

SA BUKA TE ZEREMAEA Sa Vinabakala

Sa buka hie si e Zeremaea sa poropita kuberia. Sa zinama te Zihova si kamo koe Zeremaea pa totošo sapu banara pa Ziuda sari Zosaea, Zehoiakimi, Zehoiakini, meke kamo la koe Zedekaea. Pa doduruna sa nana totošo si korotae nia Zeremaea sa vina balau te Tamasa sapu keke tinasuna nomana hola si kote kamo koari na tie te Tamasa koa gua koasa dia vinaire beku meke sari na sinea sapu okoro taveti rini. Meke toa kamo tugo Zeremaea sa totošo sapu mae sa banara pa Babiloni, se Nebukaneza, meke rapatia si pa Zerusalem, meke huaria sa sa vasileana nomana asa. Sa Zelepade si huaria tugo sa meke turana lani sa pa Babiloni sari na tiena meke sa dia banara pa totošo asa, sapu se Zedekaea. Ba korotae nia tugo Zeremaea sapu kote pule mae si arini koasa tinaraovo meke kuri pule ia sa dia popoa sina tataru ni sa Tamasa si arini. Meke tozia sa sapu kote tavetia Tamasa koa rini si keke vinariva egoi vaqurana.

Tataru hola ni Zeremaea sari turanana pa Izireli meke hoke ta sigiti nia sa pude korotae ni sari tinasuna sapu kote kamo la koa rini meke pude zama vura ni sari inavoso sapu ta garunu ni sa koe Tamasa. Ba sa zinama te Tamasa si guana nika pa bulona ke lopu boka tuqe pule nia sa, kaqu zama vura nia sa.

Soku ri na zinama si huhuku la pa kenuna e

Zeremaea pa totošo sapu kote kuberia sa Tamasa si keke vinariva egoi vaqurana pa bulodi ri na tie meke lopu pa patu. (Hinia 31:31-34)

Sari Nati Pinaqapaqahana sa Buka

- (1) Sa tinioko te Zeremaea. Hinia 1:1-19
- (2) Sari inavoso te Tamasa la koari na tie meke sari na banara pa Ziuda. Hinia 2:1 kamo hinia 25:38
- (3) Sari kinubekubere te Baruku sa tie kubekubere te Zeremaea. Hinia 26:1 kamo hinia 45:5
- (4) Sari na kinorokorotae te Zihova pa guguadi ri na votiki butubutu pu kana ia sa butubutu Ziuda. Hinia 46:1 kamo hinia 51:64
- (5) Sa tina huara pa Zerusalem meke sapu ta raovo taloa la pa Babiloni sari tiena. Hinia 52:1-34

Totošo sapu Poropita se Zeremaea

¹ Hire sari zinama te Zeremaea sa tuna koreo e Hilikaea, sapu keke ri na hiama pa vasileana Anatoti koasa pinaqaha popoa te Benisimane. ² Sa zinama te Zihova si kamo koe Zeremaea podalae pa vina manege neta vuaheni sipu koa banara se Zosaea, sa tuna Amoni, pa butubutu Ziuda,* ³ meke kamo la pa totošo banara se Zehoiakimi, sa tuna e Zosaea, meke hola la pa vina manege eke vuahenina sa binañara te Zedekaea, keke tuna koreo tugo e Zosaea, pa popoa Ziuda. Koasa vina lima sidara pa vina

* **1:2** 2 Ban 22:3 kamo hinia 23:27; 2 Koron 34:8 kamo hinia 35:19

manege eke vuahenina sa binanara te Zedekaea si ta raovo taloa sari tinoni pa Zerusalem.*

Ta Tioko se Zeremaea

⁴ Sa zinama te Zihova si kamo mae koa rau, sapu zama guahe,

⁵ “Ele gilanigo tu Rau si agoi sipu lopu ele tavetigo Rau pa tiana sa tinamu, sipu lopu ele podo tu agoi si ele vizata vata kale igo tu Rau; na ele vizatigo Rau pude na poropita koari na butubutu,” gua.

⁶ Olanā si rau, “Kei, Zihova Banara, ba lopu tumae zama si rau; na koburu mo si rau.”

⁷ Ba zama se Zihova koa rau, “Mu lopu zama sapu ‘Na koburu mo si rau,’ gua. Na kaqu la si agoi koari doduru pu garunu lani igo Arau meke zama lani koa rini gua sapu tozi nigo Rau. ⁸ Mu lopu matagutu ni sari tie, ura Arau korapa koa turana igo si agoi meke kote harupu igo,” zama vura gua se Zihova.

⁹ Meke qaqama mae nia e Zihova sa Limana meke tiqua Sa sa nuzuqu meke zama si Asa koa rau, “Isa, ele vekoi Arau pa korapa nuzumu sari na Qua zinama.

¹⁰ Dotu, pa rane ninoroi si ponigo Rau sa niniranira pude turu va tia i sari na butubutu na binanara, pude rabuti meke pude va hoqai, pude huari meke va kilasi, pude kurikuri meke pude lelete.”

* **1:3** 2 Ban 23:36 kamo hinia 24:7, 24:18 kamo hinia 25:21; 2 Koron 36:5-8, 11:21

Karua Dinogodogorae

¹¹ Sa zinama te Zihova si kamo mae koa rau: “Zeremaea, na sa si dogoria goi?”

“Na lelaņa huda alamoni si dogoria rau,” olaņa gua si rau.

¹² Zama se Zihova koa rau, “Goto tugo sapu dogoria goi, ura korapa kopu* si Arau pude dogoria sapu gorevura sari Qua zinama.”

¹³ Sa zinama te Zihova si kamo pule mae koa rau: “Na sa si dogoria goi?”

“Na raro qototona si dogoria rau, sapu habotu kale mae gua pa kali gede meke tata zoropae mae gua tani,” olaņa gua si rau.

¹⁴ Zama se Zihova koa rau, “Pa kali gede kote mae gua sa tinahuara meke kote zoropae vura koari doduru tinoni pu koa tani, pa popoa Ziuda meke Zerusalem. ¹⁵ Na lopu seunae kote tioki Rau sari tiedi ri na butubutu baņara pa kali gede,” zama vura gua se Zihova.

Zama pule si Asa, “Sari dia baņara si kote mae meke va turu i sari dia habohabotuana baņara

koari na sasadana sa vasileana Zerusalem; kote huari rini sari doduru gobana sa meke gua tugo sari doduru vasivasileana pa Ziuda.

¹⁶ Kote zama vura atuni Arau sari Qua vinilavilasa koari na Qua tinoni sina kilu Au rini koari na dia hahanana kaleadi pu taveti rini,

* **1:12** Sa zinama hiburu sapu ta iliri, “korapa kopu” sa mamalaiņina si gua na pozapoza huda Alamoni.

koari na vina uququ oto huda humaņa lea pa
vinahesidi ri votiki tamasa
meke koari na dia vinahesidi ri na beku pu
taveti rini pa limadia.

¹⁷ Mu va namanama si agoi! Gasa turu,
mamu la zama ni koa rini, sari doduru gua pu
garunu nigo Rau. Mu lopu matagutu hokara
ni, pude lopu gua si kote va matagutu igo Rau
pa kenudia rini. ¹⁸ Koasa rane ninoroi si ele
tavetigo Arau si agoi pude guana keke vasileana
sapu ta goba vari likohaena, na dedegere aeana,
meke na gobagoba boronizi pude turu va tia ia
sa doduruna sa popoa. Kote va tia i goi sari na
baņara pa Ziuda, sari nana koimata, sari nana
hiama meke sari tiena sa popoa asa. ¹⁹ Kote raza
igo arini si agoi, ba lopu kaqu boka igo rini, ura
Arau kote koa turana igo meke kote harupu igo
si agoi,” zama vura gua se Zihova.

2

Sa Kinopu te Zihova Koari pa Izireli

¹ Sa zinama te Zihova si kamo mae koa rau:
² “La mamu tozi vura nia pa taliņa dia ri pa
Zerusalema:

‘Arau va nonoga ia Qua sapu vea tata gua si agoi
koa Rau tooso vaquramu,
vea tataru guni Nau agoi guana barikaleqe
vaquramu si agoi
meke luli Au agoi pa korapana sa soloso qegana,
koasa pepeso sapu loke linetelete boka toa
ia.

³ Izireli si tava madina koe Zihova,

guana vua kekenu koari Nana linetelete pa
 inuma;
 doduru pu la raza ia si tavete va sea beto
 meke va kamo betoni tinasuna Arau si
 arini,”
 zama vura gua se Zihova.

Sa Sinea Tadi Tiatamadia Ri pa Izireli

⁴ Mi avosia sa zinama te Zihova, gamu pa tutina
 e Zekopi,
 gamu doduru koa rina puku butubutu tie
 Izireli.

⁵ Hiera gua si zama nia e Zihova:
 “Na sa sa sinea sapu dogoria ri na tiatamamia
 koa Rau,
 ke rizu va seu si arini koa Rau?
 Luli rini sari na beku sapu loke laedi
 meke sapu ta evanae loke laedi tugo teledia
 si arini.

⁶ Lopu hite nanasa nia arini sapu, ‘Avei se Zihova,
 Asa pu vagi vura ni gita pa Izipi
 meke turana karovo ni gita Sa koasa soloso
 popana,
 karovia sa popoa qegana meke onone mo
 koa ia,
 na popoa popana, loke kolona meke koa ia
 minate,
 na popoa sapu loke tie ene ia meke loke tie
 koa ia?’

⁷ Arau turana nuquruni gamu koasa popoa
 masuruna
 pude henai sari vuvua meke pakepakete va
 soku vasina.

Ba mae si gamu meke va bonia sa pepeso

meke vata evaṅa nia gamu sa Qua tinago
pude variva maledere koa Rau.

⁸ Sari na hiama si lopu hite nanasa,
‘Avei se Zihova?’ gua.

Arini pu va bakali sari tinarae si lopu hite gilana
Au;

sari koimata si va karikari mae koa Rau.
Sari poropita si korokorotae pa pozana Beolo,
luli rini sari na beku sapu loke laedi.

⁹ Gua ke turana pule lani gamu Arau si gamu pa
vinaripitui,”

zama vura gua se Zihova.

Zama pule si Asa, “Meke kote va vura atuni
Arau sari tinazutudi ri na koburu tadi na
mia koburu.

¹⁰ Mi la pa kali lodu rimata, mamu dogoria sa
nusa Saeparasi,

la pa kali gasa rimata, mamu doṅo hata pa
popoa pa Kedara.

Mamu dogoria be ele ta evaṅa si keke gugua
hie pukerane.

¹¹ Veā, ele hite ta evaṅa sapu keke butubutu si
hobe i sa sari nana tamasa?

Ba lopu na tamasa tugo sarini.

Sari Qua tinoni si ele vari hobe nia sa dia Tamasa
Tolavaena,

hobe la koari na beku sapu loke laedi.

¹² Agoi na maṅauru, mu hodahodaka na magasa,
mu neneqara na matagutu,”

zama vura gua se Zihova.

¹³ Zama pule si Asa, “Ura karua sari sineā pu
taveti ri na Qua tinoni:

Arini si ele veko pani Au si Arau,

Arau, sa bukahana sa kolo tinoa,
meke geli pou tu pude va naqiti dia kolo pa ruku,
na pou sapu lopu boka tuqe kolo.

14 Ve'a, na nabulu se Izireli, na pinausu sia pa
nana podo?

Na ve'a ke guana ta zau vagi tu pa vinaripera
sia?

15 Sari laione si kurumu;

kurumu la ia rini si asa.

La arini meke huara va kaleana pania sa nana
popoa;

sari nana vasileana si ta sulu meke ta veko
palae.

16 Uve, sari na tie Izipi pa Memipisi meke
Tapanesi

si kote mae koto pani sari kalu pa batuna.

17 Izireli, ve'a lopu telemu tu hatai sari tinasuna
hire?

Na veko pania goi bisa se Zihova mua
Tamasa

sipu korapa turana igo Sa pa Nana sirana.

18 Ego, na ve'a ke kote la tu pa Izipi

pude kote la napo tu koasa Ovuku Naelo?

Meke ve'a ke kote la tu pa Asiria

pude kote la napo tu koasa kolo pa Iu-
paretisi?

19 Sari mua kinaleana mo kote va kilasa igo si
agoi;

sa tinaliri taloa tamugoi koa sa Tamasa kote
gegesemu si agoi.

Ke mamu gilania meke dogoria sapu

ve'a kaleana gua meke ve'a vari sigiti gua koa
goi sia

pana veko pania goi se Zihova sa mua Tamasa

meke pana loke mua pinamaña si agoi koa
 Rau,”
 isana gua si zama vura nia Zihova Tadi na Qeto
 Minate.

Korodia Vahesia rina Tie Ziuda se Zihova

20 Zama pule se Zihova, “Ura pukerane tu moku
 pania goi sa ioki^d
 meke huara pania goi sa mua vina tabe koa
 Rau;
 zama si agoi, ‘Arau koroqu va nabulu atu koa
 Goi!’ gua.

Hinokaramu, sina pa doduru toqere ululudi
 meke pa kaurudi ri doduru huda aqaqoro
 si eko si goi pa hahanana maqota pa vinahesi
 beku.

21 Arau lete igo, na Qua vaeni ta vizatamu,
 ta vagi si goi koasa vaeni sapu arilaena hola.
 Na vea meke boka va karikari mae Au pule tu
 agoi,
 meke boka ta iliri pude na tinoni kaleamia
 guana vaeni pinomona?

22 Be nuzapa pule nigo pa sopu ninirana
 babe soku sari sopu si huhuve ni goi
 ba sa boni koari na mua sinea si kote koa eko
 mo pa Kenuqu Rau,”
 zama vura gua se Zihova sa Banara.

23 “Vegua meke kote boka zama si agoi, ‘Arau si
 korapa viaqu;
 lopu hite la vahesi i rau sari beku Beolo,’
 gua?

Mu dono la mo koasa mua hahanana koasa
 lolomo toqere;
 mu tumae nia sa si tavetia goi vasina.

Agoi si guana kameli mamaqota reregena
 sapu haqala hoboro lamae,

24 guana don'ki pinomona sapu manavasa koa pa
 qega,
 sapu humahumana sage nia isuna pa givusu
 pana hiva papa si asa.

Totoso neneke sa si esei kote boka va nosoa?
 Sari don'ki kokoreo si lopu kote mabo hata
 vagina.

25 Mu lopu va gulata i sari ola nenemu pa
 hinaqala lamae
 meke lopu va popa ia leomu pana hinata
 vahesi beku tadi na tie pa popoa seudi.

Ba zama tu si goi, 'Lopu boka kekere pule si rau!
 Ele tataru ni rau sari tamasa karovodi,
 meke kaqu vahesi na va lavati arau si arini.'

26 Guana tie hikohiko sapu kurekure totoo ta
 poho,
 si kurekure gua tugo asa sa butubutu Izireli,
 arini, sari dia banara, dia koimata,
 dia hiamae meke dia poropita.

27 Zama la ia rini sa huda, 'Agoi sa tamamami,'
 meke koasa patu si, 'Agoi na podo gami,' gua.

Mudi mae Au rini si Arau
 meke lopu hiva tia mae Au;
 ba pana kamo i na tinasuna, si zama tu,
 'Mae Mamu harupu gami!' gua tu.

28 Ke avei mo sari tamasa pu telemia na taveti?
 Mi tioko mae ni, be boka harupu gamu rini
 totoo kamo gamu na tinasuna!

Ura soku hola sari mia tamasa
 soku gua ri na mia vasileana pa Ziuda.

29 Na vea ke zutu Au tu gamu sapu Arau si sea,
gua?

Nake gamu tu si va karikari mae koa Rau,”
zama vura gua se Zihova.

30 “Va lipulipu i Rau sari mua tinoni ba lopu
avoso tu,

ta va kilasa ba lopu boka gilae si arini.

Mia vedara telemia va matei sari mia poropita
guana laione oviana.

31 Gamu kasa koasa sinage hie, mi va avosi sari
na Qua zinama.

Veā, hokara guana qega si Rau koari pa Izireli
babe na popoa huporo dudukurumuna?

Na vea ke zama sari Qua tinoni, ‘Gami si ta
rupaha mami pude ene la mae;

lopu kote pule mae si gami koa Goi?’ gua.

32 Veā boka muliṅi nia sa vineki vaqura sa nana
pakupaku arilaena,

babe sa vineki ta pinirovetuna sa nana poko
varihaba?

Ba sari Qua tinoni si muliṅi Nau si Arau
pa soku navulu rane, sapu lopu boka ta nae.

33 Boka mia hola pude hata vagi tie pude puta
turaṅi!

Sari barikaleqe sapu kaleanadi hola gua ba
boka tava tumatumaē koa gamu.

34 Ta dogoro koari mia poko

sari eharadi ri na tie malaṅa meke saripu
loke dia ginugua sea;

lopu na eharadi ri na tie hikohiko.

Ta evaṅa tugo si hire,

35 ba zama si agoi, ‘Arau si loke qua sineā;
lopu arau si bugoro nau Sa.’

Ba kote vilasa igo Arau pa vinari pitui
sina zama si agoi, ‘Arau si lopu hite tavete va
sea,’

³⁶ Na vea ke hobehobe lamo si agoi,
hobe lamo sari mua binaere?
Kote va talotana igo Izipi si agoi,
gua mo sapu tavete atu nia Asiria.

³⁷ Kote ta luarae tugo si goi pa Izipi
na tie kurekuremu meke nunala,
sina kilui e Zihova sarini pu ronui agoi;
na lopu kote ta tokae si agoi koa rini.

3

Barabarata se Izireli

¹ Be veko pania keke tie sa nana barikaleqe
meke keke votiki tie haba hobeasa sa
barikaleqe asa,

vea, boka vagi pule nia sa palabatu kekenu si
asa?

Lopu kote va kaleana toa ia gamu sa mia
pepeso?

Ba agoi, Izireli, si koa guana maqota sapu puta
turaña soku tie,

vea, kote kamahire kekere pule mae tu koa
Rau si agoi?”

zama vura gua se Zihova.

² Zama pule si Asa, “Mu ena sage la koari
na toqere loke duduli na hudadi, mamu
dogoria.

Ve, koa nana tugo keke vasina sapu lopu ele
ekoa goi guana maqota?

Pa vale sirana si habotu si agoi, aqani sari mua
babaere,

- guana tie Arebia^d sapu habotu pa qega.
 Agoi ele va kaleana ia sa pepeso
 koari mua hahanana maqota meke mua
 kinaleana.
- ³ Gua asa ke ta tuqe pule sari kolo pa lei,
 meke sa ruku si lopu hoqa.
 Ba agoi si loke mua kinurekure hokara
 na ele vagia sa kineha tadi na maqota.
- ⁴ Ba vaquru tioko mae Au mo goi:
 ‘Qua Papa, Qua baere sapu podalae toতোসা
 vaquraqu,
- ⁵ vea kote bugoro eko nau mo Goi si arau?’
 Gua asa sari mua zinama,
 ba kaleadi lamo sari tinavete taveti agoi.”

*Tavete Luli Ziuda sari Tinavete Kaleadi te
 Izireli*

⁶ Pa totosona sapu banara se Zosaea si zama
 se Zihova koa rau, “Vea dogoria goi sapu tavetia
 Izireli, guana barikaleqe kaleanana? Sage la si
 asa koari doduru toqere ululudi meke pa kaurudi
 ri doduru huda aqaqoro meke barabarata pa
 vasidi arini.* ⁷ Rovea Rau sapu hokara kote
 pule mae si asa koa Rau mudina sapu taveti sa
 sari doduru arini gua, ba lopu hite tu, meke
 dogoria nana sa tasina vineki lopu ta ronuna,
 se Ziuda, sari doduru pu taveti sa. ⁸ Arau ponía
 pepa vinari luari se Izireli, lopu kopu nia sa sa
 vinariva egoi, meke garunu taloa nia Rau sina
 barabarata lamo si asa. Ba dogoria tugo Rau sa
 tasina vineki, sapu lopu ta ranena, se Ziuda si
 loke nana minatagutu; asa ba vura la barabarata

* **3:6** 2 Bañ 22:1 kamo hinia 23:30; 2 Koron 34:1 kamo hinia
 35:27

nana tugo. ⁹ Na lopu hite va noma nia binalabala Izireli sari tinavete va kaleana tanisa, ke va boni ia sa sa pepeso meke barabarata si asa koari vinahesidi ri na patu na huda. ¹⁰ Vea gugua, ba sa tasina vineki koleanana, se Ziuda si lopu hinokara kekere pule mae si asa koa Rau pa doduruna sa bulona, na kokohana mo,” zama vura gua se Zihova.

¹¹ Zama se Zihova koa rau, “Se Izireli sapu loke nana rinañerane si toñoto hola nia se Ziuda sapu korona vahesi Au. ¹² La, mamu zama vura nia sa inavoso hie koari pa kali gede:

‘Mu kekere pule mae, agoi Izireli pu loke mua rinañerane,’ zama vura gua se Zihova,
 ‘Lopu kote bugoro nigo Rau,
 ura na koa Au na tataru variva taleosae si Rau,’
 zama vura gua se Zihova,
 ‘Lopu kaqu bugoro lamo si Rau.

¹³ Ba mu helahelae nia mo sa mua sinea,
 na va karikari mae si agoi koa Arau Zihova
 sa mua Tamasa,
 sa mua tataru si ele poni la nia goi koari tamasa
 karovodi,
 pa kaurudi ri na huda aqaqoro,
 meke koromu vahesi Au agoi,”

zama vura gua se Zihova.

¹⁴ Zama vura pule se Zihova, “Mi kekere pule mae, gamu na tinoni pu loke mia rinañerane, ura Arau mo sa loamia. Arau kote vizata gamu, keke pa hopeke vasileana, karua pa hopeke puku butubutu, meke kote turana puleni gamu Rau pa Zaione. ¹⁵ Meke kote poni gamu Rau sari sepati pu luli sari hiniva pa Buloku Rau, arini pu kote

turana gamu pa tinumatumae meke ginilagilana.
¹⁶ Koari rane arini totošo soku hola meke toqolo si gamu koasa pepeso si sari tie si lopu kote zama, ‘Sa Bokese Vinariva Egoi te Zihova,’ gua. Na lopu kote koa pa dia binalabala babe balabala pulea rini; na lopu kaqu saivi ia tu rini babe tavete pule ia si keke vaqurana. ¹⁷ Pa totošo asa si sa popoa Zerusalemā si kote poza nia ‘Na habohobotuana banara te Zihova,’ arini, meke doduru butubutu si kote varigara pa Zerusalemā pude va lavatia sa Pozana e Zihova. Lopu kote luli arini sari bulo kaleanadi sapu tasunadi hola.
¹⁸ Koari rane arini, sa butubutu te Ziuda si kote koa keke turania sa butubutu Izireli, meke kote pule varigara si arini koasa tinaraovo pa popoa pa kali gede, meke pule la koasa popoa sapu poni nia Rau koari tiatamamia pude na dia tinago.

Sa Vinahesi Beku Tadi na Tie te Tamasa

¹⁹ Zama si Rau telequ:

‘Hiva hola si Arau pude kopuni gamu guana tuqu soti
 meke poni gamu sa pepeso ta okoraena,
 na tinago tolavaena, holani sapu tadi votiki butubutu.’

Hokara kote poza Nau ‘Tamaqu’ gamu si Rau meke lopu taliri taloa ba luli eko mo koa Rau, gua.

²⁰ Ba gamu na butubutu Izireli si gua tugo na barikaleqe sapu lopu hinokara koasa nana palabatu,
 totošo lopu soto va nabu pa vinahesiqu Rau,”
 zama vura gua se Zihova.

- 21 Na kabo si ta avoso pa toqere loke dudulidi na hudadi,
 na taruqoqo meke kebokebo sari tie pa Izireli,
 sina ta mulinae hokara sa tinonoto
 meke ele mulini nia arini se Zihova sa dia Tamasa.
- 22 Zama pule se Zihova, “Kekere pule mae, gamu na tinoni pu loke mia rinañerane koa Rau. Kote salana gamu Rau koari na mia tinavete kaleadi meke turana pule maeni gamu koa Rau.”
 Meke olana sari pa Izireli, “Uve, mami pule atu koa Goi,
 ura Agoi Zihova sa mami Tamasa.
- 23 Hinokara sapu sari na vinevehe pa vinahesi beku koari na toqere
 meke koari na toa si kokohadi mo;
 hinokara sapu koe Zihova mo, sa nada Tamasa,
 si boka ta harupu sari pa Izireli.
- 24 Podalae toতোসো koburu si gami si la sa vinahesina sa tamasa variva kurekurena, se Beolo,
 meke vagi pani sari vuadi rina tinavete tadi tiatamamami,
 sapu sari dia koburu vineki na koreo
 meke sari bulumakao na sipi.
- 25 Mami eko gore pa kinurekure,
 mami nobi nia sa vina goremami.
 Ele tavete va sea si gami koe Zihova sa mami Tamasa,
 gami meke sari tiatamamami;
 podalae toতোসো koburu si gami kamo pa rane ninoroi

si lopu va tabea gami se Zihova sa mami
Tamasa,” gua.

4

Tioko Pule Ni Zihova sari pa Izireli

¹ Zama vura se Zihova, “Izireli, be hiva pule mae
mo si gamu,
mi pule mae koa Rau.

Be veko pani mo gamu sari beku variva maled-
eredi, va seu i pa kenuqu Rau,
meke be lopu ruarabeke si gamu pa linuliqu
Rau,

² meke be pa sirana hinokara, nono, meke tonoto
si tokotokoro guahe si gamu, ‘Hinokara gua
sapu toana se Zihova,’ gua,
si kote ta manae sari soku butubutu koe Zihova,
meke kote mae sari tie meke vahesia sa
Pozaqu Rau.”

³ Hiera gua si zama nia e Zihova koari na tinoni
pa Ziuda meke Zeruselema,
“Mi gelia sa pepeso sapu lopu ele ta pikina,
mi lopu lelete koari na hiqohiqo rakihi.*

⁴ Mi va keke puleni gamu koe Zihova,
sari bulo mia si poni lani koa Sa pa vina
tabena,
gamu na tie pa popoa Ziuda meke na tinoni
pa Zeruselema,

pude lopu gua si sa Qua tinanaziri si kote poraka
vura meke sulu guana nika
koa gua koasa kinaleana sapu tavetia gamu,
kote sulu meke loke tie kote boka va mate ia.

* 4:3 Hoz 10:12

Sa Popoa Ziuda si Kote Ta Rapata

⁵ Mi tozi vura nia pa Ziuda meke zama nia pa
Zerusalema sapu guahe:
‘Ivua sa buki pa doduruna sa popoa!’

Kukili va ululae mamu zama:

‘Mae varigara!

Mada govete la koari na vasileana ta gobadi!’

⁶ Va sage ia sa pitipiti pude la pa Zaione!
Mi govete, lopu va sasanae!

Ura na tinasuna si turana mae nia Rau pa kali
gede,

na tinahuara kaleana hola.”

⁷ Na laione si ene vura pa nana bae;
na tie huhuara butubutu si ele topue vura.

Ele topue vura pa nana vasina
pude ilasia sa mia popoa.

Sari mia vasileana si kote na popoa ta huaradi
sapu loke tie si koa i.

⁸ Ke mi va sagei sari poko baika,
mi kabo mamu uui,

ura sa binugoro ninirana te Zihova
si lopu rizu taloa koa gita.

⁹ Zama vura guahe se Zihova, “Pa rane asa, sa
banara meke sari nana koimata
si kote malohoro bulodia,

sari hiama si kote tarazuzu,
meke sari propita si kote holoqoru,” zama
vura gua se Zihova.

¹⁰ Meke zama si rau, “Kei, Banara Zihova,
namu koha va leana i Goi sari na tinoni hire
meke sa popoa Zerusalema totozo zama guahe si
Agoi, ‘Kote koa bule si gamu,’ gua, sina sa vedara
tu si vekoa Goi pa leodia.”

11 Pa toroso asa sari tie hire meke sa popoa Zerusalemā si kote tozi ni e Zihova, “Na givusu mañinina si kote mae gua koari na togere pa qega, lopu pude vari paqahani sari tie babe va vivia i, 12 ba kote ñiburuna sa givusu asa, sapu Arau kote garunu atu nia. Maqu tozi vura nia sapu gua pitu guni ni Arau si arini.”

Koa Vari Likohae nia ri Kana se Ziuda

- 13 Dotu! Korapa zozoro mae gua ri na lei,
sari nana totopili varipera si mae guana
vivirua
sari Nana hose si rerege hola ni sari atata.
Tasuna si gita! Gita si kaleada mo!
- 14 Agoi Zerusalemā, ñuzapa pani sari kinaleana
pa bulomu, mamu ta harupu.
Vea seunae gua kote pausi goi sari binalabala
kaleadi?
- 15 Keke mamalaini si zama vura pa vasileana
lavata pa Dani,
koari na togere pa Iparemi si tozi vura nia
sa sa tinasuna.
- 16 Zama vura se Zihova, “Mi tozi va ene ia si hie
koari na butubutu,
la helahelae nia koari pa Zerusalemā:
‘Na qeto minate mataqarana si korapa mae gua
pa popoa seu,
na irana va ululae si arini meke rapata la
koari na vasileana pa Ziuda.
- 17 Koa vari likohae nia rini si asa gua rina tie
kopu pa inuma,
sina va karikari mae Au Ziuda si Arau,’
- 18 Sari mua hahanana na tinavete
si va kamo nigo sa ginugua hie.

Na mua vina kilasa si hie!
 Kei, na vari sigiti hola!
 Kei, na suvulu kamo pa bulo si hie!”
 zama vura gua se Zihova.

Talotana ni Zeremaea sari Nana Tinoni

- 19 Kei, sa buloqu, sa buloqu!
 Pekutu lamae si rau pa tinasigiti.
 Kei, sa sigiti pa buloqu!
 Dunadunana sa buloqu,
 lopu boka koa noso si rau.
 Ura ele avosia rau sa kabona sa buki;
 ele avosia rau sa irana tana varipera.
- 20 Vari luli mo sari tinahuara,
 ke sa doduruna sa popoa si koa ta huara eko
 mo.
 Pa totošo papakana mo si ta huara sa qua ipi,
 sa qua aqoroana si lopu sana ele lopu koa tu.
- 21 Vea seunae gua si kaqu dogoria rau sa pitipiti
 vinaripera
 meke avosia sa kabona sa buki?
- 22 Zama pule se Zihova, “Sari Qua tie si
 pekipekidi;
 lopu gilana Au rini si Arau.
 Na koburu loke dia binalabala si arini;
 loke dia ginilagilana.
 Na bokabokadi hola pa tinavete kaleana;
 na tinavete leadi si lopu tumae ni arini,” gua.

*Dogoria Zeremaea pa Pinutagita sa Tinahuara
 sapu Korapa Mae*

- 23 Doño la si rau koa sa popoa pepeso,
 loke kinehana meke loketona si koa;
 meke pa manauru,
 si loketona kalalāsana.

- 24 Doño la si rau koari na toqere,
meke korapa niu si arini;
doduru toa si korapa geno.
- 25 Doño la si rau ba loke tie si koa;
doduru kurukuru tapuru si ele tapuru taloa
dia.
- 26 Doño la si rau ba sa pepeso masuruna si na
qega mo,
doduru nana vasileana si koa ta huara eko
mo
pa kenuna e Zihova, kenuna sa Nana
tinañaziri.
- 27 Hiera gua si zama nia e Zihova:
“Sa doduruna sa popoa si kote ta huara,
gua ba lopu kote ta huara beto palae.
- 28 Gua ke sa popoa pepeso si kote taruqoqo
meke sa mañauru pana ulu si kote tava
huporo,
sina ele zama si Rau meke lopu kote hobeia Rau,
ele vizata si Rau meke lopu kote kekere pulea
Rau,” zama vura gua se Zihova.
- 29 Pa mamalainidi ri na tie koi hose meke tie gona
tupi
si govete taloa sari doduru vasileana.
Kaiqa si la tome pa hiqohiqo;
kaiqa si govete sage koari na toqere patu-
patu.
Doduru vasileana si ivulu beto;
loke tie na koa i.
- 30 Agoi Zerusalem, na sa si tavetia goi, agoi pu
ta huaramu?
Na vea ke va sage poko ziñara tu si agoi
meke va sari patu qolo?
Vea ke pedi tu goi sari matamu?

Na tinavete hoboro sari vinasari tamugoi.
 Ele kilu igo rina mua babaere si agoi
 meke korapa hata igo pude va mate igo gua.
 31 Na kinabo si avosia rau tana barikaleqe
 podopodo,
 na silava nia sa sa nana koburu kekenu,
 na kabo tadina tinoni pa Zerusalema pu sino
 mamata, nadoro vurai sari limadia meke
 zama, “Tokani gami! Malohoro mami!
 Sari mami tinoa si vagi hobei ri na tie va
 mate tie.”

5

Sa Sinea Tadi pa Zerusalema

1 Zama vura se Zihova, “La mamu ene koa ri na
 sirana pa Zerusalema,
 mamu dono vari likohae mamu hata,
 la hata koari na vasina varivarigara sari na
 tie.
 Be boka dogoria goi keke tie
 pu vilavilasa va toṅoto meke hata ia sa
 hinokara,
 si kote taleoso nia Rau sa vasileana nomana
 hie.
 2 Hoke zama gua tugo hie si arini, ‘Hinokara gua
 tugo sapu toana se Zihova,’ gua,
 ba korapa lamo sa tokotokoro kokoha tadi
 kasa.”
 3 Zihova, lopu na hinokara tu si dono hata ia Goi?
 Ura seke i Goi, ba lopu va nonoga ia tu rini
 sa tinasigiti;
 va huara pani tu Goi, ba korodia gilae tugo.
 Sari isumata dia si ele va nabui rini pude niṅira
 guana patu

meke korodia kekere koari na dia sinea.

⁴ Ke balabala si rau, “Arini si na tie habahuala.

Na tie pupuhu si arini,

ura lopu tumae nia rini sa sirana te Zihova,
meke gua pu hiva nia sa Tamasa pude tavete
ponia.

⁵ Ke kote maqu la koari na koimata
maqu zama koarini;

hokara kote tumae nia rini sa sirana te Zihova,
meke gua pu hiva nia sa Tamasa pude tavete
ponia.”

Ba keke hiniva si arini meke moku pania sa ioki
meke korodia va tabe ia si Asa.

⁶ Gua ke na laione pa hiqohiqo kote mae raza i,
meke na siki pinomo variva mate mae gua
pa qega kote garatadi,

na leopardi kote opo aqani pa sada dia vasileana
pude garata teuru va umumi pana ene vura
rini,

ura sa dia vina gugue si noma hola

meke sari dia tinavete va kaleana si soku
hola.

⁷ Zama vura pule se Zihova, “Vea ke kaqu
taleosoni gamu tu Arau?

Sari mia koburu ele etulu Au si Arau

meke tokotokoro la koari na tamasa sapu
lopu na tamasa.

Poni ni Rau doduru gua sapu hiva ni rini

ba la barabarata dia tu

meke tokele va siñi la dia koari na vetu
maqota.

⁸ Guana hose ta poni va leanadi si arini, sapu edi
papapa hola,

hopeke hiva ni rini sari barikaleqe tadi
turaña dia.

⁹ Vegua, lopu kaqu va kilasi tu Arau si arini koari
dia sinea hire?”

zama vura gua se Zihova.

“Vegua, lopu kaqu Arau tu telequ tubehi
koasa tinavete kaleana tanisa butubutu
gugua hie?”

¹⁰ Nuquru la i sari dia inuma vaeni mamu huari,
ba lopu huara pani beto i.

Daku dopasa pani sari na lelaña
ura sari tinoni hire si lopu na tie te Zihova.

¹¹ Sari pa Izireli meke Ziuda
si ele veko pani hokara Au rini si Arau,”
zama vura gua se Zihova.

Kilu Pania Zihova se Izireli

¹² Kokoha si arini pa guguana e Zihova,
zama guahe si arini: “Loketoña si kote
tavetia Sa;

loke tinasuna kote kamo gita;
lopu kote dogoro vinaripera si gita babe
kamo gita na soñe.

¹³ Sari poropita si poteli na givusu
meke sa zinama te Tamasa si lopu koa koa
rini;
ke sari dia zinama si madi gorevura mo koa
rini.”

¹⁴ Gua ke hiera gua sa zinama te Zihova
Tamasa Tadi na Qeto Minate:

“Sina gua isara sari zinama tadi na tie,
ke sari Qua zinama si kote huruñu vura pa
nuzumu
meke kote sului rini sari tie hire guana huda.

15 Kei, gamu na tie Izireli,” zama vura gua se Zihova,
 “Keke butubutu pa seu si turana mae nia Rau pude raza gamu,
 na butubutu ninirana meke na butubutu puker-
 anena,
 puku tie sapu lopu tumaeni gamu sari dia zinama,
 dia vinekala si lopu gilania gamu. 16 Sari dia tupi si va mate soku tie,
 na varane beto si arini.

17 Kote henai rini sari mia ginani na vuvua pa inuma,
 meke va matei rini sari mia koburu vineki na koreo;
 kote va eoŋo i rini sari mia bulumakao na sipi,
 meke huari sari mia inuma vaeni na huda piqi.

Na vedara kote huara ni rini sari na vasileana ta gobadi sapu raneŋi gamu.”

18 Zama vura guahe se Zihova, “Gua ba koari na rane arini, si lopu kaqu huara pani beto gamu Rau. 19 Meke pana nanasa guahe sari tie, ‘Na vea ke tavete mae ni e Zihova sa nada Tamasa si hire koa gita?’ gua, si kote olaŋi goi, Zeremaea, ‘Gua sapu etulu Au gamu si Arau meke va nabulu la mia koari tamasa karovodi pa korapa mia popoa, si kamahire kote la nabulu si gamu koari votiki tie pa popoa sapu lopu mia soti,’” gua.

Va Balau i Zihova sari Nana Tinoni

20 Zama vura pule se Zihova, “Zama vura nia si hie koari na butubutu te Zekopi,
 meke tozi la nia koari pa Ziuda:

- 21 Mi avosia si hie, gamu na tinoni pekipeki meke
 loke mia binalabala,
 pu ari matamia ba lopu dodogorae,
 pu ari taliñamia ba lopu avavosae.”*
- 22 Zama vura guahe se Zihova, “Vegua, lopu kaqu
 pamaña Nau tu gamu si Arau?
 Lopu kaqu neneqara tu si gamu pa kenuqu
 Arau?
 Arau tavetia sa masamasa pude na boku tanisa
 kolo lamana,
 na hukata sapu koa hola meke lopu kote
 boka ta karovo.
 Na bogusu si kote boka toa, ba lopu kote boka
 hola,
 kote boka puzaka si asa, ba lopu kote boka
 karovo.*
- 23 Ba sari na tinoni hire si tasuna hola meke va
 karikari hola bulodi;
 ele taliri va seu meke ene taloa dia.
- 24 Lopu hite zama guahe pa bulodia si arini,
 ‘Mada pamaña nia se Zihova sa nada
 Tamasa,
 pu va mae ruku koari hopeke sidara,
 meke poni hinokarani gita Sa sari totošo
 pakepakete.’
- 25 Ba sari mia tinavete va sea na va noso i si hire
 pude lopu kamo atu;
 sari mia sinea si hukata gamu koari na
 lineana.
- 26 Somanā turañae koari Qua tinoni sari na tie
 kaleadi

* 5:21 Ais 6:9-10; Izk 12:2; Mk 8:18 * 5:22 Zob 38:8-11

pu opo aqani sari tie guana sipata dia
kurukuru
meke va nadoro vaqara pude saputu vagi tie.

27 Gua na barabara sapu siṅi i na kurukuru
tapuru,
sari dia vetu sapu siṅi i na binalabala seke-
sekeidi;

ba tagotagodi si arini meke tie niṅiradi tu pa
popoa,

28 meke nobokodi tugo sina henahena va
leana.

Sari dia tinavete va kaleana si loke kokoidi;
korodia vilasa va toṅoto poni saripu eapa
koari na dia tinago hinokaradi,
meke lopu lavelaveni rini koari dia tinoṅoto
saripu malaṅa.

29 Vegua, lopu kaqu va kilasi tu Arau si arini koari
dia sinea hire?”
zama vura gua se Zihova.

“Vegua, lopu kaqu Arau tu telequ na tubehia
sa butubutu kaleana gugua hie?

30 Keke tinitoṅa kaleanana hola meke variva
malēderēna
si ta evaṅa koasa popoa hie:

31 Sari poropita si korokorotae kokoha,
meke sari hiamā si tuturāna luli gua mo pa
dia binalabala soti,

meke sari Qua tinoni si qetu hola nia tu sapu gua
asa.

Ba nasa si kote tavetia gamu pana kamo sa
totoso tana vina kilasa sinea?” gua si Asa.

6

*Vari Likohae nia rina Kana sa Popoa
Zerusalema*

¹ Zama vura pule se Zihova, “Govete pude ta harupu mia, gamu na tinoni pa Benisi-
mane!

 Mi govete luaria sa popoa Zerusalema!

 Mi ivua sa buki pa Tekoa!

 Mi ovulu sagea sa vina gilagila pa Beti Hakeremi!

Ura mae gua pa kali gede sa tinasuna,
 na tinahuara nomana hola.

² Kaqu huara pania Rau sa vasileana pa Zaione,
 sa popoa Zerusalema leleana.

³ Ari na banara tadi na kana si kote mae pude
 razaia sa popoa

 kote va turu ipi pa vari likohaena sa gua ri
 na sepati pu koa turani sari rovana sipi,
 hopeke koa pa hopeke dia vasidi ta vizatadi.”

⁴ “Kote zama si arini, ‘Va namanama pude
 rapatia si pa Zerusalema!

 Gasa turu, mada rapata pa kali korapa rane!

Ba vea, sa rane si tata hola nana mo,
 meke kote huporo nana mo sa popoa.

⁵ Ke gasa turu, mada rapata pana boni
 mada huari sari vasidi ta gobadi na niniradi
 tanisa!’ kote zama gua.”

⁶ Hiera gua si zama pule nia e Zihova Tadi na
Qeto Minate:

“Maho goreni sari na huda

meke tomotomo lania sa pepeso pa kali
goba pude haele nuquru pa korapana
Zerusalema.

Sa vasileana lavata hie si kaqu tava kilasa;
ura na siñia na hahanana ñoñovala tie.

⁷ Gua sa berukehe sapu zoropo vura nia sa nana
kolo,
si zoropo vura nia Zerusalema sa nana
kinaleana.

Varipera meke huhuara si ta avoso lamo pa
korapana sa;
sari nana minoho meke binakora si koa eko
mo pa kenuqu Rau.

⁸ Zerusalema, mu balau si agoi,
be lopu gua si kote taliri taloa Qua si Arau
meke iliri nia na qega sa mua pepeso
pude loke tie kote koa ia.”

Va Karikari sari pa Izireli

⁹ Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto
Minate:

“Madi ta vagi beto taloa sari na tie Izireli,
gua sa inuma vaeni sapu ta vagi beto sari
quirepi.

Ke mu la harupi si arini pu boka ta vagi sipu
korapa koa nana sa toto.”

¹⁰ Koe sei si boka zama la arau pude vala nia sa
vina balau?

Esei si kote va avoso pana zama si arau?

Na talina dia si tuku
ke lopu boka avavosae.

Doño va gorea rini sa zinama te Tamasa;
lopu qetu sisigiti nia rini.

¹¹ Ba arau si siñi au na tinañaziri te Zihova,

meke lopu boka kopu eko nia arau pa korapaqu.

Zama pule se Zihova, “Mu zoropo vura la nia koari na koburu pa sirana meke koari na vinarigara tie vaqura; ari na palabatu meke loadia ba kote ta saputu vagi koa sa, meke ari barogoso pu sokuni na vuaheni ba kaqu somana tugo.

¹² Dia vetu si kote ta poni la koari votiki tie, turanae dia inuma meke dia barikaleqe, pana repaha vura nia Arau sa Limaqu koarini pu koa koasa popoa,”

zama vura gua se Zihova.*

¹³ Zama pule si Asa, “Podalae koa rina tie hitekedi kamo koari tie nomadi, si okoro sisigiti nia pude vagi poata; ari poropita meke hiamana ba kekenono mo, doduru si sekesekei na kokoha.

¹⁴ Sari bakora tadi Qua tinoni si ta salana hake ulue i mo rini, lopu va noma nia binalabala rini.

‘Bule, bule,’ gua si arini totoso loke binule si koa.*

¹⁵ Vea kurekure tugo si arini koari na dia hanana variva malederedi? Namu lokari, loke dia kinurekure hokara; lopu tumae nia tugo rini sa kurekure.

Ke kote madi eko turani sarini pu mate pa vinaripera; kote mate pana va kilasi Arau si arini,”

* **6:12** Zer 8:10-12 * **6:14** Izk 13:10

gua se Zihova.

Kilua Izireli sa Sirana te Tamasa

- 16 Hiera gua si zama nia e Zihova:
 “Mi turu pa vari pazana sa sirana mamu
 dono lamae;
 nanasa ni sari sirana koadi,
 nanasa nia sa sirana sapu leana, mi ene vasina,
 meke kote vagia gamu sa minagogoso pa
 maqomaqo mia.
 Ba zama si gamu, ‘Lopu kote enea gami sa
 sirana asa.’
- 17 Veko tie si Arau pude kopuni gamu meke zama,
 ‘Va avosia sa mamalaini tanisa buki!’ gua.
 Ba zama si gamu, ‘Lopu kote va avoso si
 gami.’
- 18 Gua ke va avoso, gamu na butubutu;
 dono viliti, gamu tie va sosode,
 sa si kote ta evana koari kasa.
- 19 Agoi popoa pepeso, mu va avoso mae!
 Na vina kilasa si korapa va kamo ni Rau sari Qua
 tinoni,
 na vuana sa dia hahanana kaleadi,
 sina korodia avosi sari Qua zinama
 meke kilua rini sa Qua tinarae.
- 20 Na pude sa koa Rau sa oto huda humana lea
 pa Siba
 babe sa oela humana lea koari pa popoa seu?
 Sari mia vinukivukihi va uququ si lopu qetuni
 Rau;
 sari kurukuru name pu va vukivukihi mae
 ni gamu si humana hikare koa Rau.”
- 21 Gua ke hiera gua si zama nia e Zihova:

“Kote va tubarae i Rau sari tinoni hire pa dia inene,
sari koburu meke tiatamadia si kote hoqani;
sari turana dia meke dia baere si kote mate varigara.”

Na Rinapata Mae Gua pa Kali Gede

²² Hiera gua si zama nia e Zihova:

“Dotu, na qeto minate si korapa mae,
mae gua pa popoa pa kali gede*;
na butubutu nomana si korapa tava gevuru sage,
mae gua koari na popoa seudi pa kasia popoa.

²³ Na paleke bokala na hopere si arini;
na tie kaleadi meke loke dia tataru.
Vevehe gua ri na ovanadi rina kolo lamana,
meke sa puzakadi rina tovovo,
totoso koi rini pa dia hose;
mae pa tokele tie varipera si arini
pude rapatia sa popoa Zerusalem,” gua se Zihova.

²⁴ Gamu si kote zama, “Ele avoso ni gami sari vivineidi,
meke isu hoboro mo sari limamami.
Kamo va hodaka gami na sigiti,
sigiti gua na barikaleqe podopodona,” gua.

²⁵ Mi lopu vura la koari na inuma
babe ene koari na sirana,
ura sa kana si ari nana vedara,
meke variva matagutu sari doduru vari kali popoa.

* **6:22** Kali gede be tia la pa kali gasa rimata.

26 Gamu na qua tinoni, mi va sagei sari poko
 baikā
 mamu la topili pa eba;
 mamu taruqoqo meke uui va ululae
 gua sapu na koburu koreo titekena tu si
 mate,
 ura sa tie huhuara si kote hodahodaka
 sa kamona koa gita.

27 Zama pule koa rau se Zihova, “Zeremaea, Arau
 veko igo pude podeki sari Qua tinoni,
 gua sapu podekia ri na tie sa aeana pa nika
 pude va via ia.

Meke agoi kote viliti sari Qua tinoni
 meke podeki sapu vegua sari.

28 Doduru arini si na tie nabudi pa vina karikari,
 ene la mae pude zama nonoali sari tie.

Na boronizi meke na aeana si arini;
 na tie kaleanadi beto si arini.

29 Sa nika pude va kolo siliva si huruṅu va
 kaleana,
 pude va via ia sa siliva, meke paqahia sa
 boni koasa siliva,

ba sa nika si lopu boka va via ia,
 ke lopu leana pude nono la sa vina via.
 Sari na tie kaleadi si lopu boka ta vagi palae
 pa Zerusalema.

30 Arini si ta pozae na siliva ta kiludi,
 sina e Zihova ele kilu i si arini.”

7

Tarae pa Zelepade se Zeremaea

¹ Hiera sa zinama te Zihova sapu kamo la koe
 Zeremaea: ² “Mu la koasa sasadana sa Zelepade

te Zihova, mamu zama vura nia sa inavoso hie: 'Mi avosia sa zinama te Zihova, gamu doduru tie pa Ziuda pu nuquru gua koari na sasada hire pude vahesia se Zihova.

³ Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate, sa Tamasa pa Izireli: Kamahire be veko pani gamu sari mia hahanana kaleadi si kote va malumu gamu Rau pude koa koasa vasina hie. ⁴ Mi lopu ronui sari zinama vari va lomosodi sapu zama guahe: Hie sa Zelepade te Zihova, hie sa Zelepade te Zihova, hie sa Zelepade te Zihova! gugua. ⁵ Pana hobe va hinokara si gamu koari mia tinavete kaleadi meke pa mia hahanana, meke pana podalae vari nonoi la si gamu koari turana mia, ⁶ pana beto nonovali gamu sari tie karovodi, sari koburu loke tamadia, meke sari na nabonaboko, meke pana beto va mate hobori gamu sari tie loke dia ginugua sea koasa popoa hie, meke pana noso si gamu pude luli sari votiki tamasa, ura koari hahanana arini si kote ta novala si gamu, ⁷ si tiqe kote va malumu gamu Rau pude koa koasa popoa hie, koasa pepeso pu poni vala nia Rau koari tiatamamia pude na dia tinago ninae rane. ⁸ Ba dotu, korapa kalavarae i tu gamu sari na zinama kokohadi saripu loke laedi.

⁹ Hoke hiko si gamu meke va mate tie, barabarata, kokoha pa totošo tokotokoro pa Pozaqu Rau, va uququ oto huda humana lea la koe Beolo, meke koari kaiqa tamasa lopu ta gilnadi koa gamu, ¹⁰ meke mae tani meke turu pa kenuqu Rau koasa vetu hie, sapu koa ia sa Pozaqu, meke zama, "Kote ta harupu si gita."

Beto zama si gamu, “Leana mada pule la tavete pulei mo sari hahanana variva malederedi sara.”

¹¹ Vegua, sa vetu hie, sapu sa Zelepade te Zihova, si ele evanae nia na tometomeana gamu tadi na tie hikohiko? Ba Arau si korapa kopu totoko mo! zama vura gua se Zihova.*

¹² Mi la koasa vasina pa Saelo, sa vasina sapu tavete kekenu ia Rau pude koa ia sa Pozaqu, mamu dogoria nasa tavete nia Rau sia, koa gua koasa kinaleana sapu tavetia ri na Qua tinoni pa Izireli.*

¹³ Sipu korapa taveti gamu sari doduru hahanana kaleadi arini, si Arau Zihova si zama pilipule gamu mo Arau, ba koromia va avoso; titioko atu si Rau koa gamu, ba lopu olana si gamu. ¹⁴ Gua asa ke, gua sapu tavetia Rau pa Saelo si kote tavete la nia Rau kamahire koasa Zelepade sa vasina tavahesi sa Pozaqu, sa Zelepade sapu rane ia gamu, sa vasina sapu vatu nia Rau koa gamu meke koari na tiatamamia.

¹⁵ Kote hadu pani gamu Rau pa kenuqu, gua sapu ele hadu pani Rau sari tasimia, koasa binaṅara Izireli.”

¹⁶ Zama vura pule la se Zihova, “Ke mu lopu varavara poni sari na tie hire babe tepatepa poni babe kaboi, ura na lopu kaqu avoso igo Rau.

¹⁷ Lopu dogori tu goi gua sapu korapa taveti rini koari na vasileana pa Ziuda meke koari na sirana pa Zerusalem? ¹⁸ Sari koburu si pudiki rerequtu huda, sari tamadia si va katu nika, meke sari barikaleqe si mono palava pude tavete bereti ponia sa banara maqota pa Maṅauru. Meke

* **7:11** Mt 21:13; Mk 11:17; Lk 19:46

* **7:12** Zos 18:1; Sam

78:60; Zer 26:6

zoropo vaeni, na vinari poni la koari na votiki tamasa pude va gevuru Au pude bugoro, gua.*

¹⁹ Ba Arau tugo sia, sapu korapa va sigiti Au rini?” nanasa gua se Zihova. “Lokari, teledia tu si korapa va sigiti puleni, pude na dia kinurekure!”

²⁰ Gua asa ke hiera gua si zama nia e Zihova Baṅara: “Sa Qua binugoro meke tinanaziri si kote ta zoropae la koasa vasina hie, koari na tie meke kurukuru ṅame, koari na huda pa hiqohiqo meke na vuvua pa pepeso, meke kote huruṅu sia meke lopu kote boka tava mate.”

²¹ Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate, sa Tamasa pa Izireli: “Mi tavete latu, va somana lani sari mia vinukivukihi va uququ koari kaiqa mia vinukivukihi pule, mamu henai telemia sari doduru masadi! ²² Ura totoso turana vurani Arau pa Izipi sari tiatamamia si lopu tale zama ni Rau koa rini sari ginugua la pa vinukivukihi meke na vinariponi va uququ, ²³ ba poni ni Arau sa tinarae hie: Va tabe Au, meke kote na mia Tamasa si Arau, meke gamu si kote na Qua tinoni. Ene pa doduru tinavete pu tozini gamu Rau, pude kote koa valeana mia si gamu. ²⁴ Ba lopu hite va avoso mae si arini koa Rau. Luli tu rini sari kinaleana pu okoroni ri bulodia. Na togolo pule tu sa dia tinoa lopu ene la pa lineana. ²⁵ Podalae pa rane sapu ta luarae sari tiatamamia pa Izipi kamo pa rane ṅinoroi, vari luli rane mo, si garugarunu kumana la ni Rau sari Qua nabulu poropita koarini. ²⁶ Ba lopu va avoso mae si arini koa Rau, babe hite podekia

* **7:18** Zer 44:7-19

pude va taliņa mae; korodia va avoso. Tavete va kaleana holani rini sari tiatamadia.

²⁷ Ke, Zeremaea, kote zama lani goi sari doduru zinama hire ba kote korodia va avosigo. Kote titioko la si agoi koa rini, ba lopu kote olaņigo rini. ²⁸ Gua asa ke kote zama si agoi koa rini, ‘Hie sa butubutu sapu lopu va tabea sa mamalaiņi te Zihova sa dia Tamasa, meke korodia luli sari tinarae; sa hinokara si ele murimuri; na va kumata pania rini pa beru dia. ²⁹ Mu koto pani kalumu, mamu gona pani; la mamu tavetia si keke tinaruqoqo nomana koari na toqere, ura ele kilua e Zihova meke etulu pania Sa sa sinage hie koa gua koasa Nana tinaņaziri.’”

³⁰ Zama pule se Zihova, “Ura sari tuna koreo e Ziuda si ele tavete va kaleana pa kenuqu Rau. Sari dia beku variva malederedi si ele va turu i rini pa korapa vetu sapu ta poza nia sa Pozaqu, meke va boni ia rini. ³¹ Meke ele kuri rini sari vasina ululuna ta pozae Topeti*, sapu koa pa korapa Lolomo Hinomu, pude sului sari tudia koreo na vineki pa nika. Lopu hite garunu nia Rau meke namu lopu hite koa pa Qua binalabala si asa.”* ³² Zama vura pule se Zihova, “Gua ke, isana, sa rane si korapa mae, totosoko kote lopu ta pozae pule Topeti, babe na Lolomo Hinomu sa vasina asa, ba sa Lolomo Eono tu: ura kote vari pomunae tie si arini vasina osolae siņi beto koari na tie matedi, meke loke vasina pule si

* **7:31** “Topeti” si keke vasina koasa lolomo pa sadana sa vasileana Zeruselema, vasina ta pozae Lolomo Hinomu. Kaiqa rina tie Ziu si vukivukihi ni rini sari na dia koburu vasina, la koa sa tamasa Moleki. * **7:31** Liv 18:21; 2 Baņ 23:10; Zer 32:35

koa. ³³ Meke sari tini dia ari tie matedi si kote na ginani tadi na kurukuru tapuru, meke tadi na kurukuru name pa soloso; meke loke tie si kote koa pude hadu pani. ³⁴ Meke kote va nosoi Rau koari na vasileana lavata pa Ziuda meke koari na sirana pa Zerusalemā sa mamalaini getugetu meke sa mamalaini tadi na inevana varihaba, ura sa popoa si kote ta huara ilasa meke koa ivulu.”*

8

¹ Zama vura pule se Zihova, “Koasa totoso asa, sari susuridi ri na banara pa Ziuda, sari susuridi rina koimata, sari susuridi rina hama, sari susuridi rina poropita, meke sari susuridi rina tie pu koadi pa Zerusalemā si kote ta vagi vura koari na dia lovu. ² Kote ta ipiapanae si arini pa pepeso pude vata dogoro ni koari na rimata na sidara meke pinopino, arini sari na tamasa kokohadi pu vahesi na tataru ni rina Qua tinoni. Lopu kaqu ta varigarae si arini ba kote koa gua na ebasa pa pepeso. ³ Meke sari visavisa tiena sa butubutu kaleana hie pu boka toa holadi koari na vasidi pu vekoni Rau pa tinaraovo, si kote na minate si okoro nia rini meke lopu na tinoa, Arau Zihova Tadi na Qeto Minate si zama vura ni sari na zinama hire.”

Na Sinea meke na Vina Kilasa

⁴ Zama vura pule guahe se Zihova koe Zeremaea, “Kote zama si agoi koa rini: Totoso hoqa sa tie, si vegua, lopu kote turu pule nana mo sia?

* **7:34** Zer 16:9, 25:10; Rev 18:23

Totoso paza sea taloa sa, si lopu kote kekere
pule mae mo sia?

⁵ Na vegua ke paza taloa sari tie hire meke lopu
kekere pulē hokara mae tu?

Ba tuqe va nabu dia tu pa sinekesekei tadina
dia beku,
meke korodia kekere pulē mae koa Rau.

⁶ Ele va avosi Rau sari dia vivinei,
meke lopu hinokaradi sari dia zinama;
lopu keke tie si talotaṅa ni sari nana sinea,
meke zama, 'Kei, na kinaleana tugo si taveti
arau,' gua.

Doduru si kekere la pa hopeke dia sirana,
guana hose sapu haqala totoro la pa vinar-
ipera.

⁷ Sari na kurukuru tapuru ba gilania mo sa totošo
pude kekere pulē si arini,
sari na omehe, na kakia meke na kara,
ba gilania tugo sa totošo pude kekere pulē pa vori
si arini.

Ba lopu gua tu sari Qua tinoni!
Namu lopu tumae nia tu rini sari tinarae te
Zihova.

⁸ Vegua meke boka zama guahe si gamu, 'Gilae
mami si gami,
meke sa Tinarae te Zihova si koa nana koa
gami,' gua?

Ba dotu, sari tinarae si ta hobe koari mia tie
kubekubere
meke ta iliri la tu pa kinohakoha.

⁹ Sari mia tie gilae si kote tava kurekure,
kote nunala si arini meke hoqa la pa dia
sipata teledia.

Ura dotu, ele kilua rini sa zinama te Zihova,

- meke na ginilagilana lohina^d savana si koa
koa rini?
- 10 Gua ke, kote valani Rau sari dia barikaleqe
koari kaiqa
meke sari dia inuma si kote tagoi rina votiki
tie.
Podalae koari tie hitekedi meke kamo koari tie
nomadi
si hata sisigiti ia sa poata pa hahanana
sinekesekei;
podalae koari poropita meke kamo koari na
hiamā,
doduru si tavete kokoḥa mo koari na tie.*
- 11 Salāna hake ulue i mo rini sari bakora tadi Qua
tinoni,
lopu va noma nia binalabala rini,
meke zama, ‘Bule, bule,’ gua si arini,
totoso loke binule si koa.*
- 12 Vegua, kurekure tugo si arini koa ri na to-
toso sapu taveti rini sari hahanana variva
malederedi?
Lokari, namu lopu hite kurekure hokara si
arini;
lopu tumae nia rini na sa sa kurekure.
Gua ke kaqu hoqa turāni rini saripu ele ta seke
va matedi;
pana va kilasa i Arau, si kote asa tugo sa vina
betodi,”
zama vura gua se Zihova.
- 13 Zama guahe pule se Zihova, “Totoso hiva la si
Arau pude vagi varigara ni sari Qua tinoni,
si sari na tie si guana huda piqi^d na huda
vaeni sapu loke vuadi;

* 8:10 Zer 6:12-15 * 8:11 Izk 13:10

- sari elelo ba harahara tu.
 Gua ke sa pepeso poni ni Rau
 si ele vala nia Rau koari votiki tinoni.”
- 14 Sari tinoni te Tamasa si zama guahe: “Na
 vegua ke habotu noso eko mo si gita?
 Aria mada varigara!
 Mada nuquru la koari na vasileana sapu ta
 gobadi,
 mada la mate vasina!
 Ura e Zihova sa nada Tamasa si ele tozi vura nia
 sa minate tadigita,
 meke ponini gita napo Sa sapu koa ia poizini
 pude popoa,
 sina ele tavete va sea si gita koe Zihova.
- 15 Hata binule si gita,
 ba loke lineana si mae,
 hata ia sa totošo pude ta salana gua,
 ba dotu sapu variva matagutu mo si koa.
- 16 Na baronodi ri dia hose si ta avoso mae gua
 pa Dani;
 koasa vevehena sa kabodi rina dia hose
 varipera
 si neneqara beto sa doduru popoa.
 Mae si arini pude huara ia sa popoa
 meke doduru pa korapana sa,
 sa vasileana lavata meke sari tiena.”
- 17 Zama vura se Zihova, “Doño mae, sari na noki
 variva matedi si garunu atu ni Arau koa
 gamu,
 noki saripu lopu boka tava manavasa,
 meke na kote garata gamu rini,”
 zama gua se Zihova.

Talotaña ni Zeremaea sari Turañana

- 18 Zama se Zeremaea, “Kei sa qua tinalotaña si
 lopu boka ta salaña,
 ta sigiti hola sa buloqu.
- 19 Va avoso! Kabo vura sari na qua tinoni,
 ta avoso mae gua pa popoa seu:
 ‘Vegua, lopu koa tu pa Zaione se Zihova?
 Vegua, ke sa nana Bañara si lopu koa tu
 vasina?’”
- Zama se Zihova koe Zeremaea, “Na vegua ke va
 gevuru Au rini pude bugoro ni sari dia
 beku,
 meke sari dia tamasa karovodi na loke
 laedi?”
- 20 Zama pule sari tinoni, “Sa totošo pakepakete si
 ele hola,
 sa totošo mañini si beto mo,
 meke lopu ta harupu mo si gita,” gua sari tie.
- 21 Zama pule sa poropita, “Bakora sa buloqu sina
 bakora sari na qua tinoni;
 kabo si rau pa tinalotaña, na kulusu hola si
 arau.
- 22 Vegua, loke meresena si koa pa Qileadi?
 Vegua, loke tie salaña si koa vasina?
 Na vegua ke sa bakora tadi qua tinoni
 si lopu ta salaña?

9

- 1 Leana hola be na berukehe kolo mo sa batuqu
 meke na bukaha si koari na mataqu,
 pude qu kabo mo boni na rane,
 kaboi sari na turañaqu pu ele ta seke va
 mate!
- 2 Kei, be koa qua pa qega
 pa keke putaputana tadi na tie enene,

pude qu ta luarae koari na qua tinoni
meke rizu va seu qua koa rini!

Ura na doduru arini si na tie barabaratadi beto,
na puku tie qoraqoradi.

³ Va nama ni rini sari meadi;
guana bokala, pude gona ni sari koha;

lopu pa hinokara
si bokaboka si arini pa popoa,” gua se
Zeremaea.

Zama se Zihova, “La pa keke tinavete va kaleana,
beto si la pule pa keke, gua mo;
meke na lopu gilana Au tu rini.

⁴ Mu balau ni sari mua baere;
meke lopu rane'i sari tasimu.

Ura doduru tamatasi si na tie sekesekeidi
meke sari na baere si vari zama nonoivali
mo.

⁵ Keke baere si koha ia sa si keke nana baere
meke loke tie si zama nia sa hinokara.

Va tumatumae ni rini sari meadi pude kokoha;
va mabo puleni pa tinavete va kaleana.

⁶ Zeremaea, agoi si korapa koa pa korapa vinari
kohai;

koari dia kinohakoha si korodia tumae Nau
rini si Arau,”

zama vura gua se Zihova.

⁷ Gua ke, hiera gua si zama nia e Zihova Tadi
na Qeto Minate:

“Dono la, kote va via i Rau pa nika sari tinoni
pude podeki si arini,

ura sa pule si boka tavetia Rau

koa gua koasa sinea tadi na Qua tinoni?

⁸ Sari meadi rini si guana tupi variva mate;

na zama pa kinohakoha na sinekesekei si arini.

Pa nuzudia si zama va memehē si arini koasa turanadia;

ba pa bulodia si va nama ponia sipata mo rini si asa.

⁹ Vegua lopu kaqu va kilasi tu Arau sari?

Vegua lopu kaqu tubehe hobequ tu si Arau, koa sa butubutu sapu gugua asa?" zama vura gua se Zihova.

¹⁰ Kote kaboi meke besu ni rau sari na toqere meke kote tavetia rau si keke tinaruqoqo pa guguadi sari na vasidi pa qega.

Na vasidi popadi si arini, meke loke tie na enei, meke sa kabodi ri na bulumakao ba lopu ta avoso.

Sari na kurukuru pa galegalearane si ele govete meke sari kurukuru name si ele taloa dia.

¹¹ Zama se Zihova, "Kote tavete guni nia Arau na kobi remoremo sa popoa Zerusalemā, na tometomeana tadi na siki pinomo; meke kote va evanae ni qega Rau sari na vasileana pa Ziuda, pude loke tie kote boka koa i," gua.

¹² Na tie gilae veguguana si kote boka va bakalia si hie? Esei koa rini pu tava tumatumae koe Zihova kote boka tozi ni gita? Na vegua ke tava huara sa popoa meke tava eko palae guana qega sapu loke tie boka karovia?

¹³ Zama se Zihova, "Gua hire sari ginugua sina kilua rini sa Qua tinarāe, sapu vekoa Rau pa kenudia; na lopu va tabe Au babe luli rini sari na Qua tinarāe. ¹⁴ Ba lopu gua tu, luli tu rini sari bulodia sapu tasunadi; luli rini sari beku Beolo,

gua sapu va tumatumae ni rina tiatamadia.”

¹⁵ Gua ke, hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate, sa Tamasa tadi pa Izireli: “Doño la, kote la Arau meke va hena ni ginani pasadi sari tie hire meke va napo ni kolo variva mate.

¹⁶ Kote va hurakatae i Arau la koa ri na butubutu sapu lopu gilani arini babe ari tiatamadia, meke kote hadu luli ni vedara Rau osolae va mate betoi Rau.”

¹⁷ Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate:

“Mi kopu! Tioko mae ni sari barikaleqe pu hoke kabokabo pa haqohaqoana; garunu maeni saripu tumaedi hola.”

¹⁸ Zama sari tinoni, “Va tuturei mae i pude di mae kabo osolae honi kolo mata-mami meke sari kolo si totolo pa opopo mata-mami.”

¹⁹ Na tinaruqoqo si ta avoso la pa Zaione:

“Ta huara si gita!

Noma hola sa kinurekure hie!

Kaqu rizu taloa si gita koasa nada popoa

sina sari nada vetu si ta huara gore,” gua.

²⁰ Ego, gamu barikaleqe, avosia sa zinama te Zihova;

tukele lani talinamia koari Nana zinama.

Mi va tumatumae ni kabo sari tumia vineki;

vari totozi nia sa tinaruqoqo.

²¹ Na minate si ele haele nuquru gua koari nada vuida

meke ele nuquru koari nada vasileana ta gobadi;

ele va visavisa i sa sari na koburu koari na sirana

meke sari na tie vaqura koari na varivari-garana.

²² Mu zama guahe, “Hiera gua si zama vura nia e Zihova: ‘Sari tinidia rina tie matedi si kote eko lamae

gua rina ebasa pa inuma duduli,
guana huiti koa holadi mudina sa tie pakepakete,
meke loke tie pude pudiki vagi,’”

²³ Hiera gua si zama nia e Zihova:

“Sa tie gilae si mani lopu zama nia sa nana ginilagilana lohina,

babe sa tie ninira si mani lopu vahesi pule nia koasa nana niniranira,

babe sa tie tagotago si mani lopu vahesi pule nia koasa nana tinagotago,

²⁴ ba asa pu hiva vahesi pule nia*

si mani vahesi pule nia mo pa ginugua hie eke mo;

sapu asa gilana Au meke tumae Nau,

sapu Arau e Zihova, si tataru va nabu ni na tokani sari na tie tonoto,

meke vilavilasa va tonoti pa ninono koasa popoa pepeso.

Ura koa rina tinavete hire si qetuqetu si Arau,”

zama vura gua se Zihova.

²⁵ “Sari rane si korapa mae, totošo kote va kilasi Arau sarini pu ta magu pa masa dia ba lopu pa maqomaqo dia: ²⁶ sari pa Izipi, Ziuda, Edomu, Amoni, Moabi meke doduru pu koa koari na qega pa popoa seu. Ura sari doduru butubutu hire si

* **9:24** 1 Kor 1:31; 2 Kor 10:17

hinokara lopu ta magudi, meke sa doduruna sa butubutu Izireli ba lopu ta magu pa bulodia si arini.”**

10

Sa Tamasa meke sari na Beku

¹ Gamu pa butubutu Izireli, mi avosia sapu zama nia e Zihova koa gamu. ² Hiera gua si zama nia e Zihova:

“Mi lopu tavete luli sari hahanana tadi na votiki butubutu
babe matagutu ni sari na vina gilagila pa galegearane,
be vea ta matagutae gua si arini koa ri na votiki butubutu.

³ Ura sari na hahanana tadi kasa si loke laedi; na mahoa rini si keke huda pa hiqohiqo, meke na tie mo peqo va vura nia kineha pa sesala.

⁴ Beto si va sari nia siliva na qolo rini; va nabu nia poka pude lopu niu lamae.

⁵ Sari dia tamasa arini si guana beku sapu vekoi rini pa inuma pude va matamatagutu kurukuru, na lopu boka zama bari; kaqu ta paleke tu sari sina lopu boka ene.

Mi lopu matagutu ni; na lopu kaqu boka va sigiti gamu rini, babe va leana gamu.”

* **9:26** Sa tie ta magu si lulia sa vinariva egoi te Ebarahami, koe Zihova. * **9:26** TTA 7:51

- 6 Loke tie si gugua Agoi, Zihova,
na Tamasa lavata si Agoi,
meke sa Pozamu si ta gilana koasa Mua
niniranira.
- 7 Esei kote lopu todoño nigo si Agoi,
ura Agoi mo sa Bañara tadi doduru bu-
tubutu?
Mua Goi sari doduru vina lavata.
Koari doduru tie gilagilana pa ninae butubutu
meke koari doduru dia binañara,
si lopu keke si gugua Agoi.*
- 8 Doduru arini si na tie pupuhudi, loke dia
ginilagilana;
na tava tumatumae si arini koari na beku
huda sapu loke laedi.
- 9 Na siliva si mae guadi pa Sipeini
meke na qolo si pa Upazi.
Sapu tavetia sa tie peqopeqo meke sa tie tave-
tavete pa qolo,
si tava pokopoko pa poko buma meke pe-
polo,
doduru si ta tavete koari na tie pitipiti
bokabokadi.
- 10 Ba e Zihova si na Tamasa hinokarana;
Asa sa Tamasa toana, meke sa Bañara sapu
loke vina betona.
Totoso bugoro Sa, si niu sa kasia popoa;
meke sari na butubutu si lopu boka turu va
tia ia sa Nana tinanaziri.
- 11 Tozini sapu guahe: “Sari tamasa hire, sapu
lopu tavetia sa mañauru meke sa popoa pepeso,
si kote murimuri koasa popoa pepeso meke pa
kauruna sa mañauru.”

* 10:7 Rev 15:4

Na Kinera Vinahesi La Koe Tamasa

- 12 Ba Tamasa tavetia sa popoa pepeso koasa Nana
 niniranira;
 va podakia Sa sa kasia popoa pa Nana
 ginilagilana lohina
 meke repaha vura nia Sa sa mañauru pa
 Nana ginilae.
- 13 Pana zama Sa pa paka mañauru, sari kolo pa
 galeglearane si kurumu;
 va ale sagei Sa pa hukihukiri popoa pepeso
 sari na lei.
- Garuni Sa sari na kapi turanae na ruku
 meke garunia Sa sa givusu guana maena pa
 Nana lose naqinaqitiana givusu.
- 14 Doduru tie si pupuhu meke loketona tumae
 nia;
 doduru tie tavetavete pa qolo si kurekure ni
 sari dia beku.
- Sari nana kineha si na kokohadi;
 na lopu boka sino si arini.
- 15 Na loke laedi si arini, na tiniona variva
 hegeredi;
 pana kamo sa dia totošo vinaripitui, doduru
 arini si kote ta huara palae.
- 16 Ba sa Tamasa tadigita pa tutina e Zekopi si lopu
 gugua arini,
 ura Asa taveti sari doduru tiniona,
 turanae tugo se Izireli, sa butubutu sapu tago ia
 Sa,
 e Zihova Tadi na Qeto Minate sa Pozana Sa.

Sa Tinaraovo sapu Kote Kamo

- 17 Va nama i sari mia vina qaqiri pude taluarae,

sari mia kana si ele koa vari likohae nia sa popoa Zerusalem.

18 Ura, hiera gua si zama nia e Zihova:

“Kamahire si kote buli vura ni Arau
si arini pu koa koasa popoa hie;

kote na tinasuna nomana si va kamo ni Rau
si arini pude sa dia tinasigiti si nomana
hola.”

19 Zerusalem si kabo vura,

“Tasuna si rau, na koa ta sigiti!

lopu boka ibu sa bakora!

Ba zama si rau telequ,

‘Hie si na qua minoho meke kaqu va hola ia
mo arau,’ gua.

20 Ta huara sa qua ipi;

doduru ikuna si kumata.

Sari tuqu koreo si ta luarae koa rau meke lopu
koa;

ke loke tie si koa pude va turu ia sa qua ipi
babe pude tavetia sa vasina kote aqoro si
rau.”

21 Sari sepati si pupuhu

meke lopu nanasa la koe Zihova;

ke lopu bokaboka si arini

meke sari dia sipi si talahuarae.

22 Va avoso! Na inavoso si korapa mae,

na vevehe nomana si mae gua koari popoa
pa kali gede!

Na kote huara pani sa qeto minate sari na
vasileana pa Ziuda,

va evana ni na tometomeana tadi na siki
pinomo.

Sa Vinaravara te Zeremaea

- 23 Zihova, gilania rau sapu sa tinoa tanisa tie si
 lopu nana sa;
 lopu nana sa tie pude tofoli nia sa nana
 inene.
- 24 Mu nore au, Zihova, ba pa ninono mo,
 lopu pa Mua binugoro,
 ura kote va mate au Goi.
- 25 Zoropo vura nia sa Mua tinanaziri koari na
 butubutu pu lopu gilana Igo si Agoi,
 koari na tinoni pu lopu vahesi ia sa Pozamu.
 Ura arini si ele va matei sari koburu te Zekopi;
 ele va mate beto pani rini meke va ivulu
 pania rini sa nana popoa.

11

Se Zeremaea meke sa Vinariva Egoi

¹ Hie sa zinama sapu vala nia e Zihova koe Zeremaea: ² “Mu avosi sari vina tonoto pa korapana sa vinariva egoi. Mu tozini sari na tinoni pa Ziuda meke sarini pu koa pa Zerusalem. ³ Tozini sapu hiera gua si zama nia e Zihova, sa Tamasa pa Izireli: ‘Mani ta levei sa tie pu lopu va tabei sari vina tonoto koasa vinariva egoi hie, ⁴ sari vina tonoto pu garunu ni Arau koari na tiatamamia tofoso turana vurani Arau si arini pa Izipi, vura taloa koasa tina sigitina sa nika lerana sana.’ Zama si Rau, ‘Va tabe Au meke taveti sari doduru gua pu garunu ni Rau koa gamu, meke gamu si kote na Qua tinoni, meke Arau si kote mia Tamasa. ⁵ Gua meke kote tiqe va gorevura i Arau sari na vina tatara pu tokotokoro ni Arau koari na tiatamamia, sapu pude poni gamu sa pepeso masuruna sapu sokua na ginani

na zipale,' gua. Asa sa popoa sapu tagoa gamu ninoroi."

Olaña si rau, "Mani gua tugo, Zihova."

⁶ Zama se Zihova koa Rau, "Mu zama vura ni sari zinama hire koari na vasileana pa Ziuda meke koari na sirana pa Zerusalem: 'Mi avosi sari na vina tonoto koasa vinariva egoi hie; mamu luli i. ⁷ Podalae pa totošo sapu turana vurani Rau sari na tiatamamia pa Izipi kamo ninoroi, si va balau pilipule i Arau si arini, "Mi va tabe Au," guni ni Arau. ⁸ Ba lopu hite va avoso babe va taliña mae si arini; na luli tu arini sari bulo kaleanadi sapu tasunadi hola. Ke va kamoni Rau koarini sari lineveleve pu koa koasa vinariva egoi sapu garunu nia Rau koarini pude lulia gua ba lopu lulia tu arini.'"

⁹ Ke zama guahe se Zihova koa rau, "Kaiqa tie si va gugue pa vari korapadi ri na tinoni pa Ziuda meke koarini pu koa pa Zerusalem. ¹⁰ Ele pule la si arini koari na sinea tadi na tiatamadia; arini pu korodia avosi sari Qua zinama. Ele luli rini sari votiki tamasa. Sa butubutu pa Izireli meke sa butubutu pa Ziuda si ele sekea rini sa vinariva egoi pu tavetia Rau koari na tiatamadia. ¹¹ Gua ke hiera gua si zama nia e Zihova: 'Kote va kamo ni Rau si keke tinasuna sapu lopu kote boka govete nia rini. Be kabo mae si arini koa Rau ba lopu kote avosi Rau. ¹² Sari vasileana pa Ziuda meke sari na tinoni pa Zerusalem si kote kabo la koari na tamasa pu va uququ ni oto huda humana lea rini, ba lopu kote boka ta tokae hokara ni rini pana kamo sa dia totošo tasuna. ¹³ Agoi Ziuda, sari tamasa tamugoi si

soku gua tugo sari mua vasileana agoi; meke sari na hope pu taveti goi pude va uququ oto huda humaņa lea la koe Beolo sa tamasa variva kurekurena sana, si soku gua tugo sari na sirana pa Zerusalem.

¹⁴ Mu lopu varavara poni sari tie hire babe kabo i babe tepatepa poni si arini, sina lopu kote va talina la si Arau pana kabo mae si arini koa Rau pa dia toতোসো tasuna.

¹⁵ Na sa si tavetia rina tinoni Izireli pu tataru ni Rau pa Qua Zelepade sipu korapa taveti tugo rini sari soku dia tinavete kaleadi? Vegua boka tava leseve pa tinasuna si gamu sina va vukivukihi si gamu? Ura toতোসো taveti tu gamu sari mia tinavete kaleadi si tiqe qetuqetu hola si gamu.”

¹⁶ Izireli, na huda olive masiqarana poza nigo e Zihova si goi, sapu variva dogoro meke vua va leana. Ba koasa kurumuna sa raneboni nomana si kote va katu nia nika Sa, meke va moku pani sari lelanana.

¹⁷ Se Zihova Tadi na Qeto Minate, pu letemu si goi, si ele garunu atu nia sa tinasuna koa goi, sina sa butubutu Izireli meke sa butubutu Ziuda si ele taveti sari hahanana kaleadi meke va gevuru Au pude bugoroni sari na vina uququ oto huda humaņa lea la koe Beolo.

Sa Kinuhana pude Va Matea se Zeremaea

¹⁸ Va dogoro nau e Zihova sapu kuhana nau rini si rau ke gilania rau, meke dogoria tugo rau

sapu nasa si korapa tavetia rini. ¹⁹ Na guana lami mo si arau sapu ta turaña la pude tava mate; lopu rovea rau sapu ele kuhana nau rini si arau, ba sa dia zinama si guahe,

“Mada huaria sa huda meke sari vuana;
 mada seke pania gana koasa popoa tadi tie toadi,
 pude mani lopu tava nonoga sa pozana sa,”
 gua.

²⁰ Ba, Zihova Tadi na Qeto Minate, Agoi pu pitu pa tinonoto meke podeki sari bulo na binalabala tadi na tie, maqu dogoro Igo tubehi Agoi sari tie hire, sina koa Goi mo si veko atu nia rau sa qua ginugua hie.

²¹ Gua ke, hiera gua si zama nia e Zihova pa guguadi ari tie pa Anatoti pu hata ia pude vagi pania sa mua tinoa meke zama guahe, “Beto, mu lopu korokorotae pa Pozana e Zihova, pude lopu gua si kote mate si agoi pa lima mami,” gua.

²² Ke hiera gua si zama nia Arau Zihova Tadi na Qeto Minate: “Kaqu va kilasi Arau si arini. Sari dia tie vaqura si kote mate pa vedara meke sari dia koreo na vineki si kote mate pa sone.

²³ Lopu kaqu keke arini si kote koa hola, ura na tinahua si kote va kamo ni Arau sari tie pa Anatoti pana kamo sa dia toso pude tava kilasa.”

12

Nanasia Zeremaea se Zihova

¹ Zihova, Agoi si tonotomu lamo,
 pana vari tokei nia arau si keke ginugua koa
 Goi.

Ba maqu zama nia koa Goi sa Mua vinilasa tonotona.

Na vegua ke tagotago sari tie kaleadi?

Na vegua ke bokaboka sarini pu lopu rane Igo si Agoi?

² Agoi mo letei, meke va gore karoso si arini.

Toqolo si arini meke vua si arini,
meke Agoi mo si koba koa pa berudia
ba seu pa bulodia.

³ Zihova, ba Agoi gilanaui si arau;
dogoro au Goi meke podeki Goi sari qua
binalabala pa guguamu Agoi.

Mu ririhi taloani si arini pude hovai guana sipi!
Veko vata kale i pude aqa nia sa rane pude
tava mate!

⁴ Ve seunae gua kaqu koa popa eko sa popoa,
meke sari na duduli koari na doduru vasidi
si harahara?

Sina kaleadi sari na tie pu koadi pa korapana,
ke mate sari na kurukuru name na kurukuru tapuru.

Ba sari tie si korapa zama guahe,
“Lopu kote dogoria na tie sapu sa si kote ta
evana koa gita,” gua.

⁵ Olana se Zihova, “Be haqala varivose turani
agoi sari tie
meke va mabo igo rini si agoi,
si vegua meke kote varivose turani goi sari
na hose?

Be tubarae nigo si goi pa pezara kalalaksana,
si vegua meke kote boka ia goi sa raqo pa
Zodani?

⁶ Sari tasimu koreo pa mua tatamana soti,
arini mo qoraqora nigo si agoi;

arini si vevehe va noma, zamazama nigo si agoi.
 Mu lopu rañei,
 be vegua zama va leana gua si arini koa goi,”
 gua.

Talotana ni Zihova sari Nana Tinoni

⁷ Zama pule guahe se Zihova, “Kote veko pania Rau sa qua butubutu,
 sa Qua tinago si kote etulu pania Rau;
 kote variponi nia Rau si asa pu tataru nia Rau
 la koari na limadi ri nana kana.

⁸ Sa Qua tinago si ele taliri pule mae Au
 guana laione pa soloso.

Kurumu mae Au sa,
 ke kana ia Rau.

⁹ Sa Qua tinago si guana kurukuru tapuru,
 sapu vari likoho nia ri kurukuru hena tie
 matedi.

La mamu varigara mae ni sari doduru kurukuru
 name nomadi;
 va mae i pude madi gani va beto pani.

¹⁰ Soku votiki sepati kote novalia sa Qua inuma
 vaeni,
 meke neti va novalia sa Qua inuma;
 kote iliri ia rini sa Qua inuma
 la pa pepeso popana meke ta huarana.

¹¹ Kote na pepeso ta huarana meke ta kiluna,
 popa meke ivulu pa kenuqu Rau;
 sa doduruna sa popoa si kote ta evaṅae qega
 sina loke tie si tataru nia.

¹² Kote mae gua sari tie huhuara koari doduru
 toqere loke hudadi pa qega,
 ura sa vedara te Zihova si kote va mate tie

podalae pa keke kalina sa popoa kamo la pa
keke kalina;
loke tie si kote boka govete.

- 13 Kote lete huiti si arini ba kote pakete
hibubuku;
kote tavetavete n̄nira ba loke lineana si
gorevura.

Ke mi paketia sa kinurekure
koa gua koasa tinañaziri te Zihova.”

*Sa Vina Tataru La koari na Butubutu pa Vari
Kalina Izireli*

¹⁴ Hiera gua si zama nia e Zihova: “Ari
butubutu kaleanadi pu tuqe vagia sa pepeso
sapu vala nia Rau koari Qua tinoni pa Izireli, si
kote rabutu pani Rau koari dia pepeso si arini
kekeñoño gua sapu kote saputu vagi pule nia
Rau sa butubutu Ziuda pa vari korapa dia. ¹⁵ Ba
mudina sapu rabutu pani Rau si arini si kote
tataru pule ni Rau, meke turana pule lani pa dia
hopeke pepeso pu tagoi rini, pule la pa hopeke
dia popoa. ¹⁶ Meke be tumae va leana nia rini
sa vinahesiqu meke tokotokoro pa Pozaqu meke
zama guahe, ‘Gua sapu toana gua se Zihova,’
kekeñoño gua mo sapu va tumatumae i rini sari
Qua tinoni pude tokotokoro pa pozana Beolo, si
kote tava poni lolomo si arini pude koa somana
koari Qua tinoni. ¹⁷ Ba be keke butubutu si lopu
hiva va avoso, si kaqu la Rau meke rabutu pani
hokara nia, meke huara pania,” zama vura gua
se Zihova.

13

Na Belete Lineni

¹ Hiera gua si zama nia e Zihova koa rau: “La mamu holua si keke belete lini, mamu dikuru nia pa kopetemu, ba lopu va tiq nia pa kolo.”
² Ke holua rau si keke belete, gua sapu garunu nia e Zihova, meke dikuru nia rau pa kopetequ.

³ Meke vina rua toso si kamo mae sa zinama te Zihova: ⁴“Vagia sa belete sapu holua goi meke sapu korapa va sage ia goi pa kopetemu, mamu la kamahire pa Ovuku Iuparetisi; mamu tomea vasina pa qoqoro patu sa belete.” ⁵ Ke la si rau pa Iuparetisi meke tomea, gua sapu tozi nau e Zihova.

⁶ Hola soku rane si zama au e Zihova si rau, “La kamahire pa Iuparetisi; mamu vagia sa belete sapu tozi nigo Arau pude tomea vasina.” ⁷ Ke la si rau pa Iuparetisi meke geli vagi pule nia sa belete meke vagi pania vasina pu tome nia rau, ba kamahire si popozu tu meke sapu kaleana hokara tu sia.

⁸ Beto asa si kamo mae sa zinama te Zihova koa rau: ⁹“Hiera gua si zama nia e Zihova: ‘Gua tugo asa kote huara guni nia Rau sa vinahesi pule te Ziuda meke sa vinahesi pule lavata te Zerusalem. ¹⁰ Sari tie kaleadi arini pu korodia avosi sari Qua zinama, pu luli sari bulo tasunadi tadi kasa meke hata luli sari kaiqa tamasa pude nabulu ni meke vahesi, si kote gua sa belete hie, sapu loke laena hokara!’ ¹¹ Zama vura guahe se Zihova, ‘Gua sa belete sapu ilupae pa kopete tie, si pusi vagi Rau sa doduruna sa butubutu Izireli meke sa doduruna sa butubutu Ziuda, pude na Qua tinoni pu kote vahesi meke va lavata Au

meke va ululia sa Pozaqu. Ba lopu hite va avoso mae Au rini.'

Sa Bogu Vaeni

¹² Mamu zama la guahe koari kasa: Hiera gua si zama nia e Zihova, sa Tamasa pa Izireli: 'Doduru bogu vaeni si kaqu siṅi i na vaeni.' Meke be zama si arini koa goi, 'Na ta gilanana mo sapu asa, sapu doduru bogu vaeni si kaqu siṅi i na vaeni!' gua, ¹³ si mamu tozini si arini sapu, 'Hiera gua si zama nia e Zihova: Arau kote va siṅi ni vaeni sari doduru pu koa koasa popoa hie, podalae koari na baṅara pu habotu pa habohabotwana baṅara te Devita, sari na hiamā, sari poropita meke doduru pu koa pa Zerusalemā. ¹⁴ Kote vari huara ni Rau, koreo koasa tamana na gua, zama vura gua si Arau Zihova. Lopu kote va malumu ia Rau sa tataru babe tinalotaṅa babe tataru variva taleosae pude hukata Au pude va mate pani.'"

Va Balau nia Zeremaea sa Vinahesi Pule

- ¹⁵ Va avoso mamu va talina mae,
mi lopu vahesi puleni gamu,
ura se Zihova si ele zama.
- ¹⁶ Mi ponia sa vina lavata koe Zihova sa mia
Tamasa,
sipu lopu ele va mae ia Sa sa hinuporo,
sipu lopu ele ta tubarae sari nenemia
koari na toqere sapu opoadumi.
Korapa dono hata ia gamu sa kalalasa,
ba kote iliri la nia Sa pa huporo duduku-
rumu
meke hobe la nia pa hinuporo nomana.
- ¹⁷ Ba pana lopu va avoso si gamu,

- si kote tome si arau meke kabo
 koa gua koasa vinahesi pule tamugamu;
 kote kabo sisigiti sari mataqu,
 kote zoloro vurai na kolomata,
 sina sari sipi te Zihova si kote ta raovo taloa.
- 18 Zama se Zihova, “Zeremaea, mu zama la ia sa
 banara meke sa tinana,
 ‘Mi gore mae koari na mia habohabotuana
 banara,
 ura sari mia toropae banara lelead
 si kote hoqa gore pa batumia.’
- 19 Sari vasileana nomadi pa popoa Neqevi^d si
 kote ta tuku,
 meke loke tie si kote boka kamo la koa rini
 koa gua koari na kana.
 Doduru pa Ziuda si kote ta raovo taloa,
 ta paleke taloa beto pude koa nabulu pa
 votiki popoa,” gua se Zihova.
- 20 Eña sagei matamia mamu dono la,
 sari na kana si korapa mae gua pa kali gede.
 Avei sari mia rovana sipi sapu kopu ni gamu,
 sari sipi sapu zama va titie ni gamu?
- 21 Sa kote gua si gamu pana sarini pu baere i
 gamu,
 si arini tugo si vekoi e Zihova pude va kilasa
 meke banara ni gamu?
- Ve, lopu kote ta sigiti nia gamu
 guana barikaleqe podopodona?
- 22 Meke pana nanasa puleni gamu,
 sapu “Na vegua ke ta evana si hie koa gami?”
 gua.
- Ta evana si asa koa gua koari na mia soku sine;
 gua ke ta sira palae sari mia tivitivi
 meke sari tinimia si ta nonovalala.

- 23 Vegua, boka hobeas sa tie Itiopia sa kapuna
babe sa leopadi koasa kidakida pa tinina?
Ke lopu kote boka tavete va leana tugo si gamu
pu ele manavasa tavete va kaleana.
- 24 Hiera gua si zama nia e Zihova, “Kote va
hurakatae gamu Rau guana duduli popana
sapu palekia na givusu mae guana pa qega.
- 25 Asa si paqaha poni gamu Rau,
sa mia hinia va tonotia Rau pude tamugamu,
sina mulini Nau gamu si Arau
meke rane la koari na tamasa kokohadi.
- 26 Kote la Rau daku sage lani pa isumata mia sari
mia tivitivi
pude ta dogoro sa mia kinurekure,
- 27 sari mia binarabarata na nenere hata pude ta
puta turana gua,
meke sa mia hahanana maqota variva
kurekuredi!
Ele dogori Rau sari mia vinahesi beku variva
malederedi
koari na toqere na pezara.
Na tinalevei si koa koa goi, Zerusalem!
Vea seunae gua si kote koa boni eko si goi?”
zama vura gua se Zihova.

14

Sa Dada sapu Kaleana Hola

- 1 Hiera sa zinama te Zihova la koe Zeremaea
pa guguana sa dada:
- 2 “Ziuda si besu,
sari na tie koari na vasileana si kulusu na
tata mate,
kaboa rini sa pepeso,

na tinaruqoqo si sagesage nana pa
Zerusalema.

³ Sari koimata si garuni sari dia nabulu pude vagi
kolo;

la si arini koari na pou ta gelidi vasina tava
naqiti sa kolo, ba loke kolo si koa.

Ke paleke pule ni rini sari na zagi kokobadi;
kurekure meke nunala si arini, meke nobi
rini sari batudia.

⁴ Sa pepeso si pokata
sina loke rukuna sa popoa;
nunala sari tie lelete pa inuma
meke nobi rini sari batudia.

⁵ Sa kurukuru dia mamaqota pa pezarana
si veko pania sa sa tuna sapu tiqe podoa sa
sina loke duduli si koa.

⁶ Don'ki pinomodi si turu koari toqere loke
hudadi
meke siño guana siki pinomo nanahadi;
sari matadi si lopu dodogorae valeana
sina loke ginani si koa.”

⁷ “Sari Qua tinoni si kabo vura mae koa Rau:
‘Sari mami sinea si zutu puleni gami si gami,
ba pa laena sa Pozamu, Zihova, si mamu tokani
gami.
Ura ele taliri va seu hola taloa si gami koa
Goi
meke ele tavete va sea si gami koa Goi soku
totoso.

⁸ Agoi mo si ranē Igo Izireli,
sa Hinarupu pa totosu tasuna,
ba vea ke guana tie karovomu si Goi koasa
popoa,
guana tie ene maena meke puta keke boni?

⁹ Vea ke guana tie hodahodakana tu si Goi,
guana varane sapu loke nana ʻniraʻnira
pude variharupi?

Zihova, Agoi si koa Mua pa vari korapa mami,
meke gami si na tie tamugoi mo;
mu lopu etulu gami!”

¹⁰ Hiera gua si zama nia e Zihova pa guguadi
sari Nana tinoni:

“Na ene va seu si okoro hola nia rini;
lopu boka tuqe puleni rini sari nenedia.

Ke lopu qetu ni e Zihova;

kamahire si kote balabala pulei Sa sari dia
kinaleana meke va kilasi koari dia sinea.”

¹¹ Meke zama se Zihova koa rau, “Lopu var-
avara pude va bulei dia kinoa sari tie hire. ¹² Na
be madi pa ginani sari tie hire, ba lopu kote avosi
Rau sari dia kinabo; be vukivukihi va uququ na
vinariponi huiti si arini, ba lopu kaqu qetuni
Rau si arini. Na kote latu Rau meke huari tu pa
vedara, na soʻe, meke pa oza.”

¹³ Ba zama si rau, “Baʻnara Zihova, sari poro-
pita si tozini sari tie sapu, ‘Lopu kote dogoria
gamu sa vedara babe tasuna pa soʻe. Hinokara
kote poni gamu Rau sa binule koa holana koasa
popoa hie,’ gua.”

¹⁴ Ke zama se Zihova koa rau, “Sari poropita
si korokorotae kokoha pa Pozaqu Rau. Na
lopu Arau garuni, babe vizati babe zama la i
si arini. Na korokorotae si arini koa gamu pa
dinogodogorae kokohadi, na tepa tinokae koari
tomate, vinalesi beku meke zinama hoboro pa
dia binalabala soti mo. ¹⁵ Gua ke, hiera gua
si zama nia Arau Zihova pa guguadi sari na

poropita pu korokorotae pa pozaqu Rau: Arau lopu garuni si arini, ba zama si arini, ‘Loke vedara babe soṇe kote tiqua sa popoa hie,’ gua. Sari poropita tugo hire si kote mate pa vedara meke pa soṇe. ¹⁶ Meke saripu korokorotae la i rini si kote ta gona vura la koari na sirana pa Zerusalemata totoṣo kamo sa vedara meke soṇe. Kote loke tie si koa pude pomunu ni si arini babe sari dia barikaleqe, sari tudia koreo babe vineki. Kote va kamo ni Arau sa tinasuna sapu garo koari na dia tinavete.

¹⁷ Ke garunau e Zihova si rau pude tozia sa qua tinalotana koa rini:

‘Mani sa mataqu si zoloria na kolomata
 boni na rane meke lopu noso;
 sina sari qua tinoni, si ta seke
 meke bakora va kaleana.

¹⁸ Be vura la si arau pa pezara,
 si kote dogori mo rau sari tie ta sekedi pa
 vedara;
 be nuquru la si rau koasa vasileana nomana,
 si kote dogori rau sari tie matedi pa soṇe.
 Sari poropita meke hiamā
 si ele ta vagi taloa la koasa popoa sapu lopu
 gilania rini.’”

Tepa Sisigiti sari Tie Koe Zihova

¹⁹ Vegua, ele kilu pani hinokaria Goi se Ziuda?

Vegua, etulia mo Goi si pa Zaione?

Na vegua ke va bakora gami Goi
 meke lopu boka ta salana?

Hata ia gami sa binule
 ba loke lineana si kamo mae,
 na totoṣo pude salana

ba si holoqoru tu.

20 Zihova, sari mami kinaleana si tumaeni gami meke sari na sinea tadi na tamamami; gami si hinokara ele sekea gami sari na Mua tinarae.

21 Ba pa laena sa Pozamu si Mu lopu veko pani gami;

Mu lopu va kamo nia kinurekure sa Mua habohabotuana tolavaena,

Mu balabala ia sa Mua vinariva egoi koa gami; Mamu lopu kumatia.

22 Vegua, ele keke rina beku koari na butubutu huporo garunu mae nia sa ruku?

Vegua, boka sa galegalearane telena pude hoqa gore mae nia sia?

Lokari, Zihova mami Tamasa, na Agoi tu bisa.

Gua asa ke koa Goi mo si raqe atu gami, ura na Agoi mo vata evani sari doduru hire.

15

Ta Levei sari Tie Ziuda

¹ Meke zama se Zihova koa rau, “Be e Mosese babe e Samuela si turu pa Kenuqu, ba lopu kaqu taleoso ni Rau sari tie hire. Na lopu kote tokani Rau, garunu taloa ni!” ² Meke pana nanasa igo rini, ‘Pavei kote la si gami?’ gua, si mu tozini, ‘Hiera gua si zama nia e Zihova.’*

Sarini pu ta hia nia pude mate, si la pa minate; sarini pu tana vedara, si la pa vedara; sarini pu tana soqe, si la pa soqe;

* **15:1** Ekd 32:11-14; Nab 14:13-19; 1 Samuela 7:5-9 * **15:2** Rev 13:10

sarini pu tana ta turana taloa, si la pa tinaraovo.”

³ Hiera gua si zama vura nia e Zihova, “Ka made tinotona huhuara si kote garunu atu ni Arau koa rini: na vedara pude seke va mate, sari siki pude ririhi taloa ni sari tinidia, sari kurukuru pa galeglearane meke kurukuru name pude gani sari tomatedi. ⁴ Kote va dono hikare i Arau koari na butubutu pa popoa pepeso si arini, koa gua koari tinavete kaleadi pu taveti Manase, sa tuna koreo Hezikaea sa banara pa Ziuda, pa popoa Zerusalem.*

⁵ Esei kote tataru nigo, Zerusalem?

Esei kote besu nigo?

Esei kote noso meke nanasa sapu vegua si goi?”

⁶ Zama pule se Zihova, “Gamu ele kilu Au si Arau, meke va mudi mae Au gamu.

Ke kote tuqe vagi gamu Rau meke ilasa gamu; kamahire lopu boka va vura tataru si Rau koa gamu.

⁷ Kote oki sage ni Arau pa givusu guana duduli popana

pa hopeke dia vasileana pude mani ta paleke taloa la pa ninae popoa.

Kote va kamo ni tinalotana Rau meke tinahuara sari Qua tinoni,

ura lopu ele hobei rini sari dia hahanana kaleadi.

⁸ Kote va sokui Arau sari dia naboko hola ni sari na onone pa masamasa.

Sari mia tie vaqura si kote va matei Rau

* 15:4 2 Ban 21:1-16; 2 Koron 33:1-9

meke va tasuna i sari tinadia.
Kote va kamo va hodakia Rau koa rini
sa tinasigiti meke minatagutu.

⁹ Sa tinadia ri ka zuapa si mabubulu,
meke siño mamata sina loke tuna kamahire,
guana lodu sa rimata tanisa sipu korapa rane
sa popoa.

Sari pu koa hola si kote va matei Arau pa
vinaripera pa kenudi rina dia kana,” zama
vura gua se Zihova.

Nominomi se Zeremaea

¹⁰ Tinaqu, talotana si rau, vea ke podo au goi si
rau?

Na koa vari tokei qua mo koasa doduruna sa
popoa!

Lopu hite tepa babe variponi poata si rau,
ba leve beto au doduru tie.

¹¹ Zama se Zihova,

“Hinokara kote va maluara igo Arau koari na
mua kana;
hinokara kote tepa tinokae si arini koa goi
koari totoaso tasuna meke talotana.

¹² Vea, boka moku aeana sa tie,
aeana mae guadi pa kali gede, babe na
boronizi?

¹³ Sari mia poata na tinagotago
si kote variponi ni Rau koari mia kana,
koa gua koari mia sinea pa doduruna sa mia
popoa.

¹⁴ Kote va pinausu gamu Rau koari mia kana pa
popoa sapu lopu gilania gamu,
ura sa Qua tinañaziri si huruñu guana nika sapu
kote sulu eko la mo.”

¹⁵ Meke zama si arau:

- “Zihova, gilania Mua mo;
 balabala au; Mamu toka nau.
 Tubehe poni au koari kasa pu hiva va mate au.
 Mu lopu tataru ni sari qua kana, lala si kote
 mate mo si rau;
 balabala ia sapu pa ginuguamu Agoi si
 kurekure si rau.
- 16 Totoso kamo mae sari Mua zinama si henai
 rau;
 na qua qinetuqetu si arini pa buloqu,
 ura ta pozae na poropita te Zihova si arau,
 sa Tamasa Tadi na Qeto Minate.
- 17 Lopu hite habotu turani rau saripu zokoro
 meke hegehegere,
 lopu hite qetuqetu turani arau;
 koa eke si rau koa gua sapu vizata au Goi si arau,
 meke va siñi nau binugoro Goi koari na dia
 sinea.
- 18 Na vegua ke sa qua tina sigiti hie si lopu boka
 beto meke sa bakora si lopu boka ibu?
 Hiva va talotani au Goi guana bukaha sapu noso,
 na tototolo sapu popa?”
- 19 Gua ke, hiera gua si zama nia e Zihova:
 “Be kekere pule goi si kote vagi pule nigo Rau
 pude mu nabulu Nau;
 be sari mua zinama si arilaedi meke lopu
 hoborodi,
 si kote zamazama poni Au goi si Arau.
 Sari tie hire si madi kekere pule atu koa goi,
 ba agoi si mu lopu kekere la koa rini.
- 20-21 Kote guni nigo Arau na goba koari na tie
 hire,
 na goba sapu tava ninira pa boronizi;
 kote raza igo rini ba lopu kote bokaboka si arini,

ura Arau koa turanigo si agoi
 pude harupu igo meke lavelave nigo.
 Kote harupu igo Rau pa limadia ri na tie
 kaleadi meke rupaha vagi pule nigo pa dia
 niniranira,”
 zama vura gua se Zihova.

16

Ta Hukata se Zeremaea pude Vari Haba

¹ Meke kamo mae sa zinama te Zihova koa rau: ² “Lopu kaqu varihaba si agoi meke vagi koburu koasa popoa hie.” ³ Ura hiera gua si zama nia e Zihova pa guguadi ri na koreo na vineki pu podo koasa popoa hie meke gua tugo sari na barikaleqe sapu tinadia rini meke sari palabatu sapu tamadia rini: ⁴ “Kote mate si arini pa minoho sapu kaleadi hola. Loke tie kote kaboi babe pomunu ni, ba kote guana remoremo si arini pa pepeso. Kote mate si arini pa vedara meke so_{ne}, meke sari tinidia si kote na ginani tadi na kurukuru pa galegalearane meke na kurukuru name pa popoa pepeso,” gua.

⁵ Ura hiera gua si zama nia e Zihova: “Mu lopu nuquru pa vetu haqohaqoana; lopu la besu babe va sare, sina ele vagi pania Rau sa Qua minana, Qua tataru nabuna, meke Qua tataru variva taleosae koari tie hire. ⁶ Tie nomadi meke hitekedi si kote mate koasa popoa hie. Lopu kote ta pomunae babe ta kaboe, meke loke tie kote va bakora pule nia babe neri va golugolu pa tinalotana. ⁷ Loke tie kote poni ginani pude va manoti sarini pu kaboi sari pu mate, be tamadia

sia babe tinadia, meke loke tie kote poni napo pude tokani.

⁸ Mu lopu nuquria sa vetu vasina korapa inevana si arini meke la habotu pude hena na napo. ⁹ Ura hiera gua si zama nia Arau Zihova Tadi na Qeto Minate, sa Tamasa pa Izireli: Pa mia totošo meke pa matamia si kote va noso ia Rau sa hegere na qetu meke sa mamalaiņi tadirini pu varihaba koasa popoa hie.*

¹⁰ Pana tozi ni goi koa rini sari doduru pu gua hire meke nanasa igo arini sapu, ‘Na vegua ke kaqu va raza ni gami tinasuna noma hola tu e Zihova si gami? Na sa si tavete va kaleania gami? Na sinea sa si tavete va sea ia gami koe Zihova mami Tamasa?’ ¹¹ si mamu tozi ni sapu zama vura guahe se Zihova, ‘Ura na kilu Au ri na tamamia, meke luli rini sari votiki tamasa meke vahesi rini. Kilu Au rini meke lopu kopu ni rini sari Qua tinarae. ¹² Ba sari mia hahanana gamu si kaleadi hola ni sari tamamia. Doņo la sapu ve tasuna gua sari bulomia sapu luli gamu, meke lopu va tabe Au si Arau. ¹³ Ke kote gona vurani gamu Rau koasa popoa hie meke la pa keke popoa sapu lopu gilania gamu babe sari tamamia, meke vasina kote nabulu ni gamu sari kaiqa votiki tamasa boņi na rane, meke lopu kote tataru hokarani gamu Rau.’”

Sa Pinule pa Tinaraovo

¹⁴ Zama pule se Zihova, “Gua ba, sari rane si korapa mae, totošo sari tie si kote beto tokotokoro pa pozaqu Arau sa Tamasa toana, pu turana vura

* **16:9** Zer 7:34, 25:10; Rev 18:23

ni pa Izipi sari tie Izireli. ¹⁵ Na kote tokotokoro si arini koa Rau sa Tamasa toana, sapu turaña pule ni sari na tie Izireli koa sa popoa pa kali gede meke koari doduru votiki popoa pule vasina pu hurakatae lani Rau si arini. Ura kote vagi puleni Rau meke veko pule lani koasa pepeso pu poni nia Arau koari na tiatamadia.”

¹⁶ Zama pule se Zihova, “Ba kamahire si kote tioko vagi tie habu si Arau, meke kote la habu vagi si arini. Beto asa si kote hata vagi tie hukue si Arau, meke kote la hukue vagi pa doduru togere na toa meke koari na bae patu. ¹⁷ Na dogoro betoi Rau sari doduru dia hahanana; lopu tome si arini koa Rau, meke sari dia sinea si lopu paere pa Kenuqu Rau. ¹⁸ Kote va kilasi Rau karua totošo hola ni sari na kinaleana taveti rini meke sari dia sinea, sina ele va bonia rini sa Qua popoa koari na kineha variva malederedi sapu lopu siñodi meke va siñi nia beku kaleanadi rini sa Qua tinago.”

Na Vinaravara Rinanerañe te Zeremaea

¹⁹ Zihova, Agoi sa qua ninirañira meke qua vasina sapu ta gobana,
 qua tometomeana pa totošo tinasuna,
 sari butubutu si kote mae koa Goi koari vina betobeto popoa pepeso meke kote zama,
 “Loketoña si tagoa ri tamamami ba kobi tamasa kokohadi mo,
 beku loke laedi meke loke ginugua leadi si vagi rini koa arini.

²⁰ Boka tavete dia tamasa teledia sari tie?
 Uve, ba lopu na tamasa si arini!”

²¹ “Gua ke kote va tumatumae i Arau,

kamahire kote va tumatumae ni Arau sa Qua
 niniranira meke binokaboka.
 Meke tiqe kote tumae nia rini sapu sa Pozaqu
 Arau si e Zihova.”

17

Sa Sinea meke Vina Kilasa te Ziuda

- ¹ Zama se Zihova, “Na sesala aeana kubere ni rini
 sari sinea te Ziuda,
 sa livona sa sesala si koa ia daemani,
 ta kubere si arini pa ola bulodia ri na tie
 meke pa kikihodi ri na dia hope.
- ² Ari dia koburu ba tumae ni
 sari dia hope meke sari beku huda kinehana
 sa barikaleqe se Asera
 pa kaurudi rina huda aqoro meke koa ri na batu
 toqere.
- ³ Sa Qua toqere koasa popoa meke sari mia
 likakalae na tinagotago
 meke sari na vasina vahesi beku koa rina
 toqere
 si kote vala ni Rau koari na kana, pude na dia
 vinagi pa vinaripera,
 koa gua koari mia sinea pa doduruna sa
 popoa.
- ⁴ Koari mia sinea telemia si kote ta vagi palae
 sa mia tinago sapu ele ponini gamu Rau.
 Kote va pinausu gamu Rau si gamu koari mia
 kana
 pa popoa sapu lopu tumae nia gamu,
 sina ele va hurunu ia gamu sa Qua tinanaziri,
 sapu kote sulu eko ninae rane.”

Kaiqa Votivotiki Zinamazama

- 5 Hiera gua si zama nia e Zihova:
 “Mani ta levei si asa pu rañe la pa tie,
 asa pu kalavarae pa masa pude ñinira,
 meke sa bulona si taliri va seu koe Zihova.
- 6 Kote guana keke huda hitekena si asa pa qega
 sapu loke lineana dogoria.
 Kote koa si asa koari na patupatu pa qega,
 pa vasina siñia soloti meke loke tie si koa ia.
- 7 Tamanae sa tie pu rañea se Zihova
 pu kalavarae pa doduru bulona koa Sa.
- 8 Kote guana huda si asa sapu ta lete kapa pa
 kolo*
 sapu va karoso tata pa tototolo.
 Lopu kote matagutu si asa pana kamo sa mañini;
 kote buma eko lamo sari elona.
 Pa tooso dada si lopu kote balabala mamata si
 asa
 meke kote lopu makudo vua si asa.
- 9 Sa bulo si sekesekei hola ni doduru pule
 meke tasuna salañana.
 Esei boka tumae nia sia?
- 10 Arau, Zihova, si hata la pa korapana sa bulo
 meke viliti sari binalabala,*
 pude pia ia sa tie koari nana hahanana,
 luli gua pa nana tinavete.”
- 11 Guana kokorako sapu opo va puzaka vovoto
 sapu lopu asa hira ni,
 si sa tie sapu tagotago pa poata hinikodi.
 Pana lopu ele komiha sari vuahenina si kote
 murimuri palae sari poata,
 meke pa vinabetona si kote na tie pekipekina
 mo si asa.

* 17:8 Sam 1:3 * 17:10 Sam 62:12; Rev 2:23

Tepa Tinokae se Zeremaea Koe Zihova

- 12 Zama se Zeremaea, “Na habohabotuana
 banara tolavaena, vasina tavahesi si Goi
 pa pinodalaena,
 si sa vasina hopena pa nada Zelepade.
- 13 Zihova koa Agoi mo si rane atu Izireli,
 ba doduru pu kilu Igo si kote tava kurekure.
 Arini pu taliri va seu koa Goi si kote guana
 kinubekubere sapu ta kubere pa kavuru
 meke murimuri palae,
 sina ele kilu Igo rini si Agoi Zihova,
 sa bukahana sa kolo tinoa.
- 14 Zihova, Mu salanau pude maqu ta salana qua;
 Mu harupau pude maqu ta harupu qua,
 ura Agoi mo sapu vahesi Igo arau.
- 15 Na zama au rina tie si rau,
 ‘Avei sa zinama te Zihova?
 Mani tava gorevura kamahire!’ gua.
- 16 Zihova, arau si na Mua sepati koari na tinoni
 meke lopu hiva beto nia rau sa tinavete
 asa;
 gilania Mua sapu lopu okoro nia rau pude va
 kamo ni tinasuna sari tie hire.
 Doduru pu zama ni sa beruqu si tumae beto
 ni Goi.
- 17 Lopu kote mae va holoqoru au Agoi;
 na Agoi sa qua tometomeana pa rane tina-
 suna.
- 18 Mu vekoi sarini pu hiva va mate au pude madi
 kurekure,
 ba kopu nau pude lopu kurekure;
 Mu vekoi si arini pude madi matagutu,
 ba kopu nau pude lopu holoqoru.
 Va kamo ni koa rini sa rane tinasuna;

va tomo rua ni tinahuara.”

Sa Kinopuna sa Sabati

¹⁹ Hiera gua si zama nia e Zihova koa rau: “La mamu turu pa sasada tadi na tinoni, vasina nuquru vura sari banara pa Ziuda; la turu tugo koari doduru sasadana sa popoa Zerusalem.

²⁰ Zama guahe koarini, ‘Avosia sa zinama te Zihova, gamu na banara pa Ziuda meke gamu doduru tiena sa popoa Ziuda meke doduru pu koa pa Zerusalem pu nuquru gua koari sasada hire.

²¹ Hiera gua si zama nia e Zihova: Mi balau pude lopu palepaleke mamata pa rane Sabati, babe palepaleke nuquru gua koari sasadana sa popoa Zerusalem.*

²² Lopu va vura pinaleke koari mia vetu babe tavetavete pa rane Sabati, kopu nia sa rane Sabati pude na rane madina si asa, gua sapu garunu ni Arau koari tiatamamia.

²³ Gua ba lopu hite va avoso si arini babe va talina mae meke korodia va avoso babe va tabei sari Qua tinarae.

²⁴ Ba Arau Zihova si zama vura, mi kopu valeana si gamu meke va tabe Au, mi lopu palepaleke nuquru gua koari sasadana sa vasileana nomana pa rane Sabati, ba kopu nia gamu sa rane Sabati pude madina si asa meke lopu tavetavete koasa rane asa.

²⁵ Be gua asa, si sari na banara pu habotu koasa habohabotuaana banara te Devita si kote nuquru gua koari na sasadana sa vasileana lavata turanae koari na dia koimata. Arini meke sari dia koimata si kote koi pa dia totopili varipera meke pa hose,

* **17:21** Nehe 13:15-22

turanae sari na tie pa Ziuda meke arini pu koa pa Zerusalemā, meke sa vasileana lavata hie si kote koa ia tie niñae rane. ²⁶ Sari tinoni si kote mae gua koa rina vasileana pa Ziuda meke koari na vasileana hitekedi pa vari likohaena Zerusalemā, pa pinaqaha popoa te Benisimane meke sari hubidi ri na toqere pa kali lodu rimata, koasa popoa toqetoqere pa Ziuda meke pa popoa Neqevi, meke kote paleke vinukivukihi va uququ, vinariponi huiti, na oto huda humaña lea, meke va vukivukihi zama leana la koasa Zelepade te Zihova. ²⁷ Ba be lopu va tabe Au gamu pude va madia sa rane Sabati, meke palepaleke totošo nuquru gua koari na sasadana sa popoa Zerusalemā pa rane Sabati, si kote katua Rau sa nika sapu tasuna vina matena koari na sasada pa Zerusalemā meke kote kamo la koari na vasidi ta gobadi na niñiradi tanisa.”

18

Sa Tie Tavetavete Raro

¹ Hiera sa zinama te Zihova sapu kamo la koe Zeremaea: ² “Gore la koa sa vetu tanisa tie tavetavete raro, meke vasina kote vatu nia Arau sa Qua inavoso.” ³ Ke gore la si arau koasa vetu tanisa tie tavetavete raro, meke dogoria rau sapu korapa tavetavete si asa koasa nana totopili tavete raro. ⁴ Ba sa raro sapu korapa va vura nia kineha sa si keha sea pa limana; ke huara ia sa sa pepeso bupara meke tavete pule ia sa si keke kineha raro pule, keha pule guni nia sa sapu goto pa nana binalabala.

⁵ Meke kamo mae sa zinama te Zihova koa rau meke ⁶ zama vura gua se Zihova: “Gamu pa butubutu Izireli, vegua lopu pada tavete guni ni gamu Rau gua sapu tavetia sa tie tavete raro hie? Gua sa pepeso bupara pa limana sa tie tavete raro, si gua tugo asa si gamu na butubutu Izireli pa Limaqu Arau. ⁷ Be tozi vura nia Rau, pa totošo sapu hiva nia Rau, sapu kote keke butubutu babe na binaᅇara si kote tava rabutu, tava gore palae, babe ta huara, ⁸ ba be sa butubutu sapu va balau ia Rau si kekere pa nana hahanana, si kote hobe binalabala si Rau meke lopu va kamo la nia sa tinahuara sapu ele hiva tavete la nia Rau koa sa. ⁹ Meke be pa keke totošo pule si tozi vura nia Rau sapu keke butubutu babe na binaᅇara si kote kuri ia babe podalae nia Rau, ¹⁰ ba pana tavete va sea si asa pa Kenuqu Rau meke lopu va tabe Au sa, si lopu kaqu va gorevura ia Rau sa hiniva leanana sapu hiva tavete la nia Rau koa sa.

¹¹ Ego kamahire mamu la zama i sari na tinoni pa Ziuda meke arini pu koa pa Zeruselema sapu, ‘Hiera gua si zama nia e Zihova: Dotu! Arau korapa va nama ni gamu si keke tinasuna meke korapa balabala ia si keke hiniva kaleana pude va razani gamu. Ke mi kekere koari mia hahanana kaleadi, mi hobei sari mia hahanana meke tinavetavete. Hopeke gamu si kaqu luara pani sari na mia sinea.’ ¹² Ba kote olaᅇa si arini, ‘Lopu boka si gami. Kote luli mo gami sari mami binalabala; kote hopeke luli gami sari bulo tasanadi meke kaleanadi tamigami.’”

¹³ Gua ke, hiera gua si zama nia e Zihova:

“La nanasi sari na butubutu:
 Esei ele avoso nia keke toña gugua hie
 pukerane?
 Keke tñitoña kaleanana sapu variva magasa si
 tavetia sa Tuqu vineki ta pinirovetuna, se
 Izireli. La vahesi votiki tamasa tu si asa.
 14 Vegua, sa sinou pa toqere Lebanoni
 si hite murimuri palae koari na patu pa batu
 toqere?
 Vegua hoke noso sari leana ibudi sapu mae guadi
 pa toqere seuna asa?
 15 Lokari, ba sari Qua tinoni si ele muliñi Nau
 rini si Arau;
 va uququ oto huda humaña lea la si arini
 koari na beku loke laedi,
 sapu va tubarae ni koari na dia hahanana
 meke lopu ene luli sari siraña koadi.
 Va ene i rini pa vale siraña
 meke koari na siraña lopu ta gilnadi.
 16 Sa dia popoa si kote ta huara meke kote ivulu,
 kote doño gorea ri na tie pu dogoria;
 doduru pu ene hola si kote magasa
 meke kote hiruhiru batu.
 17 Guana givusu pa kali gasa rimata,
 si kote talahuarae ni Rau pana govete ni rini
 sari na dia kana;
 kote sa Mudiqu si kote va dogoro ni Rau meke
 lopu sa Isumataqu
 koasa rane pana kamo sa tinasuna nomana
 koarini.”

Sa Kinuhanana e Zeremaea

18 Zama si arini, “Mae mada va hoqa ia
 se Zeremaea; ura sari vina tumatumae koasa

tinarae te Tamasa tadi na hiamā si lopu kaqu noso, babe sari vinari tokae tadi tie gilae, babe sari zinama tadi na poropita. Ke mae, mada la rapatia pa zinama meke koroda va taliņa i sapu tozi sa.”

19 Zihova va avoso mae au;

Avosi saripu zama ni ri qua kana!

20 Vegua, kaqu ta pia kinaleana tu sa lineana?

Ura korapa geli nau pou arini si arau.

Mu balabala ia sapu arau si turu pa kenumu Agoi meke zama poni si arini

pude va taliri va seu ia koarini sa Mua tinanaziri.

21 Ke va kamo ni soņe sari dia koburu;

va kamo lani koasa niniranira tanisa vedara.

Sari dia barikaleqe si lopu va tago ni koburu, Mu va naboko i;

sari dia palabatu si madi tava mate,

meke dia tie vaqura si madi mate pa vedara pa vinaripera.

22 Mani ta avoso sa kinabo koari dia vetu

totoso va kamo va hodaka ni tie varane Agoi si arini,

ura ele geli nau pou rini si arau

meke tome nia sipata rini sari nenequ.

23 Zihova, ura Agoi ele gilani Mua,

sari doduru dia kinuhana pude va mate au.

Mu lopu taleoso ni sari dia tinavete sea

babe vulasa pani sari dia sineā pa Mua dinogodogorae.

Madi tava mate pa Kenumu Goi si arini;

va kilasi sipu korapa bugoro si Agoi.

19

Sa Zagi Porakana

¹ Hiera gua si zama nia e Zihova: “La mamu holu vagia si keke zagi koasa tie tavete raro. Mamu turani sari kaiqa tie tuturana tadi na tinoni meke kaiqa hiama. ² Mamu vura la koasa Lolomo Hinomu, tata koasa Sasada tana Videvide Raro Patu. Vasina si mamu zama vurani sari zinama sapu tozi nigo Arau sapu gua hie:”^{*} ³ Kei gamu na banara pa Ziuda meke na tiena sa popoa Zerusalemia mi avosia sa zinama te Zihova. Hiera Gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate, sa Tamasa pa Izireli: Va avoso! Kaqu va kamo nia tinasuna Rau sa vasina hie, sapu kote ta kiqili nia na talina tie pana avosia. ⁴ Ura ele kilu Au rini meke sa vasina hie si tavetavete guni nia rini tadi na tamasa karovodi; vukivukihi va uququ dia pa korapana la koari na tamasa sapu arini babe sari tamadia babe sari na banara pa Ziuda lopu gilani, meke va sini nia rini sa vasina hie koari na eharadi ri na tie loke dia ginugua sea. ⁵ Taveti rini sari hope te Beolo pa batu togere meke vasina sului rini sari dia koburu koreo, na vinukivukihi la koe Beolo; keke ginugua sapu lopu hite garunu nia Rau babe zama nia babe lopu hite balabala ia.”^{*} ⁶ Ke mi balau, sari rane si korapa mae, toroso kote lopu poza pule nia Topeti babe Lolomo Hinomu ri na tie sa vasina hie, ba na Lolomo Va Mate Tie tu,” zama vura gua se Zihova.

^{*} **19:2** 2 Ban 23:10; Zer 7:30-32, 32:34-35

^{*} **19:5** Liv 18:21

⁷ Zama pule se Zihova, “Koasa vasina hie si kote huara pani Arau sari binalabala tadi pa Ziuda meke Zerusalemā. Kote va hoqa i Rau koasa vedara tadi dia kana, koari tie pu mae hata i pude va mate i, meke kote vala ni Rau sari tinidia koari na kurukuru pa galegalearane meke na kurukuru pa soloso. ⁸ Kote huara ilasa ia Rau sa vasileana lavata hie meke tavete nia na vina sisireana; doduru pu ene hola si kote magasa meke kote va sisire sina ta huara va kaleana sa vasina. ⁹ Kote henai rini sari masadi ri na dia koburu koreo na vineki meke tadi dia baere. Arau kote tavete guni ni arini, na kote mae sari dia kana meke koa vari likohae nia sa popoa Zerusalemā meke sarini pu koa pa korapana si kote tasuna.

¹⁰ Beto asa si mu porakia sa zagi sipu korapa doṅo dia si arini, ¹¹ mamu zama guahe koarini, ‘Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate: Gua sapu huara ilasa sa zagi si kote huara ilasa guni nia tugo Arau sa butubutu hie meke sa vasileana lavata hie meke kote lopu boka ta tuvaka pule. Kote pomunu ni rini sari tie matedi pa Topeti osolae loke lolomo si koa. ¹² Gua hie kote tavete nia Rau sa vasina hie meke koarini pu koa vasina, Arau Zihova si zama vura gua: Kote tavete guni nia Arau pa Topeti sa vasileana lavata hie. ¹³ Sari vetu pa Zerusalemā meke tadi na baṅara pa Ziuda si kote tava boni gua sa vasina pa Topeti. Sari doduru vetuvetu vasina va uququ oto huda huṅa lea rini pa batu vetu, si kote boni beto gua tugo Topeti. Vasina sapu hoke vahesi la rini koari na pinopino, meke zoropo poni vaeni rini koari dia

tamasa beku.’”

¹⁴ Ta luarae se Zeremaea pa Topeti, vasina garunu la nia e Zihova pude zama vura nia sa inavoso, meke la turu si asa koasa vasina varivarigarana pa Zelepade te Zihova meke zama la koari doduru tinoni, ¹⁵ “Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate, sa Tamasa pa Izireli: ‘Va avoso! Kote va kamo nia Arau koasa vasileana lavata hie meke sari vasileana hitekedi pa vari kalina sari doduru tinasuna pu ele tozi vura ni Arau koarini, sina tukui rini sari talinadia meke korodia va avosi sari Qua zinama.’”

20

Se Zeremaea meke se Pasahuru sa Hiama

¹ Avoso ni e Pasahuru gua sapu tozi e Zeremaea. Asa si na hiama meke na nati palabatu pa Zelepade, meke sa tamana si e Ima. ² Vagia sa se Zeremaea sa poropita meke komitia sa meke pusi sa sari nene na limana koari na lolomo pa labelabete tata koasa Sasada Panaulu tanisa butubutu Benisimane pa Zelepade te Zihova. ³ Pa koivugona sipu rupahia e Pasahuru koasa labete, si zama ia e Zeremaea si asa, “Sa pozapoza sapu poza nigo e Zihova si lopu e Pasahuru ba e Koa Holoqoru. ⁴ Ura hiera gua si zama nia e Zihova: ‘Koa goi si kote vura mae sapu variva holoqoru, koa goi telemu meke koari doduru mua baere; pa matamu telemu kote dogori goi pana mate si arini pa vedara tadi dia kana. Kote vala nia Rau sa doduruna sa popoa Ziuda la koasa banara pa Babiloni. Asa kote raovo taloa betoni gamu

la pa Babiloni babe va mate gamu pa vedara.
⁵ Kote va karovo lani Rau koari dia kana sari doduru tinagotago tanisa vasileana lavata hie, doduru pu vagi ri na tie pa tinavete, doduru nana likakalae arilaedi meke doduru qolo na siliva na patu arilaedi tadi na banara pa Ziuda. Kote vagi taloa ni rini guana vinagi pa vinaripera meke paleke lani pa Babiloni. ⁶ Ba sapu agoi Pasahuru, meke doduru pu koa pa mua vetu si kote ta raovo la pa Babiloni. Vasina kote mate si agoi meke ta pomunae, agoi meke sari doduru mua baere sapu koarini hoke korokorotae kokoha si agoi.’”

Qumiqumi se Zeremaea

⁷ Zihova, na sekesekei nau Goi, meke ta turana va sea qua;

Agoi ninira hola nau meke luli nau Mua hiniva.

Va sisire nau rini doduru rane;
 meke hegere nau ri doduru tie.

⁸ Pana zama vura gua, si velavela tu si arau,
 korokorotae ni rau sari na vinaripera na tinahuara.

Ke sa zinama Tamugoi Zihova si va kamo nau na ninovanovala na kinurekure doduruna sa rane.

⁹ Ba pana zama guahe si rau, “Maqu lopu poza ia si Asa,

babe lopu zama pule pa Pozana,” gua,
 si nada guana nika sa zinama Tanisa pa korapa buloqu,

na nika sapu ta tuku tamunu pa susuriqu.
 Mabo nia rau sa tuqe pulena;
 na hinokara lopu boka si arau.

- 10 Na manamanasa si avosia rau
 “Variva holoqoru sa doduru vari kalina!
 Mada la hakehakei nia si asa!”
 Doduru qua baere si korapa aqa pude zama va
 sea hola si rau, meke zama guahe si arini,
 “Gina boka ta sekesekei mo si asa;
 meke kote va kilasia mo gita
 meke kote tubehe hobeda,” gua.
- 11 Ba e Zihova koa turaṅau si rau, guana keke tie
 varane ninirana hola;
 ke sarini pu hiva va mate au si kote tubarae
 ni meke kote lopu boka va kilasau rini.
 Kote lopu boka si arini meke kote doṅo hikare;
 sa dia kinurekure si lopu kote ta muliṅae.
- 12 Zihova Tadi na Qeto Minate, Agoi pu viliti
 sarini pu tavete va toṅoto
 meke podekia sa bulo meke sa maqomaqo
 tie.
 Maqu dogoria vea kote va kilasa gunini Goi,
 ura koa Goi mo si veko atu nia rau sa qua
 ginugua.
- 13 Mi kera la koe Zihova!
 Vala nia sa vinahesi koe Zihova!
 Asa harupi sari tinoa tadi pu loke gedi
 koari limadi ri tie kaleadi.
- 14 Mani ta levei sa rane sapu podo si arau!*
- Mani lopu tamanae sa rane sapu podo au sa
 tinaqu!
- 15 Mani ta levei sa tie pu paleke la nia koasa
 tamaqu sa inavoso,
 pu va qetu ia si asa, toতোসো zama guahe,
 “Keke koburu tamugoi si ele podo, na koreo!”
 gua.

* 20:14 Zob 3:1-19

- 16 Sa tie asa si mani koa gua rina vasileana
 sapu lopu tataruni e Zihova meke va kilasi.
 Mani avoso kabo si asa pana munumunu,
 na kukili varipera pa korapa rane.
- 17 Ura na lopu va mate au Sa si arau pa tiana sa
 tinaqu,
 pude sa tinaqu si guana qua lovu,
 sa tiana si koa molu eko lamo.
- 18 Na vegua ke vura tu pa tiana sa tinaqu si arau
 meke dogori sari tinasuna na tinalotaña
 meke va hokoti sari na qua rane pa kin-
 urekure?

21

Ta Korotae sa Tinahuara te Zerusalem

¹ Sa zinama te Zihova si kamo koe Zeremaea totoso garunu la nia Zedekaea, sa banara, koe Zeremaea se Pasahuru, sa tuna koreo Malikiza meke se Zepanaea sa hiama, tuna koreo e Maseia. Zama si arini: ² “Mu nanasa poni gami, kamahire, koe Zihova sina se Nebukaneza sa banara pa Babiloni si rapata gami. Hokara kote tavetia Zihova si keke tinavete vinariva magasa gugua pukerane meke taluarae pule se Nebukaneza koa gita,” gua.*

³ Ba olaña se Zeremaea koa rini, “Tozi nia se Zedekaea, ⁴ ‘Hiera gua si zama nia e Zihova, sa Tamasa pa Izireli: Korapa varipera si agoi koasa banara pa Babiloni meke sa nana qeto minate pu korapa rapata pa sada goba vasileana. Kote va pule mae i Rau si arini meke sari tinitoña varipera pa limadia pa kokorapana sa vasileana

* **21:2** 2 Bañ 25:1-11; 2 Koron 36:17-21

lavata. ⁵ Arau mo Telequ kote raza igo koasa Limaqu repahana meke niñirana, pa binugoro meke tinañaziri mañinina meke nomana. ⁶ Kote seke goreni Rau sarini pu koa koasa vasileana lavata hie, tie meke kurukuru; na kote mate pa keke oza kaleanana hola si arini. ⁷ Zama vura gua si Arau Zihova sapu pa mudina asa, se Zedekaea sa bañara pa Ziuda, sari nana koimata, meke sari tiena sa vasileana lavata hie pu lopu mate koari na oza, vedara, meke soñe, si kote valani Rau si arini koe Nebukaneza sa bañara pa Babiloni meke sa nana qeto minate pu kana i meke hiva seke va mate i. Asa kote vala ni pa vedara; lopu kote tataru ni sa, babe talotaña ni sa babe hiva toka ni sa.’

⁸ Gua pule hie si mu tozini sari tie, ‘Hiera gua si zama nia e Zihova: Dotu, vekoa Rau pa kenumia sa sirana la pa tinoa meke sa sirana la pa minate. ⁹ Asa pu koa hola koasa vasileana lavata hie si kote mate pa vedara, soñe babe oza. Ba asa pu vura meke vala pule nia koari pa Babiloni pu korapa rapata gamu si kote toa; kote govete nia sa tinasuna, na harupu pule nia sa nana tinoa soti. ¹⁰ Zama vura gua si Rau Zihova, ele va nabu ia Rau sa Qua hiniva pude va kaleana ia meke lopu va leana ia sa vasileana lavata hie. Kote ta vala koasa limana sa bañara pa Babiloni si asa meke asa kote sulu ia pa nika.’”

Ta Pitu sa Butubutu Bañara pa Ziuda

¹¹ “Beto si, mu zama la ia sa butubutu bañara pa Ziuda, ‘Mi avosia sa zinama te Zihova; ¹² Gamu pa tutina e Devita, hiera gua si zama nia e Zihova:

Doduru munumunu si vilavilasa va toṅoto;
 harupia pa limana sa tie ṅoṅovala si asa pu
 ta hiko,
 pude lopu gua si kote puzaka vura sa Qua
 tinanaziri guana nika
 koa gua koasa kinaleana sapu tavetia gamu,
 kote sulu meke loke tie kote boka va mate ia.
¹³ Zerusalema, Arau kote varipera atu igo si agoi,
 agoi pu koa ululu sage hola ni sari na lolomo
 koasa toa sapu hake pa pezara ululuna,
 Arau Zihova si zama vura gua.
 Zama si goi, “Esei kote boka mae raza gami?
 Esei kote boka huara nuquru ia sa goba
 ululuna?”
¹⁴ Arau kote va lipulipu igo gua sapu garodi sari
 mua tinavete kaleadi.
 Kote va katua Rau sa nika pa mua soloso hiqo-
 hiqo
 sapu kote sulu pani betoi sari doduru
 tinitoṅa pa vari likohaemu,
 zama vura gua se Zihova.”

22

Sa Inavoso La Koari na Baṅara pa Ziuda

¹ Hiera gua si zama nia e Zihova: “Gore la koasa vetu baṅara tanisa baṅara pa Ziuda; mamu tozi vura nia sa inavoso hie:

² ‘Agoi na baṅara pa Ziuda, mu avosia sa zinama te Zihova, agoi pu habotu koasa habo-habotuana baṅara te Devita, sari mua koimata, meke sari mua tinoni pu nuquru koari na sasada hire. ³ Hiera gua si zama nia e Zihova: Tavetia gua sapu toṅoto meke ṅoṅo. Harupu vagia pa

limana sa tie nonovalala si asa pu ta hiko. Lopu tavete va kaleana la babe raza ia sa tie karovona, asa sapu loke tamana, babe sa naboko, meke lopu va matei saripu loke dia ginugua sea koasa vasina hie. ⁴ Ura be kopu si agoi pude luli sari ginarunu hire si sari na banara pu habotu koasa habohabotwana banara te Devita si kote nuquru gua koari na sasadana sa vetu banara hie, koi koari dia totopili varipera meke koari dia hose, turaṅae koari dia koimata meke sari dia tinoni. ⁵ Ba zama vura gua si Arau Zihova, pana lopu va tabei goi sari ginarunu hire, si tokotokoro si Arau koasa Pozaqu Telequ sapu sa vetu banara hie si kote evaṅae na kobi remoremo.’”*

⁶ Ura hiera gua si zama nia e Zihova pa gugwana sa vetu banara tadi na banara pa Ziuda: “Be leleamu gua sa popoa pa Qileadi si agoi koa

Rau,

gua sa batu toqere pa Lebanoni,
ba hinokara kote la Arau meke guni nigo na qega,
guana vasileana ivuluna.

⁷ Sari tie huhuara si kote garunu atuni Arau koa goi

sapu hopeke paleke dia tinitonā varipera,
meke kote seke pani rini sari mia dedegere huda
sida leanadi meke gona lani pa nika.

⁸ Na kobi tie mae guadi pa ninae butubutu si kote ene hola gua koasa vasileana lavata hie meke kote vari nanasi, ‘Na vegua ke tavete guni nia tu Zihova sa vasileana lavata hie?’ gua.

⁹ Meke sa inolana si kote: ‘Sina kilu pania rini sa vinariva egoi te Zihova sa dia Tamasa, meke

* 22:5 Mt 23:38; Lk 13:35

va hesi meke nabulu dia votiki tamasa tu,' kote gua."

Sa Inavoso pa Guguana Zoahazi

¹⁰ Mi lopu kaboa sa banara matena babe besu nia sa nana minate;
ba mi kabo sisigiti nia si asa pu ta raovo taloa,
sina lopu kote pule mae si asa
babe dogoro pule ia sa sa nana popoa.

¹¹ Ura hiera gua si zama nia e Zihova pa guguana e Zoahazi, sa tuna koreo e Zosaea, sapu hobena sa tamana koasa binaara pa Ziuda ba sapu ele taluarae koasa vasina hie: "Lopu kote pule hokara mae si asa.* ¹² Kote mate si asa koasa vasina pu ta raovo la si asa; na lopu kote dogoro pule ia sa sa nana popoa."

Sa Inavoso pa Guguana Zehoiakimi

¹³ "Mani ta levei sa tie sapu kuria sa nana vetu banara pa sinekesekei,
meke sari nana lose panaulu pa hahanana nonoala,
va tavetavete mokai sa sari turanana,
lopu tabari sa koari dia minabo.

¹⁴ Zama guahe si asa, 'Kote kuria rau si keke qua vetu banara nomana sapu soku losena panaulu,' gua.

Ke tavete nia vuida nomadi sa,
meke goba nia huda sida sa
meke pedi zinara ia sa.

¹⁵ Vegua, la sa tinavete asa meke va banara igo si agoi

* **22:11** 2 Ban 23:31-34; 2 Koron 36:1-4

totoso tago va soku huda sida si goi?
 Vegua, lopu tago va soku ginani na napo tu sa
 tamamu?

Toṅoto meke ṅono sapu taveti sa,
 ke mana nia Tamasa si asa.

16 Lavelave ni sa sari pu malaṅa meke loke gedi,
 ke learane sa tinoa tanisa.

Vegua, lopu asa tu laena sapu pude gilana Au si
 Arau?”

zama vura gua se Zihova.

17 “Ba sari matamu meke sa bulomu
 si okoro tinagotago ta hikodi,

va mate tie loke dia ginugua sea

meke tavetavete nia goi sa mua ṅiniraṅira
 pude ṅovali saripu malaṅa na malo-
 horodi.”

18 Gua ke hiera gua si zama nia e Zihova pa
 guguaana Zehoiakimi, sa tuna koreo Zosaea, sa
 baṅara pa Ziuda:*

“Loke tie kote kulusu nia si asa, babe zama
 guahe:

‘Talotaṅa qua. Mate sa tasiqul!

Kulusu qua. Mate sa tasiqul!’

Lopu kote kaboa rini meke zama:

‘Talotaṅa qua na mate sa qua baṅara! Beto
 mo sa tinolava tanisa!’ gua.

19 Kote ta gona palae guana doṅ'ki matena si asa,
 sapu ta ririhi taloa

meke ta gona vura koari na sasadana sa
 popoa Zerusalem.”

Sa Inavoso pa Guguaana Zerusalem

20 “Sage la pa Lebanoni, mamu kabo vura,

* 22:18 2 Baṅ 23:36 kamo hinia 24:6; 2 Koron 36:5-7

mani ta avoso pa popoa Basani sa
tinaruqoqo,
kabo vura mae gua pa toqere Abarimi pa Moabi,
ura doduru butubutu pu kalavarae i goi si
ele mate beto.

²¹ Ele va balau igo tu Arau totošo tagotago si goi
ba balabala si goi sapu loke kana kote raza
igo, gua.

Ke zama si goi, ‘Lopu kote avoso Igo arau!’
Na asa mo sa mua hahanana podalae tu kobu-
rumu;
sapu lopu hite va tabe Au goi.

²² Kote ta givusu palae sari doduru mua sepati,
meke sari na butubutu pu tavete ni vinariva
ego i agoi si kote ta raovo taloa.

Totošo asa si kote kurekure si agoi meke todošo
sa batumu
koa gua koari doduru mua kinaleana.

²³ Agoi pu koa valeana koari na vetu ta tavete pa
huda sida,
guana sapu koa mu tu pa Lebanoni si goi,
kote variva taru si goi pana kamo ta sigiti si goi,
na kote kabo vura gua sa barikaleqe
podopodona!”

Sa Inavoso pa Guguana Zehoiakini

²⁴ Zama vura pule se Zihova pa guguana
Zehoiakini, “Hinokara gua sapu toaqu si Arau,
be agoi Zehoiakini, tuna koreo e Zehoiakimi sa
baṇara pa Ziuda, si na riṇi binaṇara* pa lima
mataoqu Rau, ba kote daku lobusu pani igo

* **22:24** Pana sitaba lania sa baṇara sa nana riṇi binaṇara koari
na tinarae si kaqu ta luli si arini.

Arau.* ²⁵ Kote vala nigo Arau koarini pu hata hiva va mate igo, sarini pu matagutu ni agoi, sapu se Nebukaneza, sa banara pa Babiloni meke sari tie Babiloni. ²⁶ Kote buli nigo Rau, agoi meke sa tinamu pu podo igo, la pa keke votiki popoa, sapu lopu keke gamu kara si podo vasina, meke vasina kote mate beto si gamu kara. ²⁷ Lopu kote kekere pule mae ia goi sa popoa sapu hiva pule sisigiti mae ia goi,” gua se Zihova.

²⁸ Lopu e Zehoiakini si hie, sa tie ta hakohakoena, sa raro huarana,

sa tinitona loke tie hiva nia?

Na vea ke ta buli vura tu si asa meke sari nana koburu,

ta gona la pa keke popoa sapu lopu tumae nia rini?

²⁹ Kei agoi na popoa pepeso, talotona nigo qua!

Mu avosia sa zinama te Zihova!

³⁰ Hiera gua si zama nia e Zihova:

“Kubere gore nia sapu sa tie hie si loke tuna,

sa tie sapu lopu kote bokaboka pa nana tinoa koa holadi,

uru lopu keke ari tuna si kote bokaboka,

lopu keke si kote habotu koasa habohabotuna banara te Devita

babe kote banara nia si pa Ziuda.”

23

Sa Lelana Tonotona

¹ “Madi talotona sari sepati pu va huarakatae i meke talahuara i sari na sipi pa Qua inuma duduli!” zama vura gua se Zihova. ² Gua ke hiera

* **22:24** 2 Ban 24:8-15; 2 Koron 36:9-10

gua si zama nia e Zihova, sa Tamasa pa Izireli koari na sepati pu kopu ni sari Nana tinoni: “Sina va talahuarae i gamu sari Qua sipi meke hadu pani gamu meke lopu kopu va leana i gamu, ke kote va kilasa gamu Rau koa gua sa kinaleana sapu ele tavetia gamu,” zama vura gua se Zihova. ³ “Arau telequ kote varigara ni sari visavisa sipi koa holadi koari doduru popoa pu ele hadu lani Rau meke kote turaña pule mae ni pa dia popoa, vasina kote gavoro pule si arini meke soku sa dia ninae. ⁴ Kote vekoni sepati Arau pude kopu ni meke lopu kote matagutu pule si arini meke lopu keke si kote muliunu,” zama vura gua se Zihova.

⁵ Zama pule si Asa, “Sari rane si korapa mae, totošo kote vizatia Rau sa Lelana toñotona pa tuti te Devita, keke Bañara si Asa sapu kote kopu pa ginilae meke taveti sapu toñoto meke ñoño pa korapana sa popoa.*

⁶ Koari Nana rane si kote ta harupu sa popoa Ziuda meke popoa Izireli si kote koa pa binule. Hiera sa pozapoza sapu kote ta poza nia Sa: Se Zihova sa Nada Tinonoto.”

⁷ Zama pule se Zihova, “Gua ke, sari rane si korapa mae, totošo sari tie si lopu kote zama pule guahe, ‘Hinokara gua sapu toana se Zihova, pu turaña vurani sari tie Izireli pa Izipi,’ gua, ⁸ ba kote zama guahe si arini, ‘Hinokara gua sapu toana se Zihova, sapu turaña vurani sari tutina Izireli koasa popoa pa kali gede meke vura mae

* 23:5 Zer 33:14-16

koari doduru popoa pu hadu lani Sa, 'gua. Gua meke kote koa si arini pa dia popoa soti."

Sa Inavoso pa Guguadi rina Poropita

⁹ Sapu la gua koari na poropita:

Ta lotaṅa sisigiti si rau pa qua binalabala meke holoqoru si rau.

Guana tie viviriqu si rau,

guana tie sapu napo soku vaeni koa gua koe

Zihova

meke sari Nana zinama hopedi.

¹⁰ Sa popoa si siṅia na tie barabaratadi;

koa gua koasa lineveleve si pokata sa pepeso

meke sari duduli pa soloso si popa.

Sari poropita si luli rini sari dia inene kaleadi

meke tavetavete ni sari dia niniraṅira pa

kinaleana.

¹¹ "Sari poropita meke hiama si loke dia tamasa;

pa korapa Qua Zelepade ba dogori mo Arau

sari dia kinaleana,"

zama vura gua se Zihova.

¹² "Gua ke sari dia sirāṅa si kote gulazoro;

kote ta hitu la pa hupohuporona si arini

meke vasina kote hoṅa ni.

Kote va kamo ni tinasuna Arau

koasa vuaheni sapu tava kilasa si arini,"

zama vura gua se Zihova.

¹³ "Koari na poropita pa Sameria

si dogoria Rau si keke tiṅitoṅa sapu sea hola:

Korokorotae si arini koe Beolo

meke turaṅa va seu i rini koa Rau sari Qua

tinoni pa Izireli.

¹⁴ Meke koari na poropita pa Zerusalem

si dogoria Rau si keke tiṅitoṅa kaleana hola:

Barabarata si arini meke na kokoha si toa nia rini.
 Zukai rini sari tie tavete va kaleana,
 pude lopu keke si kote noso pa hahanana kaleadi.
 Doduru arini si guana Sodomu mo koa Rau;
 sari tiena sa popoa Zeruselema si guana Qomora.”*

15 Gua ke hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate pa guguadi ri na poropita:
 “Kaqu va hena ni ginani pasadi Rau meke va napo ni kolo poizini, sina koari na poropita pa Zeruselema si ene vura sa hinuporo pa doduruna sa popoa.”

16 Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate:
 “Mi lopu va avosi saripu korokorotae atu ni ri poropita koa gamu; na kote turana gamu rini pude ranei sari na kinokorotae kokohadi. Na dinogodogorae sapu pa dia binalabala mo si zama ni rini, lopu mae guadi koe Zihova.

17 Zama i rini sarini pu korodia Nau,
 ‘Zama se Zihova: Kote koa pa binule si gamu,’ gua.
 Meke koari doduru pu luli sari bulo tasunadi tadi kasa si zama i rini,
 ‘Loke tinasuna kote kamo gamu,’ gua.

18 Ba esei arini si ele gilani sari na binalabala te Zihova
 pude dogoria babe avosia sa Nana zinama?

* 23:14 Zen 18:20; Izk 16:49

Esei ele va tali_{na} la meke avosia sa Nana zinama?

19 Dotu, sa ranebo_{ni} te Zihova si kote puzaka vura pa tina_naziri,

na vivirua si viloro gore la pa batudi ri na tie kaleadi.

20 Sa binugoro te Zihova si lopu kote kekere pule osolae tavete va hokoti Sa sari hiniva pa Bulona.

Koari rane pu korapa mae si kote bakala koa gamu sari doduru hire.

21 Arau lopu garuni sari poropita hire,

ba ele va enei rini sari dia inavoso;

lopu hite zama i Rau ba ele korokorotae tu si arini.

22 Ba be ele gilani rini sari na Qua binalabala, si kote ele zama vurani rini sari Qua zinama koari Qua tinoni

meke kote ele kekere si arini pa dia hahanana kaleadi

meke koari dia tinavete sea.

23 Vegua, na Tamasa koa tataqu mo si Arau,

meke lopu na Tamasa koa va seu?"

zama vura gua se Zihova,

24 zama pule se Zihova, "Vegua, boka tome sa tie pa vasidi golomodi pude lopu dogoria Rau?

Lopu Maqomaqoqu tu Arau si_{nia} sa ma_nauru meke pepeso?"

zama vura gua se Zihova.

25 "Avosi Qua sari na poropita pu korokorotae kokoha pa Pozaqu. Zama si arini, 'Putagita si rau! Putagita si rau!' gua. 26 Kote ve seunae gua si hie pa bulodi ri na poropita kokohadi,

pu korokorotae ni sapu vuradi pa dia binalabala teledia? ²⁷ Balabala ia rini sapu kote mulini nia ri na tie sa Pozaqu koari na pinutagita sapu vari tozi ni rini, gua sapu mulini nia ri na tamadia sa Pozaqu pa vinahesina e Beolo. ²⁸ Sa poropita pu putagita si mani tozia sa nana pinutagita, ba asa pu tagoa sa Qua zinama si mani zama nia doduru totošo koari na tinoni. Ura sa qua zinama si votikaena hola koari na pinutagita, gua sapu sari kiko huiti si leana pude tavete bereti ba sari duduli popadi si padadi pude ta sulu palae,” zama vura gua se Zihova. ²⁹ Zama pule se Zihova, “Vea lopu gua tu na nika sa Qua zinama, meke guana hama sapu seke va umumu patu?”

³⁰ Zama vura pule se Zihova, “Gua ke, lopu getu ni Rau sari poropita pu vari hikoi zinama meke zama sapu mae guadi koa Rau si arini, gua.” ³¹ Zama vura guahe se Zihova, “Uve, Arau lopu getu ni sari poropita pu tozi vura ni sari dia binalabala, beto si zama tu sapu, ‘Zama vura gua se Zihova,’ gua. ³² Hinokara koroquni Arau sarini pu korokorotae ni sari pinutagita kokohadi,” zama vura gua se Zihova. “Tozi ni rini meke turana va sea i sari Qua tinoni koari dia zinama haluhalue na kokohadi, ba lopu hite garuni Rau babe vizati. Loke vinari tokae si vagi ni ri na tie koa rini,” zama vura gua se Zihova.

Na Kinorokorotae Kokoha meke sari na Poropita Kokohadi

³³ “Pana nanasa igo ri na tie hire, babe keke poropita, babe keke hama, ‘Nasa sa Inavoso na

pinaleke mamata* te Zihova?’ gua, si mu zama la i, ‘Na inavoso savana? Kote kilu pani gamu Rau, zama vura gua se Zihova,’ mu gua. ³⁴ Be na poropita babe na hiama babe esei pule si zama kokoha guahe, ‘Hiera sa inavoso te Zihova,’ gua, si kote va kilasa tonotia Arau sa tie asa meke sa nana tatamana. ³⁵ Sari na zinama hire si hoke vari zama ni gamu koari mia baere na turana mia: ‘Nasa sa inolana te Zihova?’ babe ‘Nasa si ele zama vura nia e Zihova?’ gua. ³⁶ Ba lopu kaqu zama pule nia gamu, ‘Sa inavoso na pinaleke mamata te Zihova,’ gua, ura doduru zinama pu tozi vura ni rina tie si na dia pinaleke mamata teledia. Sari dia zinama mo si hobei rini meke poza ni rini na inavoso te Zihova tadi na Qeto Minate sa nada Tamasa toana. ³⁷ Zeremaea, hie si kote nanasa lamo nia goi koa ri na poropita: ‘Nasa sa inolana te Zihova koa goi?’ babe ‘Nasa si ele zama nia e Zihova?’ mu gua. ³⁸ Kote zama guahe si arini, ‘Hiera sa inavoso te Zihova,’ gua, ba hiera gua sa pinaleke mamata sapu zama nia e Zihova: Tavetavete nia gamu sa zinama, ‘Hiera gua sa inavoso te Zihova,’ gua, ba ele zama gamu tu Rau pude lopu zama pule nia sa zinama asa, sapu ‘Hiera sa inavoso te Zihova,’ sapu gua. ³⁹ Gua ke hinokara kote mulinini gamu Arau meke kote gona vura va seuni gamu Rau, gamu meke sa popoa lavata pu poni gamu Rau meke koari tamamia. ⁴⁰ Kote va kamoni gamu Rau sa kinurekure loke vina betona, na kinurekure sapu koa hola meke lopu boka ta mulinae.”

* **23:33** “Sa Inavoso” pa zinama Hiburu pa vesi hie si karua ginuana. Keke si “Inavoso” meke keke pule si “pinaleke mamata,” gua.

24

Karua Huneke Piqi

¹ Mudina sapu ta raovo taloa nia e Nebukaneza sa baṅara pa Babiloni se Zehoiakini sa tuna e Zehoiakimi sa baṅara pa Ziuda, meke sari nana koimata, na tie tavetavete pa lima meke sapu bokabokadi pa tavete vetu na gua, si va dogoro nau e Zihova si karua huneke piqi pa kenuna sa Zelepade te Zihova.* ² Keke huneke si koa ia na piqi leanadi, sapu gugua hoke tuturei sagana; meke keke huneke pule si koa ia na piqi kaleanadi, kaleana sapu lopu kote boka ta hena.

³ Meke nanasa au e Zihova si arau, “Zeremaea nasa si dogoria goi?” gua.

Olaṅa guahe si rau, “Na piqi, sapu leanadi si leana hola tu, ba sapu kaleanadi si lopu boka ta hena.”

⁴ Meke kamo mae sa zinama te Zihova koa rau:
⁵ “Hiera gua si zama nia Arau Zihova, sa Tamasa pa Izireli: Gua sari piqi hire, si na leanadi guni ni Arau sari pa Ziuda pu vata raovo taloa i Arau la pa popoa pa Babiloni. ⁶ Sari mataqu kote kopu ni pude leana si arini, meke kote turana pule mae ni Arau koasa popoa hie. Kote kuri sage ni Arau meke lopu daku gore ni; kote lete i Arau meke lopu rabutu pani. ⁷ Kote poni Rau sa bulo pude gilana rini, sapu Arau tugo se Zihova. Arini si kote Qua tinoni, meke Arau si kote dia Tamasa, ura pa doduru bulodia si kote pule mae si arini koa Rau.”

* **24:1** 2 Baṅ 24:12-16; 2 Koron 36:10

⁸ Zama pule se Zihova, “Ba sapu gua sari piqi kaleanadi sapu lopu boka ta hena, si kote va kilasia Arau se Zedekaea sa banara pa Ziuda, sari nana koimata, meke saripu koa hola pa Zerusalem, be koa pa popoa hie si arini babe pa Izipi. ⁹ Kote va dono hikare i Rau si arini, na kinaha variva hakohako koari doduru butubutu pa popoa pepeso, na vina sisireana koari na vasidi pu hadu la ni Rau. ¹⁰ Kote garunu la nia Rau sa vedara, na sone, meke na oza koa rini osolae mate beto si arini koasa popoa sapu Arau poni la nia koarini meke sari tiatamadia.”

25

Sa Kana Mae gua pa Kali Gede

¹ Pa vina made vuahenina sa binanara te Zehoiakimi, sa tuna Zosaea sa banara pa Ziuda, asa sa vuaheni kekenu tanisa binanara te Nebukaneza pa Babiloni, si kamo sa zinama te Zihova koe Zeremaea pa guguadi ri doduru tiena sa popoa Ziuda.* ² Ke zama i Zeremaea, sa poropita, sari doduru tinoni pa Ziuda meke koari doduru pu koa pa Zerusalem: ³ Ele ka hiokona neta vuaheni kamahire, podalae pa vina manege neta vuahenina sa binanara te Zosaea tuna Amoni sa banara pa Ziuda kamo pa rane ninoroi, si hoke kamo mae koa rau sa zinama te Zihova meke hoke tozi pilipulea rau koa gamu, ba lopu hite va avoso si gamu.

⁴ Meke garunu pilipule mae ni e Zihova sari Nana nabulu, sari poropita, koa gamu, ba lopu

* **25:1** 2 Ban 24:1; 2 Koron 36:5-7; Dan 1:1-2

hite va avoso si gamu babe va taliņa la i. ⁵ Zama guahe si arini, “Mi kekere kamahire, hopeke gamu, koari mia hahanana kaleadi meke koari na mia tinavete kaleadi, pude mi boka koa koasa pepeso sapu poni gamu e Zihova meke koari tiatamamia ninae rane. ⁶ Mi lopu luli sari kaiqa votiki tamasa pude nabulu ni meke vahesi; lopu va gevuru Au pude bugoro ni sari na beku pu taveti gamu pa limamia. Pude gua si lopu kote va kilasa gamu Rau,” gua si arini.

⁷ Zama vura pule se Zihova, “Lopu hite va avoso mae Au gamu si Arau, ba vata naziri Au gamu koari na beku sapu taveti gamu pa limamia, ke va kamoī gamu telemia sari Qua vina kilasa.”

⁸ Gua ke hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate: “Sina lopu va avosi gamu sari Qua zinama, ⁹ kote tioko vagi Arau sari doduru tinoni pa kali gede meke sa Qua nabulu se Nebukaneza, sa banara pa Babiloni,” zama vura gua se Zihova, “meke kote turana maeni Rau meke raza ia sa popoa hie meke sari tiena meke razai sari doduru butubutu pa vari kalina. Kote huara pani Rau si arini meke tavete guni na tinitona variva matagutu meke variva hegere, na tinahuara sapu koa hola ninae rane. ¹⁰ Kote va rizu pani Rau koa rini sa mamalaiņi qetu na hegere meke sa mamalaiņidi ri na tie varihaba. Kote loke tie si tavete bereti babe va toa zuke veluvelu.* ¹¹ Sa doduruna sa popoa hie si kote ta evanae popoa ta huarana, meke doņo hikare, meke sari butubutu

* **25:10** Zer 7:34, 16:9; Rev 18:22-23

hire si kote koa nabulu koasa baṅara pa Babiloni ka zuapa ṅavulu puta vuaheni.*

¹² Ba pana hokoto sari ka zuapa ṅavulu puta vuaheni, si kote va kilasia Rau sa baṅara pa Babiloni meke sa nana butubutu meke sa popoa pa Babiloni, koasa dia sinea, meke va evaṅae nia na popoa ta huarana ninae rane si asa,” zama vura gua se Zihova. ¹³ “Kote va kamo la nia Rau koasa popoa asa sari doduru tiṅitoṅa pu zama lani Arau koasa, meke doduru pu ta kubere koasa buka hie meke ta korotae koe Zeremaea la koari doduru butubutu. ¹⁴ Arini teledia si kote tava pinausu koari soku butubutu na baṅara lavata; kote tubehi Rau sari doduru gua sapu taveti rini pa limadia koari Qua tinoni.”

Pitui Zihova sari na Butubutu

¹⁵ Hiera gua si zama nia e Zihova, sa Tamasa pa Izireli koa rau: “Vagia sa kapa pa Limaṅu sapu siṅia na vaeni tanisa Qua tinaṅaziri, mamu va napoi sari doduru butubutu pu kote garunu la nigo Rau. ¹⁶ Pana napoa rini si kote tedeve si arini meke pekipeki koa gua koasa vedara sapu kote garunu la nia Arau koa rini.”

¹⁷ Ke vagia rau sa kapa pa limana e Zihova meke va napoi rau sari doduru butubutu vasina pu garunu lani au Sa: ¹⁸ Pa Zerusalema meke sari vasileana pa Ziuda meke sari na dia baṅara, na koimata, pude vata evaṅa ni na tinahuara meke na tiṅitoṅa variva matagutu meke variva hegere meke na lineveleve, gua sapu kamo koa rini

* **25:11** 2 Koron 36:21; Zer 29:10; Dan 9:2

kamahire. 19-26 Va napoi tugo rau sari doduru hire:

se Pero, banara pa Izipi, nana nabulu, nana koimata meke doduru nana tinoni meke sari doduru tie karovodi vasina;

sari doduru banara pa Uzi;

sari doduru banara pa Pilisitia koari na vasileana pa Asikeloni, Qaza, Ekoroni, meke sari tie koa holadi pa Asidodi;

sari pa Edomu, Moabi, meke Amoni;

sari doduru banara pa Taea meke Saedoni. Va napoi tugo rau sari banara pa raratana kali karovo kolo lamana;

sari vasileana pa Dedani, Tema, Buzi meke doduru pa popoa seu;

sari doduru banara pa Arebia meke doduru banara tadi tie karovodi pu koa pa qega;

sari doduru banara pa Zimiri, Elami meke Media;

gua tugo sari doduru banara pa kali gede*, seu meke tata, vari luli, doduru binanara pa popoa pepeso.

Meke beto ari kasa doduru si kote napo tugo sa banara pa Babiloni.

²⁷ Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate, sa Tamasa pa Izireli: ‘Mamu tozini: ‘Napoa, mamu viviri meke lua, mamu hoqa meke lopu tekulu pule koa gua koasa vedara sapu kote garunu atu nia Rau koa gamu.’ ²⁸ Ba pude korodia vagia sa kapa pa limamu meke napoa, si tozini, ‘Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate: Kaqu napoa gamu!’ ²⁹ Dotu,

* **25:19-26** Kali gede be tia la pa kali gasa rimata.

ele podalae va kamo tinahuara si Arau koasa vasileana lavata, sa vasileana lavata vasina koa sa Qua Zelepade, meke vegua si gamu si lopu kaqu tava kilasa tu? Kaqu tava kilasa si gamu, ura ele tioko gore nia Rau sa vedara pude la koari doduru pu koa koasa popoa pepeso, zama vura gua si Arau Zihova Tadi na Qeto Minate.’

³⁰ Ego, mu kokorotae vurani sari doduru zinama hire koari kasa, mamu tozini si arini sapu guahe:

‘Se Zihova si kote kurumu guana laione mae gua panaulu;

kote lulusu mae gua pa Nana vasina hopena meke kurumu niñira la koasa Nana popoa.

Kote kukili si Asa gua ari tie neti va munala qurepi,

meke kote avosia ri doduru pa popoa pepeso.

³¹ Sa vevehe si kote ta kokodala kamo la pa vina betona sa popoa pepeso,

sina e Zihova si kote turana lani pa vinaripitui sari na butubutu;

kote pitui Sa sari doduru puku tinoni

meke vala ni pa vedara sari na tie kaleadi, ”
zama vura gua se Zihova.

³² Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate:

“Dotu! Na tinasuna si korapa vari luli mae pa butubutu la pa butubutu;

na raneboni nomana si korapa varivarigara

mae gua koari vinabetona sa popoa pepeso.”

³³ Koasa totosoa asa si sari pu ta seke va mate koe Zihova si kote pa ninæ vasina mo, pa keke kalina sa popoa pepeso la pa keke kalina. Lopu

kote ta kabo, babe ta veko varigara, babe ta pomunae, ba kote eko lamae mo pa pepeso guana remoremo.

³⁴ Mi kabo na lukalukana, gamu na sepati;
topili pa kavuru, gamu na tie tuturana tadi
na sipi.

Ura mia toতোso pude tava mate si ele kamo;
kote hoqa si gamu meke ilasa guana raro
patu.

³⁵ Sari sepati si kote loke vasina pude govete la,
sari tie tuturana tadi na sipi si lopu kote boka
tome.

³⁶ Avosia sa kinabo tadi na sepati,
sa lukalukana tadi tie tuturana koari na sipi,
ura se Zihova si korapa huari sari dia inuma
duduli.

³⁷ Sari popoa bulebuledi si kote eko ta huaradi
koa gua koasa tinaaziri te Zihova.

³⁸ Guana laione si Asa sapu ta luarae pa Nana
kokoana,
meke sari dia popoa si ta huara mo
koasa vedara tadi na kana
meke koasa tinaaziri nomana te Zihova.

26

Hiva Va Matea Rini se Zeremaea

¹ Tatasana podalae banara se Zehoiakimi, tuna koreo Zosaea sa banara pa Ziuda, si kamo koe Zeremaea sa zinama te Zihova.* ² “Hiera gua si zama nia Arau Zihova: La turu koasa varivarigarana pa vetu te Zihova, mamu zama koari doduru tie koari na vasileana pa Ziuda pu

* **26:1** 2 Ban 23:36 kamo hinya 24:6; 2 Koron 36:5-7

mae pude vahesi koasa vetu te Zihova. Tozini sari doduru pu garunu nigo Rau; lopu keke zinama si kaqu ta veko palae. ³ Hokara kote va avoso si arini meke hopeke kekere koari dia hahanana kaleadi. Pude gua si kote hobe binalabala si Rau meke lopu va kamo ni koa rini sa tinasuna sapu korapa va nama nia Rau, koa gua koari na kinaleana pu taveti rini. ⁴ Mamu tozini, 'Hiera gua si zama nia e Zihova: Pana lopu va avoso mae Au gamu meke luli sari Qua tinae, sapu ele poni gamu Rau, ⁵ meke pana lopu avosi gamu sari zinama tadi Qua nabulu sari poropita, pu ele garunu pilipule atu ni Rau, arini pu lopu hite va taliņa la i tugo gamu, ⁶ si kote tavete la nia Rau koasa vetu hie gua sapu tavetia Rau pa Saelo, meke doduru butubutu pa popoa pepeso kote poza ia rini sa vasileana hie guana vina padapadae tana lineveleve arini,' gua si asa.”*

⁷ Sari hiamā, na poropita, meke doduru tinoni avosia se Zeremaea zamani sari zinama hire pa vetu te Zihova. ⁸ Ba sipu beto tugo tozi ni e Zeremaea sari doduru tinoni doduru gua saripu garunu ni e Zihova koasa si harupu vagia mo ari na hiamā, na poropita meke sari doduru tie si asa meke zama, “Agoi si kaqu mate! ⁹ Na vegua ke korokorotae si agoi pa Pozana e Zihova sapu sa vetu hie si kote gua sa popoa Saelo meke sa vasileana lavata hie si kote ta huara meke ivulu?” Meke doduru tinoni si vari likohae nia rini se Zeremaea pa vetu te Zihova.

* **26:6** Zos 18:1; Sam 78:60; Zer 7:12-14

¹⁰ Totoso avoso nia ri na koimata pa Ziuda sari ginugua hire si taluarae si arini koasa vetu banara meke sage la koasa vetu te Zihova meke la turu si arini koari dia vasina koasa Sasada Vaqura pa vetu te Zihova. ¹¹ Meke zama sari hiama meke na poropita koari na koimata meke sari na tinoni, “Sa tie hie si pada pude tava mate sina korokorotae va kaleana mae ia sa sa vasileana lavata hie. Doduru gamu si ele avosia mia pa taliņa mia!” gua si arini.

¹² Ke olana la se Zeremaea koari na koimata meke sari doduru tinoni: “E Zihova tozi nau pude korokorotae pa guguana sa vetu hie meke sa vasileana lavata gua sapu ele avoso betoi gamu. ¹³ Ke mi hobei sari mia hahanana meke sari mia tinavetavete kaleadi, mamu va tabea se Zihova sa mia Tamasa. Pude gua asa si kote hobeia Sa sa Nana binalabala meke lopu va kamo mae ia Sa sa tinasuna sapu ele zama vura nia Sa koa gamu. ¹⁴ Sapu arau hie, si pa lima mia mo koa si rau; tavete nau gua sapu leana meke tonoto koa gamu.

¹⁵ Ba mi gilania sapu guahe, pana va mate au gamu, si sa tinazutu si kote palekia gamu meke sa vasileana lavata hie meke doduru pu koa pa korapana, sapu na tie loke nana ginugua si va matea gamu. Sa hinokara si e Zihova garunu au pude zamani sari doduru zinama hire pa taliņa mia,” gua si asa.

¹⁶ Meke zama sari koimata meke sari tinoni koari na hiama na poropita. “Sa tie hie si lopu pada pude tava mate! Ūra na zama si asa koa gita pa Pozana e Zihova nada Tamasa,” gua.

17 Kaiqa ri na palabatu koasa vasileana si turu sage meke zama la koasa vinarigara tie,
 18 “Se Maika pa popoa Moreseti si korokorotae pa totošo te Hezikaea sa baᅇara pa Ziuda. Tozini sa sari doduru tie pa Ziuda sapu guahe, ‘Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate:’*
 Zaione si kote ta geli guana inuma,

Zerusalemā si kote ta evaᅇae na kobi re-
 moremo,

sa toqere koasa Zelepade si kote sageamuqe.’

19 Lopu va matea e Hezikaea, sa baᅇara pa Ziuda, babe sari tie pa Ziuda, se Maika? Matagutu se Hezikaea meke tepa tinaleosae koe Zihova. Meke hobe binalabala tu se Zihova; ke lopu va kamo ni tinasuna Sa, gua sapu ele tozi vura nia Sa. Na tinasuna nomana si korapa kote va kamo puleni gita si gita!” gua si arini.

20 Ego, se Uraea tuna koreo e Semāea pa Kiriati Ziarimi si keke tie tugo sapu korokorotae pa pozana e Zihova; kekeᅇoᅇo mo si korokorotae ni sa koasa vasileana lavata hie meke sa popoa hie gua mo sapu tozi e Zeremaea. 21 Totoso avoso ni e Zehoiakimi sa baᅇara meke sari nana koimata sari nana zinama, si hata ia sa baᅇara si asa pude va matea. Ba avoso nia Uraea meke govete la nana pa Izipi, na matagutu nana. 22 Ba garunu luli la nia sa Baᅇara Zehoiakimi se Elinetani tuna Akabora, la pa Izipi turaᅇae kaiqa tie. 23 La turaᅇa vura nia rini se Uraea pa Izipi meke vagi pule mae nia koe Zehoiakimi sa baᅇara meke seke mate nia vedara sa meke gona la

* 26:18 Mka 3:12

nia sa sa tinina pa popomunuana tadi na tie kumakumana.

²⁴ La pule tu, e Ahikama tuna koreo e Sapani meke toka nia se Zeremaea, ke lopu ta vala koari na tinoni si asa pude tava mate.

27

Va Sage Ioki se Zeremaea

¹ Tatasana podalae baṅara se Zedekaea tuna koreo e Zosaea baṅara pa Ziuda, si kamo la koe Zeremaea sa zinama te Zihova.* ² Hiera gua si zama nia e Zihova koa rau: “Tavetia si keke ioki koari na aroso kapu kurukuru meke na huda pilivarata, mamu va hakea pa ruamu. ³ Beto asa mamu garunu la zinama koari na baṅara pa Edomu, Moabi, Amoni, Taea, meke pa Saedoni. Va palekeni koari na puku tie sapu ene mae pa Zerusalem koe Zedekaea sa baṅara pa Ziuda. ⁴ Poni sa inavoso tadi dia palabatu; mamu zama guahe: Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate, sa Tamasa pa Izireli: ‘La tozia si hie koari mia palabatu: ⁵ Pa Qua n̄niraṅira nomana meke pa Limaqu repahana si tavetia Rau sa popoa pepeso meke sari tiena meke sari na kurukuru ṅame pu koa vasina, meke Arau vala nia koa rini pu hiva vala nia Rau. ⁶ Ke kamahire si kote vala betoni Rau sari doduru mia popoa la koasa Qua nabulu se Nebukaneza sa baṅara pa Babiloni; ari na kurukuru pinomo ba kote la Rau meke va nabulu lani koasa. ⁷ Doduru butubutu si kote nabulu la koa sa, sa tuna, meke

* **27:1** 2 Baṅ 24:18-20; 2 Koron 36:1-13

sapu podoa sa tuna, osolae kamo sa tooso sapu kaqu ta vagi sa nana pepeso; tooso asa kote soku butubutu na binanara kote va kilasia meke banara nia sa popoa Babiloni.

⁸ Ba be keke butubutu na binanara si korona nabulu la koe Nebukaneza sa banara pa Babiloni babe toono nia ruana koasa ioki tanisa, si kote va kilasia Rau sa butubutu asa pa vedara, so^{ne}, na oza, zama vura gua si Arau Zihova, osolae va huara ia Rau pa limana Nebukaneza si asa, gua. ⁹ Ke mi lopu va avosi sari mia poropita, mia tie dodogorae, mia tie ililiri pinutagita, mia matemateana na tie sabusabukae pu zama guahe koa gamu, “Lopu kaqu nabulu la si gamu koasa banara pa Babiloni,” gua. ¹⁰ Na koha si korokorotae ni rini koa gamu; sa koha sapu kote ta turana nia gamu meke la seu pa mia popoa; kote hadu pani gamu Rau meke la mate pa seu. ¹¹ Ba be toono nia ruana si keke butubutu pa kauruna sa ioki tanisa banara pa Babiloni meke nabulu la koasa si asa, si kote va malumu ia Rau pude koa pa nana popoa soti meke lelete vasina, zama vura gua si Arau Zihova.’”

¹² Asa tugo sa inavoso vala nia rau koe Zedekaea sa banara pa Ziuda. Zama guahe si rau, “Va tooni ruamia pa kauru ioki tanisa banara pa Babiloni; mi nabulu la koa sa meke sari nana tinoni, meke kote toa si gamu. ¹³ Na vegua ke kaqu mate tu si gamu meke sari mia tinoni pa vedara, so^{ne}, meke pa oza sapu tozi vura ni e Zihova koari butubutu pu lopu hiva nabulu la koasa banara pa Babiloni? ¹⁴ Mi lopu avoso la i sari zinama tadi na poropita pu zama

guahe koa gamu, 'Mi lopu kote nabulu si gamu koasa banara pa Babiloni,' gua, sina na koha si korokorotae atuni rini koa gamu. ¹⁵ 'Arau lopu hite garuni si arini,' zama vura gua se Zihova. 'Na korokorotae kokoha si arini pa Pozaqu. Gua ke kote hadu taloani gamu Rau meke kote la mate si gamu, gamu meke sari poropita pu korokorotae kokoha atu koa gamu.'

¹⁶ Beto si zamai rau sari hiama meke sari doduru tinoni, "Hiera gua si zama nia e Zihova: Lopu avosi sari poropita pu zama guahe, 'Tata kote ta paleke pule mae gua mo pa Babiloni sari na likakalae tanisa vetu te Zihova,' gua. Sari na koha mo si korokorotae atu ni rini. ¹⁷ Mi lopu va avoso la i si arini. Mamu koa nabulu la koasa banara pa Babiloni meke kote toa si gamu. Vegua ke kaqu ta huara tu sa vasileana lavata hie? ¹⁸ Be na poropita si arini meke tagoa rini sa zinama te Zihova, vekoi mani tepatepa la koe Zihova Tadi na Qeto Minate pude sari likakalae koa holadi koasa vetu te Zihova meke pa vetu banara tanisa banara pa Ziuda meke pa Zeruselema si lopu kaqu ta vagi taloa la pa Babiloni. ¹⁹ Ura hiera gua si zama nia e Zihova pa guguadi ri karua dedegere, sa besini boronizi, sari na tuturuana meke sari kaiqa likakalae saripu koa hola koasa vasileana lavata hie, ²⁰ saripu lopu ta vagi taloa koe Nebukaneza sa banara pa Babiloni totoso raovo taloa nia sa se Zehoiakini sa tuna koreo e Zehoiakimi sa banara pa Ziuda meke la pa Babiloni turanae sari doduru nati palabatu pa Ziuda meke Zeruselema. ²¹ Uve, hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto

Minate, sa Tamasa pa Izireli pa guguadi sari na likakalae saripu koa hola pa vetu te Zihova meke vetu baṅara tanisa baṅara pa Ziuda meke Zerusalemā: ²² ‘Kote ta vagi taloa si arini pa Babiloni meke vasina si kote koa si arini osolae kamo sa rane sapu kote mae hata puleni Rau. Meke kote paleke pule mae ni Rau meke veko pule ni koasa vasina hie,’ zama vura gua se Zihova.”

28

Hananaea sa Poropita Kokohana

¹ Pa vina lima sidara koasa vuaheni tugo asa, koasa vina made vuahenina sa binaṅara te Zedekaea sa baṅara pa Ziuda, si zama au sa poropita Hananaea sa tuna koreo Azura, tie pa Qibione. Zama guahe si asa koa rau pa vetu te Zihova pa kenu dia ri na hiama meke sari doduru tie.* ² “Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate, sa Tamasa pa Izireli: ‘Kote moku ia Rau sa ioki tanisa baṅara pa Babiloni. ³ Pa korapana sa karua vuaheni mae hire si kote paleke pule maeni Rau koa sa vasina hie sari doduru likakalae tanisa Zelepade te Zihova saripu vagi pani e Nebukaneza sa baṅara pa Babiloni meke paleke lani pa Babiloni. ⁴ Kote turāna pule mae nia tugo Arau tani se Zehoiakini sa tuna koreo e Zehoiakimi sa baṅara pa Ziuda meke sari doduru tinoni pa Ziuda saripu ta raovo la pa Babiloni, ura na kote moku ia Rau sa ioki

* **28:1** 2 Baṅ 24:18-20; 2 Koron 36:11-13

tanisa baṅara pa Babiloni,' zama vura gua se Zihova," gua se Hananaea.

⁵ Meke olania poropita Zeremaea sa poropita Hananaea pa kenudi ri na hiama meke doduru tinoni pu korapa turu dia pa vetu te Zihova. ⁶ Zama si asa, "Gua tugo! Mani evaṅi e Zihova si arini! Mani va gorevura i e Zihova sari zinama sapu korotae ni goi, meke paleke pule mae ni sari likakalae tanisa Zelepade te Zihova, meke va pule mae i tugo tani saripu ta raovo la pa Babiloni. ⁷ Mani gua tugo, ba mu va avoso mae koari na zinama pu kote zama atuni arau koa goi meke koari doduru tie pu korapa turu dia hire: ⁸ Koari na totošo pukerane, sari na poropita pu mae kekenu koa gita kara si korokorotae nia sa vinaripera, na tinasuna, meke oza koari soku popoa meke binaṅara nomadi. ⁹ Ba sa poropita sapu korotae nia sa binule si kote ta dogoro sapu asa si hinokara ta garununa koe Zihova pana gorevura saripu dogoro vata kenue i sa."

¹⁰ Meke va gore pania Hananaea sa ioki pa ruana Zeremaea meke moku va umumia sa, ¹¹ meke zama si asa pa kenudia ri doduru tinoni: "Hiera gua si zama nia e Zihova: 'Kote gua asa moku guni nia Arau sa ioki te Nebukaneza sa baṅara pa Babiloni pa ruadi ri doduru butubutu pa korapana sa karua vuaheni hire,'" gua se Hananaea. Beto asa si ene taloa nana se Zeremaea.

¹² Hola kaiqa totošo, pa mudina sapu moku ia poropita Hananaea sa ioki pa ruana poropita Zeremaea, si kamo la sa zinama te Zihova koe Zeremaea: ¹³ "La mamu la tozi nia se Hananaea,

‘Hiera gua si zama nia e Zihova: Na ioki huda si moku ia agoi ba sapu kote hobe vagia goi si na ioki aeana.’ ¹⁴ Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate, sa Tamasa pa Izireli: ‘Kote veko ni ioki aeana Rau sari ruadi ri doduru butubutu hire pude koa nabulu si arini koe Nebukaneza sa banara pa Babiloni, meke kote nabulu la si arini koasa. Na kurukuru pinomo ba kote vala ni Arau koasa pude kopu ni.’”

¹⁵ Meke zama ia poropita Zeremaea sa poropita Hananaea, “Va avoso Hananaea! E Zihova lopu hite garunu igo si agoi, ba ele zama ia goi sa butubutu hie pude va hinokari sari mua kinohakoha. ¹⁶ Gua ke, hiera gua si zama nia e Zihova: ‘Kote va rizu pani igo Rau koasa popoa pepeso. Pa vuaheni tugo hie si kote mate si goi, sina tarae va gugue la si agoi koe Zihova.’”

¹⁷ Pa vina zuapa sidara koasa vuaheni tugo asa si mate se Hananaea sa poropita.

29

Leta te Zeremaea La koari na Tie Ziu pa Babiloni

¹ Gua hire sari zinamana sa leta sapu kuberia e Zeremaea pa Zerusalem la koari na palabatu, na hiama, na poropita, meke sari doduru tinoni pu ta raovo la pa Babiloni koe Nebukaneza sa banara pa Babiloni.* ² Sa leta hie si mudina sapu ta raovo taloa se Zehoiakini sa banara pa Ziuda, meke sa tinana, sari na palabatu na tie tuturana pa Ziuda meke Zerusalem, meke

* **29:1** 2 Ban 24:12-16; 2 Koron 36:10

sari tie tavetavete pa lima meke tie tavete vetu na gua, pu la koa pinausu pa Babiloni. ³ Vala nia Zeremaea sa leta koe Elasa sa tuna koreo e Sapani meke koe Qemaraea sa tuna koreo e Hilikaea, sapu garunu lani e Zedekaea sa banara pa Ziuda koe Nebukaneza sa banara pa Babiloni. Zama guahe sa leta:

⁴ Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate, sa Tamasa pa Izireli, la koari doduru pa Zerusalemata pu ta raovo la pa Babiloni:

⁵ “Mi kuri vetu, mamu veko kinoa vasina; lete inuma, mamu henai sari vuadi. ⁶ Mi varihaba, mamu podo koburu koreo na vineki; hata poni barikaleqe sari tumia koreo meke varihaba ni sari tumia vineki, pude arini ba kote podo dia koburu koreo na vineki. Mi podo va sokusoku tie vasina meke lopu va visavisa ia. ⁷ Mamu hata ia sa binule meke sa vina bokabokana sa vasileana lavata, vasina pu raovo lani gamu Rau. Varavara la nia koe Zihova, ura pana bokaboka sa vasileana si kote bokaboka tugo si gamu.”

⁸ Uve, hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate, sa Tamasa pa Izireli: “Mi lopu va malumi sari na poropita na matemateana pa vari korapa mia pude koha gamu. Lopu va avoso la i sari dia pinutagita. ⁹ Na korokorotae kokoha atu si arini koa gamu pa Pozaqu Rau. Arau na lopu garuni si arini,” zama vura gua se Zihova.

¹⁰ Hiera gua si zama nia e Zihova: “Pana hokoto sari ka zuapa navulu puta vuaheni kinoa tina raovo pa Babiloni, si kote mae koa gamu si Arau meke va gorevura ia sa Qua vina tatara variva tataruna sapu pude turana pule maeni

gamu koasa vasina hie.* ¹¹ Ura zama guahe si Arau Zihova: ele gilani Arau sari hiniva Taqarau koa gamu, sari hiniva pude va boka gamu meke lopu pude novala gamu, hiniva pude va leana gamu vugo repere. ¹² Kote titioko mae si gamu koa Rau meke mae meke varavara mae koa Rau, meke kote olaña gamu Rau. ¹³ Kote hata Au gamu meke kote dogoro Au gamu, pana hata Au gamu pa doduru bulomia.* ¹⁴ Uve, kote ta dogoro si Rau koa gamu, meke kote vagi puleni gamu Rau koasa tinaraovo. Kote vagi puleni gamu Rau koari doduru butubutu na vasidi pu hadu lani gamu Rau, meke kote turaña pule maeni gamu koasa vasina sapu vagi taloa ni gamu Rau pa tinaraovo.

¹⁵ Kote boka zama guahe si gamu, ‘Se Zihova poni gami poropita si gami pa Babiloni,’ gua,” ¹⁶ ba hiera gua si zama nia e Zihova pa guguana sa bañara sapu habotu koasa habohabotuana bañara te Devita meke sari doduru tinoni pu koa hola koasa vasileana lavata hie, sari turaña mia saripu lopu somana luli gamu koasa tinaraovo, ¹⁷ uve, hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate: “Kote garunu la nia Rau koarini sa vedara, soñe, meke sa oza, meke kote tavete gunini Arau na piqi kaleanadi si arini sapu kaleana hola meke lopu boka ta hena. ¹⁸ Kote hadu lulini vedara, soñe, meke na oza Arau si arini meke kote va doño hikare i Rau koari doduru butubutu pa popoa pepeso. Sa pozadia si kote ta evañae na dia lineveleveina arini, na pozapoza variva holoqoruna, kote ta zutu

* **29:10** 2 Koron 36:21; Zer 25:11; Dan 9:2 * **29:13** Diut 4:29

meke ta nono^uvala koari doduru butubutu vasina pu hadu lani Rau.” ¹⁹ Zama vura pule guahe se Zihova, “Ura na korodia avosi rini sari Qua zinama, zinama sapu garunu pilipule lani Rau koa rini koari na Qua nabulu, sari na poropita. Meke gamu pu ta raovo mia ba lopu hite va avoso mae tugo.

²⁰ Gua ke, mi avosia sa zinama te Zihova gamu pu garunu taloani gamu Rau pa Zerusalem^a meke la pa Babiloni,” gua si Asa. ²¹ Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate, sa Tamasa pa Izireli, pa guguadi ari Ehabi sa tuna koreo e Kolaea meke se Zedekaea sa tuna koreo e Maseia, pu korapa korokorotae kokoha pa Pozaqu Rau: “Kote valani Rau koe Nebukaneza sa banara pa Babiloni, meke kote va mate i sa sipu korapa dodogoro mia. ²² Koa gua koari karua si kote ta zamae koari doduru pa Ziuda pu ta raovo meke koa dia pa Babiloni sa lineveleve hie: ‘Mani guni nigo e Zihova si agoi gua ari Zedekaea meke Ehabi, arini pu sulu i sa banara pa Babiloni pa nika.’ ²³ Ura na tinavete kaleadi hola si taveti rini pa Izireli; barati rini sari barikaleqe tadi na turana dia meke pa Pozaqu Rau si tozi rini sari na koha, sapu lopu hite zama lani Rau koa rini. Gilania Rau si hie meke Arau mo va sosode ia,” zama vura gua se Zihova.

Sa Leta te Sema^a

²⁴ Tozi nia se Sema^a sa tie pa Nehelamu, ²⁵ “Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate, sa Tamasa pa Izireli: Agoi si garunu la leta, pa pozamu telemu, la koari doduru tie pa Zerusalem^a, koe Zepanaea sa tuna koreo Maseia

sa hiama, meke koari doduru hiama pule. Zama si goi koe Zepanaea, ²⁶ ‘E Zihova ele va turu igo pude na hiama si agoi, hinobena e Zehoiada, pude kopu nia sa Zelepade te Zihova; padamu agoi pude pusi nenedi na ruadi pa labete sari tie pekipekidi sapu poza pule ni na poropita. ²⁷ Ke vegua ke lopu gegesia goi se Zeremaea pa Anatoti, sapu zamazama guana poropita pa vari korapa mia? ²⁸ Garunu mae nia sa sa inavoso hie pa Babiloni: “Na kote seunae hola. Ke mi tavete vetu, mamu veko kinoa vasina; lete inuma, mamu henai sari vuadi,” gua.’”

²⁹ Ba la tiro vura nia e Zepanaea sa hiama sa leta koe Zeremaea sa poropita.

³⁰ Meke kamo la sa zinama te Zihova koe Zeremaea: ³¹ “Garunu taloa nia sa inavoso hie koari doduru pu ta raovo taloa: ‘Hiera gua si zama nia e Zihova pa gugua e Semaea sa tie pa Nehelamu: Sina lopu garunia Rau se Semaea ba korokorotae si asa koa gamu, meke ele va hinokaria gamu sa koha tanisa, ³² ke hiera gua si zama nia e Zihova: Kaqu va kilasia Arau se Semaea sa tie pa Nehelamu meke sari tutina. Lopu keke koari nana tatamana si kote toa, meke lopu kote dogori tugo sa sari lineana sapu kote tavete poni Rau sari Qua tinoni, zama vura gua si Arau Zihova, sina zamazama va gugue mae si asa koa Rau.’”

30

Sa Vina Tatara Tina Rupaha

¹ Hiera sa zinama te Zihova sapu kamo la koe Zeremaea: ² “Hiera gua si zama nia e Zihova,

sa Tamasa pa Izireli: ‘Mu kuberia pa buka sari doduru zinama pu ele tozi nigo Arau. ³ Ura zama vura gua si Arau Zihova: Sari rane si korapa mae toso kote turana puleni Rau sari Qua tinoni pa Izireli meke Ziuda pule mae koasa tinaraovo meke veko puleni koasa pepeso sapu ponini Rau koari tiatamadia pude tagoa,’ zama gua se Zihova.”

⁴ Hire gua sari zinama pu zamani e Zihova pa guguana Izireli meke Ziuda: ⁵ “Hiera gua si zama nia e Zihova:

‘Na kabo na tinaruqoqo si ta avoso,
na minatagutu, lopu binule.

⁶ Nanasa paki, mamu dogoria:
Vea, boka podo koburu sa tie?

Na vegua ke dogori Arau sari tie n̄iniradi
si va hake lima la tu pa tiadi guana
barikaleqe podopodona,
meke sari isumatadi si malohoro mate tu?

⁷ Kote kaleana hola sa rane asa!
Loke rane pule si kote gugua asa.

Kote na toso tinasuna nomana te Zekopi,
ba sapu kote ta harupu nia sa.’”

⁸ Zama vura gua pule se Zihova Tadi na Qeto
Minate, “Koasa rane asa,
kote moku pani Rau sari ioki pa rua dia
meke kumata pani sari aroso ta pusini rini;
lopu kaqu tava pinausu pule si arini koari tie
karovodi.

⁹ Ba, kote nabulu nia rini se Zihova dia Tamasa,
meke sa tie pa tutina e Devita
si kaqu va habotu ia Rau pude dia banara.

- 10 Ke mu lopu matagutu, agoi Zekopi Qua nabulu;^{*}
 mu lopu talotana, Izireli,”
 zama vura gua se Zihova.
 “Hinokara kote harupu vura nigo Arau koasa vasina pa seu,
 sari tutimu koasa vasina ta raovo la rini.
 E Zekopi si kote koa pule pa binule,
 meke loke tie kote va matagutia.
- 11 Arau koa turanigo si agoi meke kote harupu igo,”
 zama vura gua se Zihova.
 “Pana huara pani tugo Arau sari doduru butubutu,
 sari vasidi pu hadu lani igo Arau,
 ba lopu kote huara pani beto igo Arau si agoi.
 Kaqu va kilasa igo tugo Arau, ba pa vinari nonoi;
 na lopu sapu, kote lopu tava kilasa hokara,
 sapu gua.”
- 12 Hiera gua si zama nia e Zihova:
 “Sari bakora tamugoi si lopu boka ta salana,
 sari tubu si ele lopu boka ibu.
- 13 Loke tie si koa pude toka nigo koasa mua minoho,
 loke meresena tanisa tubu,
 loke sinalana si koa.
- 14 Ele mulini nigo ri doduru mua baere si agoi;
 korodia galagala nigo.
 Arau ele seke igo gua sapu kote tavetia rina kana
 meke ele va kilasa igo gua sapu kote tavetia
 keke tie kaleana,
 ura na noma hola sari mua sinea

* **30:10** Zer 46:27-28

- meke sari mua tinavete kaleadi si soku hola.
 15 Na vea ke kabo vura tu si goi koasa tubumu,
 koasa sigiti sapu loke sinalanana?
 Sina noma hola nigo na sinea meke soku nigo na
 tinavete kaleadi,
 ke tavete atu ni Arau si hire koa goi.
- 16 Ba doduru pu zalo igo si kote ta zalo;
 doduru mua kana si kote ta raovo taloa.
 Arini pu atu vagi taloa ni sari na mua likakalae si
 kote ta vagi taloa tugo sari na dia likakalae,
 meke arini pu atu nonoala igo si kote Arau
 la novali.”
- 17 Zama vura guahe se Zihova, “Ba Arau kote va
 tavulalana igo koasa mua tinoa,
 meke salania sa bakora tamugoi,
 sina agoi si ta pozae tie ta hitumu,
 e Zaione sapu loke tie galagala nia.”
- 18 Hiera gua si zama nia e Zihova:
 “Kote veko pulei Rau sari tinagotago koari na ipi
 te Zekopi
 meke va leana pule ia sa nana kinoa tata-
 mana;
 sa popoa Zerusalemama si kote ta kuri pule koasa
 nana toqere koana,
 meke sa vetu banara si kote koa pule pa
 nana vasina.
- 19 Koa rini kote vura mae sari kinera zinama
 leana
 meke mamalaini qinetugetu.
 Kote va soku i Rau sari dia ninae,
 meke lopu kaqu visavisa si arini;
 na vina lavata si kote va kamo la nia Rau koa
 rini,
 meke lopu kaqu ta hakohakoe hokara.

20 Sari dia koburu si kote bokaboka gua pukerane,
meke sa dia vasileana si kote sokirae pa Kenuqu Rau;
kote va kilasi Rau sari doduru pu nonovali si arini.

21 Sa dia tie tuturana si kote keke mo koa rini;
sa dia koimata si kote vura mae koari kasa teledia.

Kote turana va tata ia Rau meke kote kapa mae si asa koa Rau,
ura loke tie si kote mae koa Rau be lopu ta ruvata,”

zama vura gua se Zihova.

22 “Ke kote na Qua tinoni si gamu,
meke Arau si kote na mia Tamasa.”

23 Zama pule sa poropita: Dotu, sa raneboni te Zihova
si kote puzaka vura pa tinanaziri,
na vivirua si viloro gore
la pa batudi ri tie kaleadi.

24 Sa binugoro te Zihova si lopu kote kekere pule
osolae tavete va hokoti Sa
sari hiniva Tanisa pa Bulona.

Koari rane pu korapa mae
si kote bakala koa goi sari doduru hire.

31

Izireli si Pule pa Popoa

¹ Zama pule se Zihova, “Pa toতোসা asa, Arau si kote sa Tamasa tadi doduru puku butubutu pa Izireli, meke arini si kote na Qua tinoni.”

² Hiera gua si zama nia e Zihova:
“Saripu lopu mate koasa vedara

si kote dogoro ia rini sa Qua tataru pa qega;
na minagogoso si kote vala nia Rau koe
Izireli.”

³ E Zihova si vura koa gita pukerane meke
zama:

“Arau tataru ni gamu koasa tataru sapu koa hola;
Arau vagi va tata gamu koasa tataru nabuna.

⁴ Kote kuri pule gamu Arau,
uve, kote ta kuri pule sa popoa Izireli.

Kote tuqe vagi pulei sari mia tabarini,
kote vura la peka pa qinetuqetu si gamu
guana vineki vaqura.

⁵ Na inuma vaeni si kote lete pulei gamu
koari na toqere pa Sameria;

sari tie uma kote lete i
meke kote qetu totošo napo vaeni si arini.

⁶ Koa nana sa rane totošo kote kukili vura sa tie
kopu koari na toqere pa Iparemi,

‘Mae, mada sage la pa Zaione,
koe Zihova sa nada Tamasa,’ gua.”

⁷ Hiera gua si zama nia e Zihova:

“Mi kera qetu nia se Zekopi;
kukili nia sa butubutu sapu arilaena hola
koari doduru.

Va avoso ni sari mia vinahesi, mamu zama
guahe,

‘Zihova, Mu harupi sari Mua tinoni,
sari ka visavisa koa holadi pa Izireli.’

⁸ Doño la, kote turana pule mae ni Arau pa popoa
pa kali gede

meke varigara ni koari na hukihukirina sa
popoa pepeso.

Kote somanae koarini sari na behu na ike,

na molumolu meke barikaleqe aqa
podopodo;

na vinarigara tinoni lavata si kote pule mae.

⁹ Kote kabokabodi meke mae,
kote varavaradi totošo turāna kamo puleni
Arau.

Kote turāna guni ni Rau pa taqeke kolo tototolodi,
pa sirāna pezarana vasina lopu kote ta
tubaraeni,

sina Arau sa tamana Izireli,
meke Iparemi sa tuqu koreo kenuna.

¹⁰ Gamu na butubutu, mi avosia sa zinama
Taḡarau Zihova;
mi la tozi vura nia pa raratana seudi:

‘Asa pu talahuara nia se Izireli kote varigara
puleni
meke kote kopuni sari Nana sipi guana
sepati.’

¹¹ Ura Arau Zihova kote holu vagi pule nia se
Zekopi
meke vagi puleni koasa Limaqu sapu niḡnira
holani si arini.

¹² Kote mae si arini meke irāna qetuqetu koasa
toḡere pa Zaione;
kote qetu ni rini sari soku vinariponi te
Zihova,

sari huiti, na vaeni vaḡuradi meke na oela olive,
sari tuna sipi na bulumakao.

Kote guana inuma sapu kapa la pa kolo si arini,
meke kote beto sa tinalotaḡa.

¹³ Sari vineki vaḡura si kote peka qetuqetu,
sari tie vaḡura meke tie koadi ba gua tugo.

Sa dia tinalotana si kote iliri la nia Arau pa qinetugetu;
na kinoa va leana si kote poni Rau, lopu na kinuliusu.

14 Kote va getu ni soku ginani Rau sari hiana, meke sari Qua tinoni si kote va soku ni na vinariponi,”

zama vura gua se Zihova.

15 Hiera gua si zama nia e Zihova:*

“Na mamalaini si ta avoso pa Rama,
na kinuliusu meke kinabokabo nomana,
kabei Reseli sari nana koburu
meke korona tava manoto,
sina sari nana koburu si lopu koa.”

16 Ba kamahire si hiera gua si zama nia e Zihova:

“Va nosoa sa mamalainimu pude lopu kabo
meke sari kolomatamu pude lopu honi,
ura sari mua tinavete si kote ta pia,”

zama vura gua se Zihova.

“Na kote pule mae si arini, mae gua koasa popoa tanisa kana.

17 Ura koa nana sa mua lineana pa vugo na repere,”

zama vura gua se Zihova.

“Sari mua koburu si kote pule mae pa dia popoa.

18 Hinokara ele avosia Rau sa kinabo te Iparemi sapu guahe:

‘Seke va sisigiti au Goi guana bulumakao
lopu ele manavasana,
pude va tumatumae nau va tabe.

* 31:15 Zen 35:16-19; Mt 2:18

Vagi pule nau meke kote pule atu mo si rau,
sina Agoi se Zihova sa qua Tamasa.

19 Mudina sapu ene muliunu taloa si rau,
si kekere pule mae qua;

mudina sapu kamo mae sa ginilae
si pohara ia rau sa raqaraqaqu

sina kurekureni rau
saripu evani rau toতোso vaquraqu.’

20 Vea, lopu e Iparemi tu sia, sa qua koreo
katakikihi,

sa koburu sapu qetu hola nia rau?

Vegua gegese guni nia Rau,
ba korapa balabala ia Rau.

Gua ke sa buloqu Rau si hata ia si asa;
meke noma hola sa Qua tataru koasa,”

zama vura gua se Zihova.

21 “Mi va turu vina gilagila pa sirana,
la veko kubekubere sapu huhuku la koari na
vasidi.

Va nonoga i sari na sirana vari karovo popoa,
vagi pulea sa sirana ene vura ia goi.

Mamu pule mae, gamu pa Izireli, Qua vineki
vaquramu,

pule mae koari na mua vasileana.

22 Ve seunae gua si kote ene lamae si agoi,
kei, Qua vineki pu loke mua rinañerane?

Keke ginugua vaqura si kote tavetia Arau e
Zihova pa popoa pepeso.

Sa barikaleqe si pule la pa nana palabatu;
Iparemi si pule la koe Zihova, gua.”

23 Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na
Qeto Minate: “Pana turana pule maeni Arau
koasa tinaraovo, si kote zama puleni rini sari na

zinama hire koasa popoa pa Ziuda meke koari na vasivasileana: ‘Mani mana nigo e Zihova, agoi na popoa toñotomu, agoi na toqere hopemu!’ kote gua. ²⁴ Sari tie si kote koa varigara pa Ziuda meke sari nana vasivasileana, sari tie lelete meke arini pu ririzu turani sari dia bulumakao na sipi. ²⁵ Kote va magogosi Rau sarini pu mabo meke poni sarini pu ovia.”

²⁶ Beto asa si vañunu si arau meke doño vari likohae. Sa qua piñuta si lomoso hola.

²⁷ Zama vura pule se Zihova, “Sari na rane si korapa mae, totošo kote va sokui Rau sari na butubutu pa Izireli meke Ziuda meke kote va sokui Rau sari na kurukuru. ²⁸ Gua sapu kopu gunini Rau saripu rabutu na teuru, gona gore meke huhuara meke va kamo tinasuna, si kote kopuni tugo Rau totošo kurikuri si arini meke lelete,” zama vura gua se Zihova. ²⁹ “Koari rane arini si sari tie si lopu kote zama pule guahe,*

‘Sari tamadia si hena vua huda kubolodi,
meke sari koburu si gagarikana livodi,’

³⁰ ba kamahire, doduru tie si kote mate pa dia sinea teledia;

asa sapu hena vua huda kubolona, si sari livona mo telena si kote gagarikana.”

³¹ Zama vura pule se Zihova,
“Na totošo si korapa mae,

pana kote tavetia Rau si keke vinariva egoi vaqura pa varikorapaqu Rau

meke sari na tie Izireli meke Ziuda.**

³² Lopu kote gugua sa vinariva egoi

* **31:29** Izk 18:2 * **31:31** Mt 26:28; Mk 14:24; Lk 22:20; 1 Kor 11:25; 2 Kor 3:6 * **31:31** Hib 8:8-12

sapu tavetia Rau koari tiatamadia
 totošo tuęei Rau limadi
 meke turana vurani pa Izipi,
 sina sekea rini sa Qua vinariva egoi,
 totošo guana loaqu Arau mo si arini,”
 zama vura gua se Zihova.

³³ “Hiera sa vinariva egoi sapu kote tavetia Rau
 koasa butubutu Izireli
 mudina sa totošo asa,” zama vura gua se
 Zihova.

“Kaqu va gilana nia Rau sa Qua tinarae pa dia
 binalabala
 meke kaqu va nonoga nia pa bulodia.

Arau si kote dia Tamasa
 meke arini si kote na Qua tinoni.*

³⁴ Totoso asa si kote beto sa tie va tumatumae ia
 sa turanana,
 babe keke tie pude va tumatumae ia sa
 tasina, meke zama guahe, ‘Mu tumae nia
 se Zihova,’ gua,
 sina kote tumae beto Nau rini si Arau,
 podalae pa koburu hitekena kamo pa tie
 nomana,”

zama vura gua se Zihova.

“Ura kote taleoso ni Rau sari dia kinaleana
 meke lopu kote balabala pule i Rau sari dia
 sinea.”*

³⁵ Hiera gua si zama nia e Zihova,
 Asa pu tozi nia sa rimata
 pude nedala pana rane,
 pu garuni sari sidara na pinopino
 pude va kalalasa pana boni
 pu va gevuru ia sa kolo lamana

* **31:33** Hib 10:16 * **31:34** Hib 10:17

pude ovaṇa sari bogusu,
 se Zihova Tadi na Qeto Minate sa Pozana Sa:
³⁶ “Pana murimuri mo pa Kenuṇu Rau sari vina
 turu hire,”
 zama vura gua se Zihova,
 “si kote noso sari tutina Izireli
 pude na butubutu pa Kenuṇu Rau.”
³⁷ Hiera gua si zama nia e Zihova:
 “Pana be boka ta pada mo sa maṇauru
 meke boka ta hata vagi sa vasina sokirae sa
 popoa pepeso
 si kote boka kilu i Rau sari tutiṇa Izireli
 koari doduru pu evaṇi rini,”
 zama vura gua se Zihova.

³⁸ “Sari na rane si korapa mae, toতোso kote ta
 kuri pule, pude Taqarau, sa vasileana lavata hie,
 podalae pa Vetu Hakehakei Ululuna Te Hananelo
 kamo pa Sasada Iio. ³⁹ Sa volosona sa vasileana
 si kote kamo la pa kali lodu rimata pa toqere
 Qarebi meke kekere la pa Qoa. ⁴⁰ Sa doduruna sa
 lolomo vasina ta gona la sari tini tie matedi meke
 sari hikahika meke sari doduru kali toqere koasa
 Lolomo Kidroni pa kali gasa rimata, kamo la pa
 iio koasa Sasada Hose, si kote hopena koe Zihova.
 Sa vasileana lavata si lopu kaqu ta rabutu palae
 babe ta huara pule hokara,” gua se Zihova.

32

Holu Pepeso se Zeremaea

¹ Hiera sa zinama te Zihova sapu kamo la
 koe Zeremaea pa vina manege puta vuahenina
 sa binaṇara te Zedekaea pa Ziuda, sapu sa
 vina manege vesu vuahenina sa binaṇara te

Nebukaneza pa Babiloni.* ² Sa qeto minate tanisa baṇara pa Babiloni si korapa koa vari likohae nia sa popoa pa Zerusalemā, meke se Zeremaea si ta tuku tamunu pa pavasa tadi na tie kopu koasa vetu baṇara.

³ E Zedekaea sa baṇara pa Ziuda na pusi ia vasina. Zama se Zedekaea, “Na vegua ke korokorotae gugua asa si agoi? Zama guahe si goi, ‘Hiera gua si zama nia e Zihova: Arau kote vala nia sa popoa lavata hie koasa baṇara pa Babiloni, meke kote vagi ia sa. ⁴ Se Zedekaea sa baṇara pa Ziuda si lopu kote boka govete koari limadia ri na tie Babiloni, ba kote hinokara ta vala si asa koasa baṇara pa Babiloni, meke kote zama ia sa pa isumatana si asa meke dogoria sa pa matana soti. ⁵ Kote vagi la nia sa se Zedekaea pa Babiloni, meke kote koa vasina osolae pitua Arau si asa, zama vura gua se Zihova. Pana varipera ni goi sari pa Babiloni ba lopu kote bokaboka si agoi.’”

⁶ Zama se Zeremaea, “Sa zinama te Zihova si kamo mae koa rau: ⁷ Se Hanameli tuna koreo e Salumu sa buhimu si kote kamo atu koa goi meke zama guahe, ‘Holu vagia sa qua pepeso pa Anatoti, sina agoi mo sa turanaqu sapu tata hola koa rau meke agoi tagoa sa niniranira pude holu ia.’

⁸ Meke gua sapu tozia e Zihova si kamo mae mo se Hanameli koa rau pa pavasa pa vetu baṇara meke zama guahe, ‘Holu ia sa qua pepeso pa Anatoti pa pinaqaha popoa pa Benisimane. Ura mua agoi sa niniranira pude holu vagia meke

* **32:1** 2 Baṇ 25:1-7

tago ia, ke holu vagia mua.' Ke tumae nia rau sapu hie si na zinama te Zihova. ⁹ Ke holu vagi ia rau sa pepeso tanisa tasiqū puzakadara pa Anatoti meke pada vura ni rau pa sikele si ka karua gogoto qarami siliva. ¹⁰ Kubere la nia rau sa pozaqu koasa pepa meke veko nia tokoro vinariva egoi koasa hinoluholu, ari tie va sosode ba kubere pozadia tugo meke tava veko pa sikele sari na siliva. ¹¹ Vagia rau sa pepa vinariva egoi sapu ta tukuna meke koa ia tokoro, meke keke pule sapu lopu ta tukuna, ¹² meke vala ni rau koe Baruku, sa tuna koreo e Neria, sapu sa tuna koreo e Mahasea pa kenudia ari Hanameli sa tasiqū puzakadara, sari tie va sosode meke sari doduru tie Ziu pu habotu dia koasa pavasa pa vetu banara.

¹³ Pa kenudia arini si zama ni arau koe Baruku sari na zinama hire: ¹⁴ 'Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate, sa Tamasa pa Izireli: Vagi sari pepa hinoluholu hire, sapu koa ia na tokoro meke sapu lopu koa ia na tokoro, mamu la veko nuquruni pa keke zagi patu pude madi koa va seunae. ¹⁵ Ura hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate, sa Tamasa pa Izireli: Sari vetu, na pepeso, na inuma si kote ta holuholue pule koasa popoa hie.'

¹⁶ Mudina sapu valani rau sari pepa vinariva egoi hinoluholu koe Baruku sa tuna koreo Neria, si varavara la si rau koe Zihova:

¹⁷ Kei, Zihova Banara, tavetia Goi sa manauru meke sa popoa pepeso koasa Lima ninirana sapu qaqama la nia Goi. Loketona si tasuna koa Goi. ¹⁸ Sa Mua tataru si ele vata dogoro nia Goi

koari tina tie ba sa vina kilasadi rina sinea tadi tamadia si va kamo lani Goi koari na dia koburu. Tamasa lavata meke niniramu, sapu e Zihova Tadi na Qeto Minate sa Pozamu, ¹⁹ nomadi lavata sari Mua hiniva meke niniradi sari Mua tinavete. Doduru hahanana tadi tie si dogoro betoi Goi; meke pia i Agoi sari doduru tie gua sapu goto pa nana hahanana meke garo koari nana vinatana. ²⁰ Na tinavete variva magasa si evani Goi pa Izipi meke korapa mo kamo pa rane ninoroi koari pa Izireli meke koari doduru kinoa tie, meke sa Pozamu si ta gilana pa doduruna sa popoa pepeso. ²¹ Agoi turana vura ni pa Izipi sari na Mua tinoni Izireli pa korapa tinavete vinari va magasadi sapu variva matagutu, koasa Lima ninirana sapu qaqama la nia Goi. ²² Agoi ponini koa rini sa pepeso hie sapu ele va tatara nia Goi koari tiatamadia, sa pepeso masuruna sapu sokua na ginani na zipale. ²³ Mae si arini meke tago vagia, ba lopu va tabei babe luli rini sari Mua tinarae; lopu taveti rini gua sapu garunu ni Agoi koarini pude taveti. Ke va kamo ni Goi koarini sari doduru tinasuna hire.

²⁴ Dotu, korapa va tomotomo lania pepeso ri na kana sa kali goba pude haele nuquru ia sa korapana sa vasileana pude vagia sa vasileana lavata hie. Koa gua koasa vedara, na sone, na oza, si kote ta vala mo koari pa Babiloni sa vasileana lavata hie, koarini pu korapa rapata. Sapu zamani Goi si korapa gorevura, asa sapu korapa dogoria Mua Goi. ²⁵ Meke kote ta vala mo sa vasileana lavata hie koari pa Babiloni, ba Agoi Zihova Bañara, si zama gua tu hie koa rau,

‘Holu ia sa pepeso pa siliva meke vagi tie pude va sosode ia sa hinoluholu,’ gua.”

²⁶ Meke kamo mae koe Zeremaea sa zinama te Zihova: ²⁷ “Arau e Zihova, sa Tamasa tadi doduru butubutu tinoni. Vegua, koa dia kaiqa ginugua sapu tasuna hola koa Rau? ²⁸ Gua ke, hiera gua si zama nia e Zihova: Arau si nama pude vala nia sa vasileana lavata hie koari pa Babiloni meke koe Nebukaneza sa banara pa Babiloni, asa pu kote rapata meke zau vagia.* ²⁹ Sari pa Babiloni pu korapa rapatia sa vasileana lavata hie si kote nuquru meke va katu nia nika; kote sulu pania rini meke gua tugo sari na vetuvetu, vasina sapu va gevuru ia rina tinoni sa Qua tinanaziri koasa vina uququ humana lea la koe Beolo; koari na batu vetu si va uququ rini, meke zoropo kolo vaeni la koari votiki tamasa.

³⁰ Sari tinoni pa Izireli meke Ziuda si loketona ba kinaleana mo si tavetia rini pa Kenuqu, podalae pa toতোসো tie vaquradi; hinokara loketona si tavetia rini ba va gevuru Au mo koari beku sapu taveti rini pa lima dia, zama vura gua si Arau Zihova. ³¹ Podalae pa rane sapu ta kuri osolae kamo kamahire, sa vasileana lavata hie si va gevuria mo sa sa Qua binugoro meke tinanaziri ke kaqu va rizu pani ia mo Arau pa Kenuqu. ³² Sari tinoni pa Izireli meke Ziuda si va kinikinae mae koa Rau koari doduru kinaleadi pu taveti rini: arini meke sari dia banara, dia koimata, dia hiamā, dia poropita, sari tie pa Ziuda, meke sari tinoni pa Zerusalema. ³³ Mudi mae Au rini si Arau meke lopu tia mae; meke

* **32:28** 2 Baṅ 25:1-11; 2 Koron 36:17-21

be vea va tumatumae pilipule gunini Rau, ba korodia va avoso babe va tabe Au rini. ³⁴ La va turui rini sari dia beku variva malederedi pa korapana sa Zelepade sapu ta poza nia Rau meke va bonia rini.* ³⁵ Taveti rini sari na hope te Beolo koasa Lolomo Hinomu pude vukivukihi ni sari dia koreo na vineki la koe Moleki. Asa sapu lopu hite garunu nia Rau, babe kamo mae pa Qua binalabala, pude arini kote tavetia sa ginugua variva malederena hola asa. Gua ke ta turana pa sinea sari kasa tie pa Ziuda.”*

Vina Tatara sapu Kote Pule Mae sari Tie Izireli

³⁶ “Zama si gamu pa guguana sa vasileana lavata hie sapu, ‘Koa gua pa vedara, soṇe, na oza, ke kote ta vala koasa banara pa Babiloni si asa,’ gua; ba hiera gua si zama nia e Zihova, sa Tamasa pa Izireli: ³⁷ Hinokara kote vagi varigara ni Arau si arini koari na vasidi pu hadu lani Rau koasa Qua binugoro na tinanaziri lavata; kote turana maeni Rau koasa vasina hie meke va koa i pa binule. ³⁸ Arini si kote na Qua tinoni, meke Arau si kote na dia Tamasa. ³⁹ Kote ponini Arau sa kineke pa bulo meke pa hiniva pude kaqu vahesi Au rini si Arau doduru totošo pude leadi si arini meke sari dia koburu pu podoi rini. ⁴⁰ Kote tavetia Rau koa rini si keke vinariva egoi sapu kote koa hola: Arau si lopu kote noso tavete va leana la koa rini, meke kote sovutu i Rau pude vahesi Au, pude lopu kaqu taliri taloa si arini koa Rau. ⁴¹ Kote qetuqetu hola si Arau

* **32:34** 2 Baṇ 23:10; Zer 7:30-31, 19:1-6 * **32:35** Liv 18:21; 2 Baṇ 23:10; Zer 7:31

koari na Qua tinavete va leana la koa rini meke hinokara pa doduru Buluqu meke Maqomaqoqu si kote turaña pule mae ni Rau meke veko pulei pa popoa hie.

⁴² Hiera gua si zama nia Arau Zihova: Gua sapu va kamoni Arau sari doduru tinasuna hire koa rini, si kote ponini tugo Arau koa rini sari doduru tinagotago gua sapu ele va tatara nia Rau koa rini. ⁴³ Kote ta holuholue pule sari na pepeso koasa popoa hie, asa sapu zama guni nia he gamu, ‘Na pepeso kaleanana, na ivuluna, loke kurukuruna, sina ele ta poni vala koari pa Babiloni,’ gua. ⁴⁴ Sari pepeso si kote ta holu vagi pa siliva, na vinariva egoi si kote ta kubere pozadia, ta veko tokoro, meke tava sosode, koasa kali pinaqaha popoa te Benisimane. Kote tavete gua tugo asa koari na vasileana hitehite pa vari kalina Zerusalem, koari na vasileana pa Ziuda, meke sari vasileana koari na popoa toqetoqere, pa hubi toqere pa kali gasa rimata, meke pa popoa Neqevi, sina Arau kote poni vala puleni sari dia tinago, zama vura gua si Arau Zihova.”

33

Vina Tatara Koasa Pinule Mae pa Zerusalem

¹ Sipu korapa koa ta pusi pa pavasa tadi na tie kopu koasa vetu banara se Zeremaea, si kamo pule la vina rua totošo sa zinama te Zihova:
² “Hiera gua si zama nia e Zihova, Asa pu kuri ia sa popoa pepeso, se Zihova pu va podaka ia meke va sokirae ia, e Zihova sa Pozana Sa: ³ ‘Titioke mae koa Rau meke kote olaña igo Rau meke kote

tozi nigo Rau sari tinitona variva magasadi pu lopu ele gilani gamu, meke lopu boka hata vagi telemia.’⁴ Ura hiera gua si zama nia e Zihova, sa Tamasa pa Izireli, pa guguadi rina vetu pa vasileana lavata hie meke sari vetu banara pa Ziuda sapu ele tava huara gore pude tavetavete ni pude va ninira i sari goba totošo korapa tomotomo lania pepeso ri na kana si pa kali goba.⁵ Ari kaiqa pu varipera la koari pa Babiloni si kote va mate i Rau, meke sari tinidi ri na tie matedi si kote va sini i ri na vetu arini. Arau kote va mate i koasa Qua tinaaziri meke binugoro. Kote tome ia Rau sa isumataqu koasa vasileana lavata hie koa gua koari doduru kinaleadi tanisa.

⁶ Ba gua tu he, vugo repere kote turana mae sinalana si Rau koa sa; kote salani Rau sari Qua tinoni meke poni soku navulu binule meke lopu koa matagutu.⁷ Kote turana pule mae ni Rau sari Ziuda meke Izireli koasa tinaraovo meke kote va koa valeanana i Rau si arini gugua pukerane.⁸ Kote va via i Rau si arini koari dia sinea sapu tavete mae nia rini koa Rau meke kote taleoso ni Rau koari dia vina gugue mae koa Rau.⁹ Meke sa vasileana lavata hie si kote poni Nau qinetuqetu sa, na vina lavata, vinahesi, meke kote ta gilana si Arau koari doduru butubutu koasa popoa pepeso. Kote avoso ni rini sari doduru tinavete leadi sapu tavete poni Rau sari tie pa Zerusalem; meke kote magasa meke holoqoru nia rini sa binule meke tinagotago sapu ponini Rau koa rini.”

¹⁰ Hiera gua si zama nia e Zihova: “Zama guahe si gamu pa guguana sa vasina hie: ‘Na

popoa qega, sapu loke tie na kurukuru koa ia,'
 gua. Uve ba koari na vasileana pa Ziuda meke
 sari na sirana pa Zerusalemā sapu ta veko palae,
 meke loke tie na kurukuru koa i, si kote ta
 avoso pule ¹¹ sari mamalaini kukili qetuqetu, na
 hegere, sari mamalainidi ri na tie varihaba. Kote
 ta avoso pule si arini pu paleke vinari poni zama
 leana la pa Zelepade te Zihova. Kote kera guahe
 si arini,*

'Mada ponia sa zinama leana koe Zihova Tadi na
 Qeto Minate,
 ura e Zihova si leana;
 sa Nana tataru nabuna si koa hola nināe
 rane.'

Ura kote veko pule lani Rau sari tinagotago tanisa
 popoa gugua pukerane," zama gua se Zihova.

¹² Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na
 Qeto Minate: "Koasa vasina hie sapu qega meke
 loke tie na kurukuru koa ia, si kote toqolo
 pule i na duduli koari doduru vasileana, pude
 turana lani ri sepati sari dia sipi. ¹³ Koari na
 vasileana pa popoa toqetoqere, koari hubi toqere
 pa kali lodu rimata, meke pa popoa Neqevi,
 pa pinaqaha popoa te Benisimane, pa korapa
 vasileana hitekedi pa vari likohaena Zerusalemā,
 meke pa korapadi ri vasileana pa Ziuda, si kote
 nae pulei rina sepati sari dia sipi," zama gua se
 Zihova.

¹⁴ Zama vura pule se Zihova, "Sari rane si
 korapa mae, toroso sapu kote va gorevura ia Rau

* **33:11** 1 Koron 16:34; 2 Koron 5:13, 7:3; Ezr 3:11; Sam 100:5,
 106:1, 107:1, 118:1, 136:1

sa vina tatara tolavaena sapu tavetia Rau koasa butubutu Izireli meke Ziuda.*

¹⁵ Koari na rane arini meke koasa totoaso
 si kote va tuvulu vura ia Rau koasa tuti te
 Devita sa Lelana tinonoto;
 Asa kote tavetia gua sapu tonoto meke nono
 koasa popoa.

¹⁶ Koari rane arini si e Ziuda si kote ta harupu
 meke Zeruselema si kote lopu koa matagutu.
 Hierana sa pozapoza sapu kote ta poza nia sa:
 E Zihova sa Nada Tinonoto.”

¹⁷ Ura hiera gua si zama nia e Zihova: “Lopu
 kaqu makudo habotu koasa habohabotuana
 banara pa Izireli si keke tie pa tutina Devita,*
¹⁸ babe sari hiama, pa tuti te Livae, si lopu kaqu
 makudo pa tinavete hiama pa Kenuqu pude poni
 Au vinukivukihi va uququ, va uqu vinariponi
 kiko huiti, meke kaiqa vinukivukihi pule.”*

¹⁹ Hiera gua si zama nia e Zihova sapu kamo
 la koe Zeremaea: ²⁰ “Hiera gua si zama nia Arau
 Zihova: ‘Pana boka kumatia goi sa Qua vinariva
 egoi koasa rane meke sa Qua vinariva egoi koasa
 boni, pude sa rane meke sa boni si lopu mae
 pa dia totoaso sapu ta tozi ni rini, ²¹ si sa Qua
 vinariva egoi koe Devita sa Qua nabulu, meke
 sa Qua vinariva egoi koari na tutina Livae pu
 turu va tana pa Kenuqu, si kote boka ta kumata
 meke lopu kaqu habotu ia si keke tie pa tutina e
 Devita sa nana habohabotuana banara. ²² Kote
 gunini Arau na pinopino pa galegearane sapu
 lopu boka ta nae meke guari onone pa masamasa

* **33:14** Zer 23:5-6 * **33:17** 2 Samuela 7:12-16; 1 Ban 2:4; 1

Koron 17:11-14 * **33:18** Nab 3:5-10

sapu lopu boka ta pada sari tutina e Devita sa Qua nabulu meke sari tie Livae pu turu va tana pa Kenuqu.’”

²³ Sa zinama te Zihova si kamo la koe Zeremaea: ²⁴ “Vea, ele gilania tugo goi, sapu zamazama guahe sari tie, ‘Ele kilui Zihova sari karua binaṅara sapu vizati Sa,’ gua? Gua ke hakohako ni rini sari Qua tinoni meke lopu na binaṅara gunini rini. ²⁵ Hiera gua si zama nia Arau Zihova: ‘Be guana lopu ele tavetia Rau sa Qua vinariva egoi koari rane na boṅi meke va turui sari tinarae koari maṅauru meke pepeso, ²⁶ si kote kilui Rau sari tutina e Zekopi meke Devita sa Qua nabulu meke kote lopu vizatia Rau si keke ri tuna koreo e Devita pude baṅarani sari tuti dia ri Ebarahami, Aisake, meke Zekopi. Ura Arau kote poni puleni sari dia tinagotago meke kote tataruni Rau si arini.’”

34

Sa Inavoso La koe Zedekaea

¹ Kamo mae koe Zeremaea sa zinama te Zihova, sipu korapa raza ia Nebukaneza sa baṅara pa Babiloni meke sa nana qeto minate varipera lavata, sari na vasileana pa Ziuda meke Zerusalem, meke sari vasileana hitekedi pa vari kalina. Soman pa nana qeto minate sari votivotiki butubutu tie pa nana binaṅara:*

² “Hiera gua si zama nia Arau Zihova, sa Tamasa pa Izireli: Mu la koe Zedekaea sa baṅara pa Ziuda mamu tozi nia, ‘Hiera gua si zama nia e Zihova: Arau si nama pude vala nia sa vasileana

* **34:1** 2 Baṅ 25:1-11; 2 Koron 36:17-21

lavata hie koasa baṅara pa Babiloni, meke kote sulu gore pania sa. ³ Lopu kote boka govete nia goi sa limana sa, ba kote ta saputu vagi si goi meke ta turaṅa la koa sa. Kote dogoro nia matamu goi si asa meke kote zama pa kenumu. Meke kote la pa Babiloni si goi.

⁴ Ba Zedekaea baṅara pa Ziuda, mu avosia sa vina tatara te Zihova. Hiera gua si zama nia e Zihova pa guguamu agoi: Lopu kote mate pa vedara si agoi; ⁵ ba kote mate va bulebulei si agoi. Gua sapu hoke va uququ humaṅa lea si arini pa dia vina lavata koari na tamamu kenudi, sari na baṅara pu ele hola, si kote va uququ humaṅa lea tugo sari tie pa dia pinamaṅa meke kote taruḡoḡo meke zama guahe, “Kei, mami baṅara si mate!” kote gua. Arau telequ tavetia sa vina tatara hie,” zama vura gua se Zihova.

⁶ Meke pa Zerusalemata tozi beto valani e Zeremaea sa poropita sari doduru zinama hire koe Zedekaea sa baṅara pa Ziuda, ⁷ sipu korapa raza ia sa qeto minate tanisa baṅara pa Babiloni sa popoa Zerusalemata meke sari kaiḡa vasileana pule pa Ziuda sapu lopu ele ta vagi, ari pa Lakisi meke pa Azeka. Arini mo sari vasileana lavata ta gobadi sapu korapa koa hola pa Ziuda.

Lopu Ta Rupaha sari na Pinausu

⁸ Hiera gua sa zinama te Zihova sapu kamo mae koe Zeremaea mudina sapu tavetia e Zedekaea sa baṅara sa vinariva egoi koari na tie pa Zerusalemata pude tozi urahae nia sa tinarupaha tadi na pinausu. ⁹ Doduru tie si kaqu rupahi sari dia pinausu sapu na tie Hiburu,

koreo babe vineki, barikaleqe babe palabatu; loke tie si kaqu vata pusi eko ia si keke tie Ziu.

¹⁰ Ke doduru koimata na tinoni pu somana koasa vinariva egoi hie si va egoa pude vata rupahi sari dia pinausu meke lopu va pusi ekoi. Va egoa rini meke va rupaha taloa ni rini. ¹¹ Ba mudina asa si la tuqe vagi puleni rini meke vata pusi pule i.

¹² Meke kamo mae sa zinama te Zihova koe Zeremaea: ¹³ “Hiera gua si zama nia Arau Zihova, sa Tamasa te Izireli: ‘Keke vinariva egoi si tavetia Rau koari na tiatamamia totošo turana vurani Rau pa Izipi, totošo ta turana vura si arini koasa popoa tinapusi asa. Zama si Rau: ¹⁴ Doduru vina zuapa vuaheni si kaqu vata rupahi gamu sari hopeke mia pinausu sapu na tie Hiburu pu vata holuholu pule nia koa gamu. Mudina sapu nabulu si asa koa goi ka onomo vuaheni si kaqu vata rupahia goi meke va taloa ia. Ba sari tamamia si lopu va avoso mae koa Rau babe va taliņa mae Au.* ¹⁵ Vaqurana si hobe si gamu meke lulia gamu gua sapu toņoto pa Kenuqu: Hopeke gamu si tozi urahae nia sa tinarupaha tadi na turanamia. Latu si gamu pa Zelepade sapu ta poza nia Rau meke la tavetia si keke vinariva egoi vasina. ¹⁶ Ba kamahire si taliri pule si gamu meke novalia sa Pozaqu Rau; hopeke la si gamu meke tuqe vagi puleni sari mia pinausu sapu ele vata rupahi gamu, meke zuzuki gamu pude na pinausu pule.’

¹⁷ Gua ke hiera gua si zama nia Arau Zihova: ‘Lopu hite va tabe Au gamu si Arau; lopu vata

* **34:14** Ekd 21:2; Diut 15:12

rupahi gamu sari turana mia. Ke kamahire si zama vura nia Rau sa “tinarupaha” tamugamu. Zama vura gua si Arau Zihova, Na “tinarupaha” pude hoqa pa vedara, pa soqe, meke oza. Kote va dono hikare gamu Rau koari doduru butubutu pa popoa pepeso. ¹⁸ Saripu sekea sa Qua vinariva egoi meke lopu va gorevura i sari vina turu koasa vinariva egoi sapu tavetia rini pa Kenuqu Rau, si kote tavete gunini Rau guana tuna bulumakao sapu kubolo rua ia rini meke enea rini vari korapadi.* ¹⁹ Sari koimata pa Ziuda meke Zerusalem, sari tie tavetavete pa vetu banara, sari hiama meke doduru tien sa popoa pu enea sa vari korapadi sari karua kubolona sa bulumakao, ²⁰ si kote valani Arau koari dia kana pu korapa hatai pude va matei. Sari tinidia si kote na ginani tadi na kurukuru pa galegalearane meke na kurukuru name pa soloso.

²¹ Se Zedekaea sa banara pa Ziuda meke sari nana koimata si kote valani Arau koari dia kana pu korapa hata i pude va matei, koasa qeto minate tanisa banara pa Babiloni, sapu ele ta luarae koa gamu. ²² Zama vura guahe si Arau Zihova, kote vala nia Rau sa ginarunu, meke kote turana pule maeni Arau koasa vasileana lavata hie. Kote rapatia rini, kote vagia rini meke sulu gore nia. Meke kote huara pani Rau sari vasileana pa Ziuda pude loke tie kaqu koa i sari vasidi arini.’”

* **34:18** Mi dono la pa vinariva egoi te Ebarahami meke Tamasa pa Zenesesi 15:9-21.

35

Zeremaea meke sa Tatamana te Rekabi

¹ Hiera sa zinama te Zihova sapu kamo mae koe Zeremaea sipu korapa koa banara se Zehoiakimi sa tuna koreo e Zosaea sa banara pa Ziuda:* ² “La koasa tatamana te Rekabi, mamu ruvati pude mae pa keke ri na lose pa kali Zelepade te Zihova; mamu poni vaeni pude napo si arini.”

³ Ke topue la si arau pude la vagia se Zazanaea sa tuna koreo e Zeremaea, sapu sa tuna koreo e Habazinaea, meke vagi tugo rau sari tasina koreo meke sari doduru tuna koreo, sapu sa doduruna mo sa tatamana te Rekabi. ⁴ Ke turana vagi rau meke nuquru pa vetu te Zihova pa lose tadi na tuna koreo e Hanani, sapu sa tuna koreo e Iqidalaea sa tie te Tamasa. Hie si pa kali lose mo tadi na koimata pa vetu te Zihova, sapu kali sage koasa lose te Maseia sa tuna koreo e Salumu sa tie kopu sasada pa Zelepade. ⁵ Meke va nama kapa na zagi si arau pa kenudia rina tie pa tatamana te Rekabi meke zama si rau koarini, “Napo vasi vaeni.”

⁶ Ba olaña si arini, “Gami si lopu napo vaeni sina zama gami e Zonadabi sa tuna koreo e Rekabi sapu tuti gorea gami: ‘Gamu meke sari tutimia si lopu kaqu hokara napo vaeni. ⁷ Meke lopu kaqu kuri vetu si gamu, lelete kiko babe tavete inuma vaeni; lopu kaqu tagoi gamu sari tinitona hire, ba kaqu koa lamo pa ipi si gamu. Pude gua asa si kote koa seunae si gamu koasa

* 35:1 2 Ban 23:36 kamo hinia 24:6; 2 Koron 36:5-7

popoa sapu karovo mae koa ia gamu.’⁸ Va tabei gami sari doduru pu tozini gami e Zonadabi sa tuna koreo e Rekabi sapu tuti gorea gami. Gami, mami barikaleqe, sari tumami koreo meke vineki si lopu napo hokaria gami sa vaeni⁹ babe kuri vetu pude koa i babe tago inuma vaeni, tago pezara duduli babe lelete kiko.¹⁰ Gami si koa pa ipi meke va tabe va leani gami sari doduru pu tozini gami e Zonadabi si gami, asa pu tuti gorea gami.¹¹ Ba totosu rapatia e Nebukaneza sa banara pa Babiloni sa popoa hie, si zama si gami, ‘Aria, mada la pa Zerusalem, mada govete ni sari qeto minate tadi pa Babiloni meke pa Siria.’ Ke mae koa si gami pa Zerusalem.”

¹² Meke kamo mae sa zinama te Zihova koe Zeremaea, sapu zama guahe: ¹³ Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate, sa Tamasa pa Izireli: “La mamu tozini sari tie pa Ziuda meke sari tinoni pa Zerusalem, ‘Vegua, lopu kote va avoso si gamu meke va tabei sari Qua zinama?’ zama vura gua se Zihova.¹⁴ ‘Tozini e Zonadabi sa tuna koreo e Rekabi, sari tutina pude lopu napo ia sa vaeni meke kopu nia arini si asa. Kamo pa rane ninoroi si lopu napoa rini sa vaeni, sina va tabea rini sa vina turu tanisa tamadia. Ba Arau si ele zama pilipule koa gamu ba lopu hite va tabe Au tu gamu si Arau.¹⁵ Garunu pilipule atuni Arau koa gamu sari doduru Qua nabulu, sari na poropita. Zama si arini, “Gamu si kaqu hopeke kekere koari mia hahanana kaleadi mamu hobei sari mia tinavetavete. Mi lopu luli sari kaiqa tamasa kokohadi pude va nabulu la koarini. Pude gua

si kote koa si gamu koasa popoa sapu poni nia Rau koa gamu meke sari tiatamamia.” Ba gamu si lopu hite va avoso mae koa Rau babe va taliņa mae Au. ¹⁶ Sa tutina e Zonadabi sa tuna koreo e Rekabi si tavete va gorevura ia sa vina turu sapu ponini sa tamadia, ba sari tie hire si lopu hite va tabe Au rini.’

¹⁷ Gua ke hiera gua si zama nia Arau Zihova, sa Tamasa pa Izireli: ‘Va avoso mae! Arau kote va kamo la nia pa Ziuda meke koari doduru pu koa pa Zerusalem sari doduru tinasuna gua sapu ele zama lani Arau koarini. Zama la i Rau ba lopu va avoso si arini; tioko la i Rau ba lopu olaņa si arini.’”

¹⁸ Meke zama la se Zeremaea koasa tatamana te Rekabi, “Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate, sa Tamasa pa Izireli: ‘Gamu si ele va tabea sa tamamia kenuna se Zonadabi meke ele luli gamu sari doduru nana ginarunu meke ele taveti sari doduru pu tozi sa.’ ¹⁹ Gua ke, hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate, sa Tamasa pa Izireli: ‘Sa butubutu te Zonadabi sa tuna koreo e Rekabi si lopu kaqu makudo koa ia tie pude koa nabulu koa Rau.’”

36

Tiroi Baruku sari Zinama te Tamasa

¹ Pa vina made vuahenina sa binaņara te Zehoiakimi sa tuna e Zosaea sa baņara pa Ziuda si kamo mae koe Zeremaea sa zinama te Zihova:*

² “Vagia si keke pepa ta viqusuna, mamu kuberi vasina sari doduru zinama pu ele zama atuni

* **36:1** 2 Baņ 24:1; 2 Koron 36:5-7; Dan 1:1-2

Arau koa goi pa guguana sa butubutu Izireli, Ziuda meke sari kaiqa butubutu pule, podalae pa totošo sapu podalae zama igo Rau totošo baᅇara se Zosaea meke kamo kamahire.

³ Hokara pana avosi rina tie pa Ziuda sari doduru tinasuna pu va namanama i Arau pude va raza ni, si kote hopeke kekere si arini koari dia hahanana kaleadi; pude gua si kote taleosoni Rau sari dia kinaleana meke sari dia sinea.” ⁴ Ke tiokia Zeremaea se Baruku sa tuna koreo e Neria, meke zama lani e Zeremaea sari doduru pu ele tozi lani Zihova koasa, meke kubere gore betoni e Baruku koasa pepa. ⁵ Meke zama se Zeremaea koe Baruku, “Arau si ta hukataqu; lopu boka la koasa Zelepade te Zihova si rau. ⁶ Ke agoi mamu la koasa vasina varivarigarana pa Zelepade te Zihova koasa rane sapu madi pa ginani si arini. Mamu tiro lani koari tie sari zinama te Zihova sapu zama atuni arau meke kuberi goi koasa pepa. Tiro lani koari doduru tie pa Ziuda pu mae guadi koari dia vasileana meke nuquru atu vasina. ⁷ Hokara kote tepatepa la si arini koe Zihova, meke hopeke kekere si arini koari hopeke dia hahanana kaleadi, sina sa binugoro meke tinaᅇaziri sapu zama vura nia e Zihova koari tinoni hire si noma hola.”

⁸ Ke tavete betoi Baruku sa tuna koreo e Neria sari doduru pu tozi ni e Zeremaea sa poropita pude taveti; koasa Zelepade te Zihova si tiro i sa sari zinama te Zihova sapu koa koasa pepa ta viqusuna. ⁹ Pa vina sia sidara koasa vina lima vuahenina sa binanara te Zehoiakimi sa tuna koreo e Zosaea sa baᅇara pa Ziuda si na totošo madi pa ginani la koe Zihova si asa, tadi na

tinoni pa Zerusalemā meke arini pu mae guadi koari na vasileana hitekedi pa Ziuda. ¹⁰ Koasa lose te Qemaraea sa tuna koreo e Sapani sa tie kubekubere, sapu pa varivarigarana kalina sage, tata koasa Sasada Vaqura pa Zelepade, si tiro vura la nia e Baruku koari doduru tie koasa Zelepade te Zihova sari zinama te Zeremaea koasa pepa.

¹¹ Totoso avosia e Mikaea, sa tuna koreo e Qemaraea sapu sa tuna koreo e Sapani sari doduru zinama te Zihova koasa pepa, ¹² si gore la si asa koasa lose tanisa tie kubekubere pa vetu banara, vasina habotu dia sari koimata: Elisama sa tie kubekubere, Delaea sa tuna koreo e Semaea, Elinetani sa tuna koreo e Akabora, Qemaraea sa tuna koreo e Sapani, Zedekaea tuna koreo e Hananaea, meke doduru ari kaiqa koimata pule. ¹³ Sipu beto tugo tozini e Mikaea sari doduru pu avosi sa sapu tiro vurani e Baruku la koari na tie koasa pepa, ¹⁴ si garunia mo ri doduru koimata se Zehudi tuna koreo e Netanaea, sapu sa tuna koreo e Selemaea, sapu sa tuna koreo e Kusi, pude la tozi nia se Baruku sapu guahe, “Palekia sa pepa sapu tiro vura la nia goi koari na tinoni, mamu mae,” gua. Ke la koa rini se Baruku sa tuna koreo e Neria, palekia nana sa pepa ta viqusuna pa limana. ¹⁵ Zama si arini koasa, “Habotu, mamu tiro mae nia koa gami.”

Ke tiro la nia e Baruku koa rini. ¹⁶ Sipu avosi rini sari doduru zinama hire, si matagutu si arini meke vari donoi meke zama ia rini se Baruku, “Kaqu la tozi nia gami sa banara sari

na zinama hire,” gua. ¹⁷ Meke nanasia rini se Baruku, “Tozini gami, vegua meke boka kuberi goi sari doduru hire? Vegua, e Zeremaea na zama atuni?”

¹⁸ “Uve,” olaņa gua se Baruku, “asa zama maeni sari doduru zinama hire koa rau, meke arau kubere goreni koasa pepa.”

¹⁹ Meke zama sari na koimata koe Baruku, “Agoi meke Zeremaea, la mamu la tome. Lopu va malumia keke tie pude tumae nia pavei si tome gamu kara.”

²⁰ Beto si vekoa rini sa pepa pa lose te Elisama sa tie kubekubere, meke topue la si arini koasa baņara pa vasina varivarigarana meke la tozi beto nia rini koasa. ²¹ Meke garunia sa baņara se Zehudi pude la vagia sa pepa, ke la vagi mae nia Zehudi pa lose te Elisama sa tie kubekubere sa pepa meke tiro la nia sa koasa baņara meke koari doduru koimata pu turu kapae dia koasa. ²² Na vina sia sidara bisa, totošo ibu, meke sa baņara si habotu nana pa lose sapu maņini, meke na nika si toa nana pa kenuna. ²³ Doduru totošo sipu tiro va hokotia e Zehudi si ka ņeta babe made kukuru vivinei si vagi magu sa baņara meke magu rikata vagi sa meke oki lani pa nika, osolae ta sulu palae beto sa pepa ta viqusuna pa nika. ²⁴ Namu loke minatagutu si ta dogoro koasa baņara meke sari nana tie tavetavete, meke lopu hite daku sira i rini sari dia poko. ²⁵ Zama ia tugo ari Elinetani, e Delaea, meke Qemaraea sa baņara pude lopu sulu ia sa pepa, gua, ba lopu hiva avosi sa. ²⁶ Ba garunia tu sa baņara se Zeramili sa tuna sa baņara, se Seraea tuna koreo Azarieli, meke

Selemaea tuna koreo Abideli pude la pusi maeni sari Baruku sa tie kubekubere meke se Zeremaea sa poropita. Ba ele tomei tu e Zihova sari karua.

Kubere Pulea e Zeremaea si Keke Pepa Kinorokorotae

²⁷ Mudina sapu sulu ia sa banara sa pepa sapu koa ia na zinama sapu zama lani e Zeremaea meke kuberi e Baruku, si kamo mae sa zinama te Zihova koe Zeremaea: ²⁸ “Vagi pule ia si keke pepa ta viqusuna, mamu kubere pule i vasina sari doduru zinama gua sapu koa koasa pepa kekenu, sapu sulu pania e Zehoiakimi sa banara pa Ziuda. ²⁹ Mamu tozi nia tugo se Zehoiakimi sapu gUAhe, ‘Hiera gua si zama nia e Zihova: Sulu pania goi sa pepa asa meke zama si goi, “Vea ke kuberia goi koasa pepa sapu sa banara pa Babiloni si hinokara kote mae meke kote huaria sa popoa hie meke va mate betoi sari na tiena meke sari na kurukuru name?” ³⁰ Gua ke, hiera gua si zama nia e Zihova pa guguana e Zehoiakimi sa banara pa Ziuda: Loke tutina si kote habotu koasa habohabotuana banara te Devita; sa tini tomatena sa si kote ta gona vura la vasina sapu kote nada ia sa rimata pana rane meke ibu ia pana boni. ³¹ Kote va kilasa ia Rau meke sari tuna meke sari nana tie tavetavete koari dia tinavete kaleadi. Kote va kamo lani Rau koarini meke koari pu koa pa Zerusalem meke sari tinoni pa Ziuda sari doduru tinasuna pu zama lani Arau koarini, sina lopu hite avoso si arini.”

³² Ke vagi pulea Zeremaea si keke pepa meke vala nia koasa tie kubekubere se Baruku sa tuna koreo e Neria, meke zama la se Zeremaea

meke kubere gore puleni sa sari doduru zinama gua sapu koa koasa pepa sapu sulu pania e Zehoiakimi sa baṅara pa Ziuda. Meke soku zinama gugua tugo arini si tava somana la.

37

Sa Tinepa te Zedekaea koe Zeremaea

¹ E Nebukaneza sa baṅara pa Babiloni va turu ia se Zedekaea pude baṅara pa Ziuda; na baṅara hinobena e Zehoiakini si asa, sa tuna e Zehoiakimi.* ² Na asa meke sari nana tie tavetavete meke sari tiena sa popoa si lopu hite va talina la koari na zinama te Zihova sapu zama ni e Zeremaea sa poropita.

³ Ba garuni Zedekaea sa baṅara sari Zehukali sa tuna e Selemaea meke se Zepanaea sa hiama sa tuna Maseia, pude la koe Zeremaea sa poropita meke zama guahe: “Mu, varavara la poni gami koe Zihova sa nada Tamasa,” gua.

⁴ Ego se Zeremaea si boka somana ene lamae nana koari na tie sina lopu ele ta veko pa vetu varipusi si asa. ⁵ Sa qeto minate te Pero si ele topue vura pa Izipi, meke sipu avoso nia ri pa Babiloni pu korapa rapatia sa popoa Zerusalem sa inavoso asa si ta luarae si arini pa Zerusalem.

⁶ Pa totoaso asa si kamo la sa zinama te Zihova koe Zeremaea sa poropita: ⁷ “Hiera gua si zama nia e Zihova sa Tamasa pa Izireli: Tozi nia sa baṅara pa Ziuda pu garunu gamu pude nanasa mae koa Rau, ‘Sa qeto minate te Pero sapu topue vura mae pude toka nigo, si kote kekere pule la

* **37:1** 2 Baṅ 24:17; 2 Koron 36:10

pa dia popoa, pa Izipi. ⁸ Meke sari pa Babiloni si kote kekere pule mae meke rapatia sa vasileana lavata hie; kote vagia rini meke sulu gore pania.’

⁹ Hiera gua si zama nia e Zihova: Lopu va koha puleni gamu koasa binalabala guahe, ‘Sari pa Babiloni si hinokara ta luarae koa gita,’ gua. Lokari! ¹⁰ Be va kilasia gamu sa doduruna sa qeto minate pa Babiloni pu rapata gamu meke ka visavisa tie bakoradi mo si koa hola pa dia ipi, ba kote vura mae si arini meke sulu gore pania sa vasileana lavata hie.”

Ta Pusi se Zeremaea

¹¹ Mudina sapu ta luarae sa qeto minate pa Babiloni pa Zerusalem koa gua koasa qeto minate te Pero, ¹² si hiva vura koasa vasileana lavata se Zeremaea pude la nana pa kali puku popoa tadi pa Benisimane pude la vagia sa nana hinia pa tinago koari na tie vasina. ¹³ Ba toতোসো kamo la si asa pa Sasada te Benisimane si tuqe vagia sa palabatu koari na tie kopu si asa. Pozana sa si e Iriza sa tuna koreo e Selemaea, sapu sa tuna Hananaea, meke zama ia sa, “Agoi si hiva govete la somana koari pa Babiloni!” gua.

¹⁴ “Lopu hinokara sapu asa!” gua se Zeremaea. “Lopu na govete la koari pa Babiloni si arau.” Ba lopu hiva avosia e Iriza si asa; ba tuqe vagia sa meke turaña la nia koari na koimata si asa.

¹⁵ Bugoro nia rini si asa meke sekea rini meke la vekoa rini pa vetu te Zonatani sa tie kubekubere, sapu iliri nia vetu varipusi rini.

¹⁶ Vekoa rini pa keke lose pa kauru pepeso meke vasina si koa va seunae hola si asa. ¹⁷ Meke hata ia Zedekaea sa bañara si asa, ke ta turaña

la pa vetu baṅara si asa, vasina nanasa golomia sa baṅara, “Vegua, koa dia kaiḡa inavoso koe Zihova?” gua si asa.

“Uve,” olaṅa gua se Zeremaea, “agoi si kote ta vala koari na tie Babiloni,” gua si asa.

¹⁸ Meke nanasa la se Zeremaea koe Zedekaea sa baṅara, “Na sinea savana si tavetia rau sapu sea atu koa goi babe sari mua koimata babe sari tie, ke ta veko pa vetu varipusi si arau?

¹⁹ Avei sari mua poropita sapu korokorotae atu koa goi sapu, ‘Sa baṅara pa Babiloni si lopu kote mae rapata igo babe sa popoa hie,’ gua? ²⁰ Ba kamahire, agoi na palabatu qua baṅara, meke gua, avoso au. Maḡu vatu nia sa qua tinepa koa goi: Mu lopu garunu pule lani au koasa vetu te Zonatani, na kote mate si arau vasina,” gua si asa.

²¹ Ke vala zinama se Zedekaea sa baṅara pude ta veko pa vasina varivarigarana tadi na tie kopu pa vetu baṅara se Zeremaea meke kote ta poni bereti koari na tie tavete bereti doduru rane osolae beto sari doduru bereti koasa vasileana lavata. Ke koa se Zeremaea koasa varivarigarana pa vetu baṅara.

38

Zeremaea si Ta Voi pa Pou Tana Va Naḡiti Kolo Ruku

¹ Avosia ri Sepatia sa tuna koreo e Matani, e Qedalaea sa tuna koreo Pasahuru, Zehukali sa tuna koreo e Selemaea, meke e Pasahuru sa tuna koreo e Malokiza se Zeremaea toso zamai sa sari tie meke zama guahe, ² “Hiera gua si zama nia e Zihova: ‘Asa pu koa hola koa sa vasileana

lavata hie si kote mate pa vedara, soñe, meke oza, ba asa pu vura la koari qeto Babiloni si kote toa. Kote govete si asa meke kote toa.’³ Meke hiera gua si zama nia e Zihova: ‘Sa vasileana hie si hinokara kote ta vala koasa qeto minate tanisa ban̄ara pa Babiloni meke kote tuqe vagia sa.’”

⁴ Meke la sari koimata hire koasa ban̄ara meke zama, “Sa tie hie si garona pude tava mate. Korapa naqunaqui sa sari na tie varipera koa holadi koasa vasileana lavata hie, meke gua tugo sari na tie koari nana zinama sapu zama lani sa koa rini. Na lopu va leani gua si hata ia sa ba pude novali tu gua,” gua si arini.

⁵ “Leana, vekoa rau pa limamia si asa,” olaña gua se Zedekaea sa ban̄ara. “Loketona si boka tavetia sa ban̄ara pude va kari gamu,” gua si asa.

⁶ Ke vagi ia rini se Zeremaea meke veko nuquru nia pa pou tana va naqiti kolo te Malokiza, sa tuna koreo sa ban̄ara sapu pa korapa vasina varivarigarana pa vetu ban̄ara. Va gore la nia rini pa keke pou tana va naqiti kolo ruku se Zeremaea; sa pou asa si loke kolona ba tale nelakana mo, ke lodu gore la pa nelaka se Zeremaea.

⁷ Ba avoso nia Ebedimeleki keke tie pa Itiopia, na koimata pa vetu ban̄ara, sapu veko nuquru nia rini pa pou, gua. Ke sipu korapa habotu nana pa Sasada te Benisimane sa ban̄ara,⁸ si vura se Ebedimeleki koa sa vetu ban̄ara meke la zama guahe koasa,

⁹ “Qua palabatu qua ban̄ara, sari tie hire si tavete va kaleana hola koari doduru ginugua sapu tavete la nia rini koe Zeremaea sa poropita.

La oki gore nia rini si asa pa pou tana va naqiti kolo ruku. Na kote mate hokara mo si asa vasina, ura na bereti ba loketona hokara pa doduruna sa vasileana lavata,” gua si asa.

¹⁰ Ke tozi nia sa banara se Ebedimeleki sa tie Itiopia, “Vagi ka tolonavulu puta tie tani; mamu la daku vura nia se Zeremaea sa poropita pa pou sipu lopu ele mate si asa,” gua.

¹¹ Ke vagi Ebedimeleki sari tie meke la koasa lose pa kauruna sa lose poata pa vetu banara. Vagi sa si kaiqa poko rikarikatadi meke poko koadi vasina meke va gore luli lani sa koasa aroso koe Zeremaea pa pou. ¹² Zama se Ebedimeleki sa tie Itiopia koe Zeremaea, “Vekoi sari poko rikarikatadi meke poko koadi isara pa kauru ababemu pude lopu ta sigiti nia goi sa aroso.” Ke tavetia Zeremaea sapu gua asa, ¹³ meke kave vura nia rini si asa pa aroso meke ovulu vura nia koasa pou. Meke koa se Zeremaea koasa vasina varivarigarana pa vetu banara.

Tepa Binalabala Vinaritokae se Zedekaea koe Zeremaea

¹⁴ Keke toতোসো si tioko vagia e Zedekaea se Zeremaea meke turaña la nia rini si asa pa vina neta sasada koasa Zelepade te Zihova, “Kote nanasa nia rau si keke toña koa goi,” zama gua sa banara koe Zeremaea. “Mu lopu tomea koa rau si keke toña,” gua sa banara.

¹⁵ Zama se Zeremaea koe Zedekaea, “Pana olana igo rau, si vea, lopu kote va mate au goi? Na pude poni nigo binalabala mo ba lopu kote avoso au mo agoi.”

¹⁶ Ba tokotokoro golomo se Zedekaea sa baṅara koe Zeremaea: “Sapu gua hinokara toana gua se Zihova, asa pu ponini gita sa siniño, si lopu kote va mate igo rau babe vala nigo koarini pu hiva va mate igo,” gua sa baṅara.

¹⁷ Meke zama se Zeremaea koe Zedekaea, “Hiera gua si zama nia e Zihova sa Tamasa Tadi na Qeto Minate, sa Tamasa pa Izireli: ‘Be vala pule nigo koari na koimata tanisa baṅara pa Babiloni si agoi, si sa mua tinoa si kote ta harupu meke sa vasileana lavata hie si lopu kote ta sulu gore palae; agoi meke sa mua tatamana si kote toa. ¹⁸ Ba pude lopu vala pule nigo si agoi koari na koimata tanisa baṅara pa Babiloni, si sa vasileana lavata hie si kote ta vala koari pa Babiloni meke kote sulu gore pania rini; meke agoi ba lopu kote boka govete ni sari limadia.’”

¹⁹ Zama se Zedekaea sa baṅara koe Zeremaea, “Matagutu ni rau sari tie Ziu sapu ele karovo la koari pa Babiloni, meke gua meke vala nau ri tie Babiloni koa rini meke kote la arini meke ṅoṅovala au.”

²⁰ “Lopu kote vala nigo rini koa rini,” olaṅa gua se Zeremaea. “Va tabea se Zihova, mamu taveti gua sapu tozi nigo rau, meke kote leamu si agoi, sa mua tinoa si kote ta harupu. ²¹ Ba pana koromu vala pule nigo, si hierana si va dogoro nau e Zihova koa rau: ²² Doduru barikaleqe pu koa hola pa vetu baṅara si kote ta turaṅa vura la koari na koimata tanisa baṅara pa Babiloni. Kote zama guahe sari barikaleqe koa goi:

‘Turaṅa va sea igo rini meke va kilasa igo rini, sari mua baere pu raṅe i goi.

Sari nenemu si lodu pa nelaka;
meke ele veko pani igo ri mua baere.’

²³ Doduru mua barikaleqe meke koburu si kote ta turana vura la koari na tie Babiloni. Agoi si lopu kote govete pa lima dia ba kote ta tuqe vagi koasa banara pa Babiloni; meke sa vasileana lavata hie si kote ta sulu gore palae.”

²⁴ Zama se Zedekaea koe Zeremaea, “Lopu vata gilana nia pa keke tie sa nada vivinei, pude lopu gua si kote mate si goi. ²⁵ Pana avoso nia ri koimata sapu vivinei si arau koa goi si kote atu si arini koa goi meke zama guahe, ‘Tozini gami na sa si zama nia goi koasa banara meke na sa si zama nia sa koa goi; lopu tomea koa gami, pude lopu gua si kote va mate igo gami,’ gua. ²⁶ Pana gua asa mu tozini, ‘Na tepa sisigiti si arau koasa banara pude lopu va pule lani au koasa vetu te Zonatani; na kote mate vasina si rau,’ mamu gua.”

²⁷ Meke la tugo sari doduru koimata koe Zeremaea meke sipu nanasia rini, si tozini sa doduru pu garunu nia sa banara pude zamani. Ke lopu zama pule la ia rini si asa, ura loke tie avosia sa nana vivinei koasa banara.

²⁸ Meke koa mo se Zeremaea koasa varivari-garana pa vetu banara osolae ta tuqe vagi sa popoa Zerusalem.*

39

Ta Vagi sa Popoa Zerusalem

* **38:28** Izk 33:21

¹ Hiera sa vivineina sa vinagina sa popoa Zerusalemā: Pa vina manege puta sidara koasa vina sia vuahenina sa binaṅara te Zedekaea pa Ziuda, si la raza ia e Nebukaneza sa baṅara pa Babiloni sa popoa Zerusalemā meke vari likohae nia sa nana qeto minate lavata si asa. ² Meke pa vina sia rane koasa vina made sidara pa vina manege eke vuahenina sa binaṅara te Zedekaea, si ta huara nuquru sa gobana sa vasileana lavata. ³ Meke la sari doduru koimata tanisa baṅara pa Babiloni meke vagi dia habohabotuanā pa Sasada Kokorapa: ari Neqala Sareza pa Samuqa, Nebo Sasekimi sa nati koimata meke Neqala Sareza sa palabatu nomana meke sari doduru koimata pule tanisa baṅara pa Babiloni. ⁴ Totoso dogori e Zedekaea sa baṅara meke sari doduru nana tie varipera sarini, si govete gedi; pana boni si ta luarae si arini koasa vasileana lavata, govete gua koasa inuma tanisa baṅara, vura gua koasa sasada pa varikorapadi ri karua goba meke govete la gua pa lolomo Zodani, si arini.

⁵ Ba hadu lulia sa qeto minate pa Babiloni meke kamoā rini se Zedekaea pa pezara tata pa Zeriko. Tuqe vagia rini meke turāna la nia rini koe Nebukaneza sa baṅara pa Babiloni pa Ribila pa popoa Hamati, vasina ta pitu si asa koasa baṅara pa Babiloni. ⁶ Pa Ribila va matei sa baṅara sari tuna koreo e Zedekaea sipu korapa doṅo la mo si asa, meke va matei tugo rini sari doduru palabatu nomadi pa Ziuda. ⁷ Meke va behu i sa sari matana e Zedekaea meke pusi nia seni boronizi sa meke turāna la nia sa pa Babiloni.

⁸ Meke sulua ri na tie Babiloni sa vetu baṅara meke gua tugo sari vetuvetu tadi na tie meke huara gore ni rini sari gobana sa popoa Zeruselema. ⁹ Paleke taloa betoni e Nebuzaradani, sa tie tuturaṅa koari tie kopu tanisa baṅara pa Babiloni, saripu koa hola koasa vasileana lavata meke gua tugo sarini pu govete karovo la koa sa meke sari doduru tie pule. ¹⁰ Ba veko hola i pa popoa Ziuda e Nebuzaradani, sa tie tuturaṅa koari tie kopu tanisa baṅara pa Babiloni, sari kaiṅa tie malaṅadi, pu loketoṅa tagoa; poni inuma vaeni sa meke na pepeso pude lelete.

Ta Rupaha se Zeremaea

¹¹ Ego vala zinama se Nebukaneza sa baṅara pa Babiloni koe Nebuzaradani, sa tie tuturaṅa koari tie kopu tanisa baṅara, pa guguana e Zeremaea: ¹² “La vagia, mamu kopu nia; lopu komitia ba mu tavetia gua sapu hiva nia sa,” gua. ¹³ Ke se Nebuzaradani, sa tie tuturaṅa koari tie kopu tanisa baṅara, se Neqala Sareza sa palabatu nomana meke sari doduru koimata pule tanisa baṅara pa Babiloni ¹⁴ si garunu tie meke ta vagi vura koasa varivarigarana pa vetu baṅara se Zeremaea. Vala nia rini koe Qedalaea sa tuna koreo e Ahikama, sa tuna koreo e Sapani, pude turana pule la nia pa nana vetu. Ke koa turani sa sari nana tie soti.

Na Tinaharupu te Ebedimeleki

¹⁵ Sipu korapa koa se Zeremaea pa varivarigarana pa vetu baṅara, si kamo la koasa sa zinama te Zihova: ¹⁶ “La mamu tozi nia se

Ebedimeleki sa tie Itiopia, ‘Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate, sa Tamasa pa Izireli: Arau si va nama pude va gorevura i sari Qua zinama sapu la gua koasa vasileana lavata hie pa tinasuna, lopu pa lineana. Pa totošo arini si kote dogori mua agoi pana gorevura si arini. ¹⁷ Ba kote harupu igo Arau si agoi koasa rane asa, zama vura gua si Arau Zihova; lopu kote ta vala si agoi koarini pu matagutu ni agoi. ¹⁸ Arau kote harupu igo; lopu kote mate si goi pa vedara ba kote toa mua si agoi, sina rane Au goi si Arau,’ zama vura gua se Zihova.”

40

Koa koe Qedalaē se Zeremaea

¹ Totoso korapa koa ta pusi seni se Zeremaea somanae koari na tie pa Zerusalema meke Ziuda pu korapa ta raovo la pa Babiloni meke sipu dogoro vagia meke rupahia e Nebuzaradani sa tie tuturana koari na tie kopu tanisa banara si asa pude la pa Rama, si kamo la sa zinama te Zihova koa sa. ² Totoso dogoro vagia e Nebuzaradani se Zeremaea si zama si asa koasa, “E Zihova sa mua Tamasa ele zama nia sa tinahuara tanisa popoa hie. ³ Meke kamahire si va gorevura ia Sa; ele tavetia Sa gua sapu tozia Sa sapu kote ta evana. Doduru hire si ta evana sina gamu na tinoni si tavete va sea la koa Sa meke lopu va tabea gamu si Asa. ⁴ Ba ninoroi hie si vata rupaha igo rau koari na seni pa limamu. Pude hiva agoi si luli au, mada la pa Babiloni, meke kote arau kopu nigo; ba pude lopu hiva agoi si koa mua. Doño la, sa doduru popoa lavata

hie si koa pa kenumu; la pavei hiva la agoi.”⁵ Ba sipu lopu ele taliri taloa se Zeremaea si zama pule la se Nebuzaradani, “Pule la koe Qedalaea sa tuna koreo e Ahikama, sapu sa tuna koreo e Sapani. Na asa si huhuku ia sa banara pa Babiloni pude kopuni sari vasileana pa Ziuda. Mamu la koa koa sa, turanae koari na tie pu kopu ni sa babe la mua pavei hiva la agoi,” gua si asa.

Meke ponía ginani na poata sa se Zeremaea meke tiqe va taloa ia sa.⁶ Ke la se Zeremaea koe Qedalaea sa tuna koreo e Ahikama pa Mizipa meke koa turania sa somanae koa rina tinoni pu koa holadi pa popoa.

Qedalaea, Sa Qavuna pa Ziuda
(2 Banara 25:22-24)

⁷ Totoso avoso nia ri kaiqa koimata tadi tie varipera pu govete la koa pa sada vasileana sapu va qavuna ia sa banara pa Babiloni se Qedalaea sa tuna koreo e Ahikama pude kopuni sari tie, barikaleqe na koburu pu malañadi hola koasa popoa meke lopu ta raovo taloa la pa Babiloni,⁸ si kamo la si arini koe Qedalaea pa Mizipa. Ari Isimeli sa tuna koreo e Netanaea, ari Zohanana meke e Zonatani sari karua koreo te Karea, Seraea sa tuna koreo e Tanahumeti, sari tuna koreo e Epai na tie Netopa meke Zazanaea tuna koreo Ma'aka meke sari dia tie si mae koa sa.⁹ Tokotokoro se Qedalaea sa tuna Ahikama, sa tuna koreo Sapani koa rini pude va manoti sari dia binalabala, “Mi lopu matagutu pude va nabulu la koari pa Babiloni,” gua si asa. “Koa va leana pa mia popoa, mamu va nabulu la koasa banara pa Babiloni, meke kote leana sa

mia kinoa. ¹⁰ Arau hie si kote koa mo pa Mizipa pude zama poni gita koari pa Babiloni pana ene mae gua si arini koa gita. Ba gamu si la pakete mia vaeni, na vuvua pa totošo mañini meke oela olive, meke va naqiti koari mia zagi, mamu koa i sari na vasileana pu vagi hobei gamu.”

¹¹ Sipu avoso nia ri doduru tie Ziu pa Moabi, Amoni, Edomu, meke doduru popoa pule sapu ka visavisa tie pa Ziuda si veko hola i sa bañara pa Babiloni meke sapu va turu ia sa se Qedalaea pude na dia qavuna, gua, ¹² si pule beto mae pa popoa Ziuda sari doduru, koari doduru popoa pu govete la i rini, meke mae koe Qedalaea pa Mizipa. Meke pakepakete va soku si arini, hola toa sa kolo vaeni, gua tugo sari na vuvua piqi meke olive.

Ta Seke Va Mate se Qedalaea
(2 Bañara 25:25-26)

¹³ Mae koe Qedalaea pa Mizipa se Zohanana sa tuna koreo e Karea meke sari doduru palabatu varipera pu govete vuradi koasa vasileana lavata, ¹⁴ meke la zama koa sa, “Vegua lopu gilania goi sapu se Balisi sa bañara pa Amoni si ele garunia sa se Isimeli sa tuna koreo e Netanaea pude va mate igo?” gua si asa. Ba lopu va hinokaria e Qedalaea sa tuna koreo e Ahikama.

¹⁵ Meke zama golomo la se Zohanana sa tuna koreo e Karea koe Qedalaea pa Mizipa, “Va malumau, maqu la va matea se Isimeli sa tuna koreo e Netanaea; na loke tie kote gilania. Na vegua ke kaqu va mate igo tu sa meke va govete pulei sari tie Ziu pu korapa koa vari likohae dia

koa goi, meke va matei tu sari ka visavisa tie koa holadi pa Ziuda?”

¹⁶ Ba zama se Qedalaea sa tuna koreo Ahikama koe Zohanana sa tuna koreo e Karea, “Lopu tavete gua asa! Sa vivineina Isimeli sapu tozia goi si lopu hinokara,” gua si asa.

41

¹ Pa sidara vina zuapa koasa vuaheni asa, si turani e Isimeli sa tuna e Netanaea, sapu sa tuna e Elisama sapu koa koasa tuti banara pa Ziuda meke na keke koimata tanisa banara, sari ka manege puta tie meke mae koe Qedalaea sa tuna koreo e Ahikama pa Mizipa. Totoso korapa henahena varigara dia vasina,* ² si gasa turu mo se Isimeli sa tuna koreo e Netanaea meke sari ka manege puta tie meke seke va mate nia vedara mo rini se Qedalaea sa tuna koreo e Ahikama, sapu sa tuna koreo e Sapani. Va mate ia mo rini si asa pu ta vizatana koasa banara pa Babiloni pude qavuna, meke kopu nia sa popoa. ³ Va matei tugo Isimeli sari doduru tie Ziu sapu koadi koe Qedalaea pa Mizipa, meke gua tugo sari na tie varipera pa Babiloni sapu koadi vasina.

⁴ Pa koivugona sipu lopu ele gilania ri tie sa vina matena e Qedalaea, ⁵ si kamo mae gedi sari ka vesu navulu puta tie, mae guadi pa Sekemi, Saelo, meke Sameria. Neri pani rini sari na gumidi, rikati rini sari dia poko, meke va bakora puleni. Paleke mae vinariponi huiti na oto huda humana lea pude la vukivukihi dia pa Zelepade te Zihova gua. ⁶ Vura pa Mizipa

* 41:1 2 Ban 25:25

se Isimeli, kabokaboa meke la tutuvi sa. Kamo la sa si zamai sa, “Mae koe Qedalaea sa tuna koreo e Ahikama,” guni sa. ⁷ Totoso nuquru la rini koasa vasileana lavata si seke va matei ri Isimeli meke sari nana tie si arini meke gona lani pa keke pou popana tana naqiti kolo ruku. ⁸ Ba ka manege puta tie koa rini si zama guahe koe Isimeli, “Lopu va mate gami! Gami si ari mami huiti, bale, oela, meke zipale, tomei gami pa inuma,” gua. Ke vekoi rini meke lopu va mate luli ni rini koari kasa. ⁹ Ego sa pou tana naqiti kolo ruku sapu gona nuquru nia tini tie matedi e Isimeli, somanae tugo sapu te Qedalaea, si na pou sapu e Asa sa banara tavetia. Na kukuruna sa nana tinuru va nabu totoso rapatia e Basa sa banara pa Izireli si asa. Va siñi nia tini tie matedi e Isimeli.

¹⁰ Meke vagi betoi e Isimeli sari doduru pu koadi pa Mizipa pude nana boso, sari tuna vineki sa banara meke sari doduru pu koa hola pa Mizipa, saripu veko lani e Nebuzaradani, sa tie tuturana koari tie kopu tanisa banara, koe Qedalaea sa tuna koreo e Ahikama pude kopuni. Vagi e Isimeli sa tuna koreo e Netanaea, si arini meke topue karovo la gua pa popoa Amoni.

¹¹ Totoso avoso ni e Zohanana sa tuna koreo e Kareia meke sari doduru koimata varipera pu koa turania, sari tinavete kaleadi pu evani e Isimeli sa tuna koreo e Netanaea, ¹² si vagi rini sari doduru dia tie meke vura la raza ia rini se Isimeli sa tuna koreo e Netanaea. La kamo rini si asa tata koasa kopi nomana pa Qibione. ¹³ Totoso dogoria ri doduru tie ta pusidi te Isimeli

se Zohanana sa tuna koreo e Kareā meke sari na koimata varipera pu somana lulidi koa sa, si qetu hola si arini. ¹⁴ Meke sari doduru tie pu vagi e Isimeli pa Mizipa pude nana boso gua si kekere meke karovo la dia koe Zohanana sa tuna koreo e Kareā. ¹⁵ Ba se Isimeli sa tuna koreo e Netanaea meke ka vesu nana tie si govete nia rini se Zohanana meke la dia pa popoa Amoni.

¹⁶ Ke turana taloani e Zohanana meke sari na koimata pa vinaripera saripu harupi rini pa Qibione; sari tie koa holadi pa Mizipa pu turana vagi e Isimeli sa tuna koreo e Netanaea mudina sapu va mate ia sa se Qedalaea sa tuna koreo Ahikama. Turana taloa ni sa sari tie varipera, sari barikaleqe, na koburu, meke sari tie tavetavete pa vetu banara. ¹⁷ La si arini meke la noso pa Qeruti Kimihamu, tata pa Betilihema, korapa ene hola la dia pa Izipi gua. ¹⁸ Na govete ni rini sari pa Babiloni. Na matagutu ni rini sina va mate ia Isimeli sa tuna koreo e Netanaea se Qedalaea sa tuna koreo e Ahikama, pu vizatia sa banara pa Babiloni pude na qavuna koasa doduruna sa popoa.

42

Sa Vina Balau Pude Kaqu Koa pa Ziuda

¹ Meke la sari doduru koimata pa vinaripera, gua tugo sari Zohanana sa tuna koreo e Kareā meke se Zezanaea sa tuna koreo e Hosaea, meke sari doduru tie podalae pa hitekena meke kamo koari pu nomadi meke la dogoria ² se Zeremaea sa poropita meke la zama guahe koasa, “Mu lopu gua, mu avosia sa mami tinepatepa, mamu

varavara la poni gami si gami ka visavisa hire koe Zihova sa mua Tamasa. Ura gua mo sapu dogoria goi, sapu visoroihe si na soku mami si gami ba kamahire si visavisa mo si koa hola. ³ Mu varavara la pude tozini gami e Zihova sa mua Tamasa sapu pavei si kote la gami meke nasa si garo pude tavetia gami,” gua si arini.

⁴ Olaña guahe se Zeremaea sa poropita, “Ele avoso gamu rau. Hinokara kote varavara la si arau koe Zihova sa mia Tamasa gua sapu tepa ia gamu; meke kote tozini gamu rau doduru gua pu zama nia e Zihova meke loketona si kote tomea rau koa gamu,” gua si asa.

⁵ Meke zama si arini koe Zeremaea, “Mani tava hinokara se Zihova doduru toতোসো koari Nana vina sosode mae koa gami be lopu tavete va leana si gami koari ginugua pu garunu nigo e Zihova pude mae tozini gami. ⁶ Be va qetu gami Sa si gami babe lokari, ba kote va tabea gami se Zihova sa mami Tamasa, koa Sa pu garunu lani igo gami si agoi; pude kaqu leamami si gami, ura kote va tabea gami se Zihova sa mami Tamasa,” gua si arini.

⁷ Hola ka manege puta rane si kamo la koe Zeremaea sa zinama te Zihova. ⁸ Ke tioko varigara ni sa sari Zohanana sa tuna koreo e Karea meke sari doduru koimata varipera pu koa koa sa meke sari doduru tie hiteke na lavata. ⁹ Zama si asa koa rini, “Hiera gua si zama nia e Zihova, sa Tamasa pa Izireli, koa Sa pu garunu lani au gamu pude vala nia sa mia tinepatepa: ¹⁰ ‘Be guana koa nono la si gamu koasa popoa hie si kote kuri pule gamu Rau meke lopu huara

gore ni gamu; kote lete puleni gamu Rau meke lopu rabutu gamu, ura Arau talotaña nia sa tinasuna sapu va kamoni gamu Rau. ¹¹ Mi lopu matagutu nia sa bañara pa Babiloni, asa pu korapa matagutu nia gamu. Lopu matagutu nia si asa, zama vura gua si Arau Zihova. Ura Arau korapa koa turaña gamu meke kote harupu gamu meke kote vagi puleni gamu pa limana sa. ¹² Kote tataruni gamu Rau pude sa bañara pa Babiloni ba kote tataruni gamu meke va koa pule gamu pa mia popoa.'

¹³ Babe guana zama si gamu, 'Gami si lopu kote koa koasa popoa hie,' gua, meke koromia va tabea se Zihova sa mia Tamasa, ¹⁴ meke be zama si gamu, 'Lokari, kote la si gami meke koa mami pa Izipi, vasina sapu lopu kote dogoro vinaripera babe avoso buki nama varipera babe ovia hata bereti,' ¹⁵ si mi avosia sa zinama te Zihova, gamu ka visavisa mia pa Ziuda. Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate, sa Tamasa pa Izireli: 'Be kaqu la mia tugo pa Izipi gua meke la si gamu meke la koa vasina, ¹⁶ si sa vedara sapu matagutu nia gamu si kote kamo atu keke gua mo koa gamu vasina, meke sa soñe sapu mala nia gamu si kote luli mudi atu gamu sa pa Izipi, meke vasina si kote tava mate si gamu. ¹⁷ Uve, doduru pu hiva sisigiti pude la koa pa Izipi si kote mate pa vedara, soñe, meke oza; lopu keke koa rini si kote boka toa nia babe govete nia sa tinasuna sapu kote va kamo la nia Rau koa rini.' ¹⁸ Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate, sa Tamasa pa Izireli: 'Gua sapu ta zoropo vura sa Qua binugoro meke tinañaziri koarini pu koa pa

Zerusalema, si kote zoropae gua tugo asa sa Qua tinanaziri koa gamu pana la si gamu pa Izipi. Sa pozamia si kote ta evanae na dia lineveleveina arini, na pozapoza variva holoqoruna, kote ta zutu mia meke ta nonoivala; meke kote lopu dogoro pule ia gamu sa mia popoa hie.’

¹⁹ Kei gamu ka visavisa mia pa Ziuda, ele zama gua mo hie se Zihova koa gamu, ‘Mi lopu la pa Izipi,’ gua. Mamu tumae nia si hie: Kamahire maqu va balau gamu ²⁰ sapu na sinea variva mate si tavetia gamu totošo garunau gamu pude la koe Zihova sa mia Tamasa, meke zama guahe, ‘Mu varavara poni gami koe Zihova sa mami Tamasa; mamu tozini gami doduru gua sapu zama ni Sa meke kote tavete luli gami,’ gua si gamu. ²¹ Meke ninoroi hie si ele tozini gamu rau doduru gua pu garunu nau Sa pude tozini gamu, ba lopu hiva lulia tugo gamu se Zihova sa mia Tamasa. ²² Ke kamahire, si mi tumae nia si hie; kote mate si gamu pa vedara, soŋe, meke oza koasa vasina pu hiva la meke veko kinoa si gamu,” guni ni e Zeremaea.

43

Ta Turana La pa Izipi se Zeremaea

¹ Totoso beto tozi Zeremaea koari tie sari doduru zinama te Zihova sa dia Tamasa, doduru pu garunu ni e Zihova pude tozi lani koarini, ² si zama la koe Zeremaea se Azaraea sa tuna koreo e Hosaea, meke Zohanana sa tuna koreo e Karea, meke sari doduru tie pu vahesi puleni, “Kokohamu si agoi! Lopu hite garunu igo e Zihova sa mami Tamasa si agoi pude mae zama

guahe, ‘Lopu kaqu la pa Izipi si gamu meke la veko kinoa vasina,’ gua. ³ Ba e Baruku sa tuna koreo e Neria mo na sovusovutu igo pude va gugue mae koa gami meke valani gami koari na tie Babiloni, pude va mate gami sia babe raovo lani gami pa Babiloni,” gua si arini.

⁴ Ke se Zohanana sa tuna koreo e Kareā, meke sari doduru koimata pa vinaripera, meke sari doduru tie si korodia va tabea sa zinama te Zihova pude koa pa popoa Ziuda. ⁵ Ba turāna taloa beto ni e Zohanana sa tuna koreo e Kareā meke sari koimata pa vinaripera sari ka visavisa tinoni pu koa hola pa Ziuda, meke sarini pu mae guadi pa soku butubutu vasina ta hurakatae la si arini meke tiqe pule mae koa dia pa Ziuda.* ⁶ Turāna taloani tugo rini sari doduru tie, barikaleqe, koburu, meke sari tuna vineki sa baṅara, saripu vekoi e Nebuzaradani sa tie tuturāna tadi na tie kopu tanisa baṅara pa Babiloni, koe Qedalaea sa tuna koreo Ahikama, sa tuna koreo e Sapani. Ta turāna tugo se Zeremaea sa poropita meke e Baruku tuna koreo e Neria. ⁷ Ke seke tinarae mo te Zihova si arini meke la dia pa Izipi meke nuquru seu kamo latu pa Tapanesi si arini.

⁸ Pa Tapanesi si kamo mae sa zinama te Zihova koe Zeremaea: ⁹ “Sipu korapa doṅo toto atu dia sari tie Ziu, si mu vagi kaiqa patu nomadi, mamu la geli tamuni pa pepeso koasa sirāna nuquru pa vetu baṅara te Pero pa Tapanesi. ¹⁰ Mamu zama guahe koarini, ‘Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate, sa Tamasa pa

* 43:5 2 Baṅ 25:26

Izireli: Kote tioko vagia Rau sa Qua nabulu, se Nebukaneza sa banara pa Babiloni meke kote va hakea Rau tani koari na patu pu tamuni Rau hire sa nana habohabotuana banara; kote repahia sa koarini sa nana ipi binanara. ¹¹ Kote mae si asa meke rapatia sa Izipi, na minate si turana mae nia sa koarini pu ta hia nia sa minate, na tinaraovo koarini pu kaqu ta raovo, na vedara koarini pu ta hia nia sa vedara. ¹² Kote va katuni nika sa sari na zelepade tadi na tamasa pa Izipi; kote sului sa sari dia zelepade meke kote paleke taloani sa sari dia tamasa beku. Gua sa sepati sapu vagi beto pani sari gutu pa nana poko, si kote la e Nebukaneza meke vagi beto pani sari doduru tinagotago pa Izipi. Meke kote loke vasi bakorana meke taluarae vasina si asa. ¹³ Vasina, kote sului sa sari na zelepade tadi na tamasa huporodi, meke kote huara i sa sari na vina tigonon hopedi koasa zelepade tanisa tamasa rimata pa Izipi.’”

44

Sa Tinasuna Koasa Vinahesi Beku

¹ Hiera sa zinama sapu kamo mae koe Zeremaea pa guguadi ri doduru tie Ziu pu koa pa Izipi Peka, Miqidoli, Tapanesi, meke pa Memipisi, meke pa Izipi Ulu: ² “Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate, sa Tamasa pa Izireli: ‘Dogoria mia gamu sa tinasuna nomana sapu va kamo nia Rau koasa popoa pa Zerusalem meke koari na vasileana pa Ziuda. Rane ninoroi si ivulu meke ta huara ³ koa gua koari na kinaleana pu taveti rini. Sari dia tinavete va

uququ oto huda humaņa lea meke vinahesi tamasa karovodi si va gevuria sa Qua tinaņaziri. Sari tamasa arini ba lopu gilani gamu babe ari tiatamamia. ⁴ Garunu pilipule maeni Rau sari Qua nabulu, sari na poropita, arini si zama guahe, “Mi lopu tavetia sa tinitoņa kaleana hie sapu kana hola ia Rau!” gua. ⁵ Ba lopu hite va avoso babe va taliņa mae si arini; lopu hiva noso si arini koari dia hahanana kaleadi babe noso pa vina uququ humaņa lea la koari na tamasa karovodi. ⁶ Gua ke, ta zoropae vura sa Qua tinaņaziri ninirana la koari na vasileana pa Ziuda meke koari na sisiraņa pa Zerusalemā, meke kamo pa rane ninoroi si korapa na popoa ta huaradi si arini.’

⁷ Ego, hiera gua si zama nia e Zihova Tamasa Tadi na Qeto Minate, sa Tamasa pa Izireli: ‘Na vegua ke kote va kamo puleni gamu tinasuna nomadi tu? Ura lopu keke gamu pu mae gua mia pa Ziuda si kote toa: sari tie na barikaleqe meke sari koburu na haha. ⁸ Na vegua ke va gevuru Au tu gamu pude bugoroni saripu taveti gamu pa lima mia meke koari na vina uququ oto huda humaņa lea la koari na votiki tamasa pa Izipi, vasina pu mae si gamu pude koa? Na kote va huara puleni gamu meke tavete puleni gamu na vina sisireina meke na pozapoza tana lineveleve koari doduru butubutu pa popoa pepeso. ⁹ Vegua, ele muliņini tu gamu sari tinavete kaleadi pu taveti rina tiatamamia meke sari na baņara meke sari dia kalaho pa Ziuda meke sari kinaleana pu taveti gamu meke sari mia barikaleqe pa popoa Ziuda meke koari

na sisiraṇa pa Zerusalemā? ¹⁰ Kamo pa rane n̄inoroi si lopu hite va pepekae puleni gamu si gamu babe talotaṇa, lopu pamaṇa Nau, meke lopu hite luli i gamu sari Qua tinarae meke na tinozi pu vekoi Rau pa kenu mia meke koari tiatamamia.’

¹¹ Gua ke, hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate, sa Tamasa pa Izireli: ‘Arau ele hiva sisigiti pude va kamoni gamu tinasuna meke pude huara ia sa doduruna sa Ziuda.

¹² Kote vagi pani Rau sari ka visavisa tie pa Ziuda sapu odi hiva la sisigiti pa Izipi meke koa vasina. Ari doduru si kote mate beto pa Izipi; kote mate si arini pa vedara babe pa soṇe. Podalae koari pu hitekedi kamo koari pu nomadi si kote mate beto pa vedara babe pa soṇe. Sa pozadia si kote ta evaṇae na dia lineveleveina arini, na pozapoza variva holoqoruna, kote ta zutu meke ta n̄onovala. ¹³ Kote va kilasi Rau sarini pu la koa pa Izipi pa vedara, pa soṇe, meke pa oza, gua sapu va kilasi Rau sarini pa Zerusalemā. ¹⁴ Lopu keke ari kasa visavisa tie koa holadi pa Ziuda pu la koa pa Izipi si kote govete babe toa pude kekere pule la pa popoa pa Ziuda, sa vasina pu hiva pule sisigiti la ia rini pude koa; loketoṇa si kote pule ba kaiqa tie govetedi mo.’”

¹⁵ Meke sari doduru tie pu gilania sapu sari na dia barikaleqe si va uququ oto huda humaṇa lea la koa rina votiki tamasa, meke sari doduru barikaleqe pu turu dia vasina, sa doduruna sa vinarigara, meke sari tie koadi pa Izipi Peka meke Izipi Ulu, si zama koe Zeremaea, ¹⁶ “Gami si lopu kaqu hiva avosia sa inavoso pu zama

mae nia goi koa gami pa Pozana e Zihova!
¹⁷ Gami kote tavete hinokara i sari doduru gua pu hiva taveti gami: Kote va uququ oto huda humaņa lea la mami koasa baņara maņota pa Maņauru meke kote zoropo napo vinariponi la koa sa, gua mo sapu taveti ri tiatamamami, sari mami baņara, mami koimata, meke gami tugo, koari na vasileana pa Ziuda meke koari na sisiraņa pa Zerusalemā. Koari totošo arini si soku gemami ginani meke leadi sari mami kinoa meke loke tinasuna na kamo gami. ¹⁸ Ba sipu noso gami va uququ oto huda humaņa lea la koasa baņara maņota pa Maņauru meke zoropo napo vinariponi la koa sa, si loketoņa tugo si tagoa gami meke mate lamo si gami pa vedara meke pa soņe,” gua.

¹⁹ Zama toka la sari barikaleqe, “Totoso va uququ oto huda humaņa lea la si gami koasa baņara maņota pa Maņauru meke zoropo napo vinariponi la koa sa, si na tumae nia dia ri mami palabatu sapu tavete beku palava pa kinehana sa barikaleqe si gami meke zoropo napo vinariponi la koa sa si gami.”

²⁰ Meke zamai Zeremaea sari doduru tie, sari barikaleqe meke palabatu, arini pu olaolana la koa sa. ²¹ “Balabala ia gamu sapu lopu tumaeni e Zihova sari vina uququ oto huda humaņa lea koari na vasileana pa Ziuda meke koari na sisiraņa pa Zerusalemā tamugamu meke tadi na tiatamamia, mia baņara, mia koimata meke sari tiena sa popoa hie, gua? ²² Totoso lopu boka tuqe pule nia e Zihova koari mia hahanana kaleadi meke sari tinavete variva maledere pu taveti

gamu, si ta evaṇae nia na pozapoza lineveleveve rini sa mia popoa; sa popoa ta huarana, ivuluna, meke guana qega si asa pa rane ninoroi. ²³ Sina va uququ huṇa lea la koari na beku si gamu meke taveti gamu sapu sea la koe Zihova meke lopu va tabea gamu babe luli sari Nana tinarae, na vina turu, na ginarunu, ke kamo atu sa tinasuna hie, gua sapu dogoria mia gamu kamahire.”

²⁴ Meke zamai Zeremaea sari na tinoni meke gua tugo sari na barikaleqe, “Mi avosia sa zinama te Zihova, doduru gamu tinoni pa Ziuda pu koa pa Izipi. ²⁵ Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate, sa Tamasa pa Izireli: Gamu meke sari mia barikaleqe si ele ta dogoro koari mia tinavete gua sapu va tatara nia gamu totozo zama guahe si gamu, ‘Gami kote taveti gua sapu tokotokoro nia gami pude va uququ oto huda huṇa lea meke zoropo napo vinariponi la koasa baṇara maqota pa Maṇauru,’ gua si gamu. Ke mi tavete la mia tu, taveti gua sapu va tatara nia gamu! Kopuni gua sapu zama tokotokoro nia gamu!

²⁶ Ba mi avosia sa zinama te Zihova, doduru gamu pu koa pa Izipi: Zama vura guahe se Zihova, ‘Tokotokoro si Arau koasa Pozaqu lavata sapu lopu keke koari pa Ziuda sapu koa pa Izipi kaqu varavara pule pa Pozaqu babe tokotokoro guahe, “Hinokara gua sapu toana se Zihova sa Baṇara,” gua. ²⁷ Ura korapa kopuni Arau, pude va kaleani lopu pa lineana; sari tie Ziu pa Izipi si kote mate pa vedara, meke pa soṇe, osolae mate beto si arini. ²⁸ Sarini pu boka govete

nia sa vedara meke ta luarae pa Izipi meke pule la pa popoa Ziuda si kote ka visavisa hola. Sari ka visavisadi pa Ziuda pu mae koa pa Izipi kote tumae nia, tesei zinama si kote gorevura, Taqarau ba tadirini.'

²⁹ Zama vura guahe se Zihova, 'Hiera sa vina nonoga koa gamu sapu kote va kilasa gamu Rau si gamu koa sa vasina hie, pude mi tumae nia sapu sari Qua zinama pude va kaleana gamu si kote ta evana.' ³⁰ Hiera gua si zama nia Arau Zihova: 'Arau kote vala nia se Pero Hopira, sa banara pa Izipi, la koari nana kana pu hata hiva va mate ia si asa, gua sapu ele vala nia Arau se Zedekaea sa banara pa Ziuda koe Nebukaneza sa banara pa Babiloni, sa nana kana pu hata pude va mate ia si asa,' gua.'*

45

Sa Vina Tatara te Tamasa Koe Baruku

¹ Hiera gua si tozi nia e Zeremaea sa poropita se Baruku, sa tuna koreo e Neria, pa vina made vuahenina sa binañara te Zehoiakimi sa tuna koreo e Zosaea sa banara pa Ziuda, mudina sapu kuberia e Baruku pa pepa ta viqusuna sari zinama sapu zama lani e Zeremaea koa sa:*

² "Hiera gua si zama nia e Zihova, sa Tamasa pa Izireli koa goi, Baruku: ³ Zama si goi, 'Ta levei si rau! E Zihova si va tomo nau tinalotana koari qua tinasigiti; mabo nia rau sa silava meke loke minagogoso si boka vagia rau,' gua si goi."

* **44:30** 2 Bañ 25:1-7 * **45:1** 2 Bañ 24:1; 2 Koron 36:5-7; Dan 1:1-2

⁴ Zama guahe se Zihova, “Zama la nia si hie koasa: ‘Hiera gua si zama nia e Zihova: Kote huara gore nia Rau sapu Arau kuri ia meke kote rabutu pania sapu Arau tugo lete ia, pa doduruna sa popoa. ⁵ Vegua, kaqu hatai tu goi sari tinitona pude koa valeana si agoi? Muliñi nia, lopu hatai! Ura na tinasuna si kote va kamo ni Rau sari doduru tinoni, zama vura gua se Zihova, be pavei si govete la agoi ba sa mua tinoa si kote va malumia Arau pude toa si goi,’” zama gua se Zihova.

46

Sa Kinorokorotae pa Guguana Izipi

¹ Hiera sa zinama te Zihova sapu kamo mae koe Zeremaea pa guguadi ri na votiki butubutu:

² Pa guguana Izipi:

Hiera sa inavoso sapu la gua koasa geto minate te Pero Neko sa banara pa Izipi, sapu va kilasia e Nebukaneza sa banara pa Babiloni pa Kasemisi koasa Ovuku Iuparetisi pa vina made vuahenina sa binañara te Zehoiakimi sa tuna koreo e Zosaea sa banara pa Ziuda:*

³ “Va nama i sari mia lave, hiteke na lavata, mamu topue vura la pa vinaripera!

⁴ Va nama i sari na hose mamu suraņa koari na totopili varipera!

La turu pa mia tuturuana
mia toropae varipera va sagei!

Va naru i sari mia hopere,
mia poko varipera va sagei!

* **46:2** Ais 19:1-25; Izk 29:1 kamo hinia 32:32

- 5 Ba na sa si dogoria Rau?
 Na matagutu tu sarini,
 meke togolo pule tu,
 sari na varane si ta seke gore.
 Govete tuturei hola,
 lopu linana pule hokara,
 meke tarazuzu si arini pa doduru vari
 kalina,”
 zama vura gua se Zihova.
- 6 “Sari pu rerege si lopu boka haqala taloa
 sari pu ninira si lopu boka govete.
 Pa kali gede tata koasa Ovuku Iuparetisi
 si tubaraeni meke hoqa.
- 7 Esei si hie sapu odu sage gua sa Ovuku Naelo,
 guari na ovuku sapu naqe sage pa taqele?
- 8 E Izipi si odu sage gua sa Ovuku Naelo
 guari na ovuku sapu naqe sage pa taqele.
 Zama si asa, ‘Kote odu sage si rau meke kamo la
 pa doduruna sa popoa pepeso;
 kote huari rau sari vasileana meke sari tiedi,
 gua.
- 9 Haqala totoro la, gamu na hose!
 Tuturei la razai sari na kana gamu na totopili
 varipera!
 Mi ene la, gamu na varane,
 gamu na tie pa Itiopia meke Libia pu paleke
 lave,
 gamu na tie pa Lidia pu navea sa bokala.
- 10 Ba sa rane asa si nana sa Baṅara, Zihova Tadi
 na Qeto Minate,
 na rane pude tubehe, pude tubehi sari Nana
 kana.
 Sa vedara si kote gani osolae deṅa si asa,

osolae beto sa memeha tanisa pa napo ehara.
 Ura sa Baṅara, Zihova Tadi na Qeto Minate si
 kote va vukivukihi
 koasa popoa pa kali gede, pa taqele Ovuku
 Iuparetisi.

11 Sage la pa Qileadi, mamu la vagi meresena,
 agoi vinekimu pa Izipi.

Sari soku mua meresena si lopu boka;
 lopu salana igo rini.

12 Sari butubutu kote avoso nia sapu tava
 kurekure si gamu;
 sa uui tamugamu si kote sinia sa popoa
 pepeso.

Sari varane si kote vari tupele va hoqai;
 meke kote hoqa gore varigara dia.”

13 Hiera sa inavoso sapu zama la nia e Zihova
 koe Zeremaea sa poropita pa gugwana sa minae
 te Nebukaneza sa baṅara pa Babiloni pude
 rapatia sa popoa Izipi.*

14 “Mu tozi vura nia si hie pa Izipi, meke urahae
 nia pa Miqidoli;
 mamu urahae nia tugo pa Memipisi meke pa
 Tapanesi:

‘La vagi mia tuturuana, mamu va namanama,
 ura sa vedara si kote variva mate mo pa
 varikali mia.’

15 Na vegua ke hoqa gore tu sari mia varane?
 Lopu boka turu tu sari, ura kote tupele va
 hoqai e Zihova.

16 Kote ta tubarae pilipuleni sarini;
 meke hoqa vari hakei teledia.

Kote zama sari, ‘Gasa turu, mada pule la

* 46:13 Zer 43:10-13

- koari nada tinoni meke nada popoa soti,
 seu koasa vedara tanisa kana.’
- 17 Vasina kote zama vura si arini,
 ‘Se Pero, sa banara pa Izipi si vevehe hola
 meke hola taloa dia sari lolomo lelead.’
- 18 Gua sapu hinokara toaqu si Rau, sa Banara,
 sapu sa Pozaqu si e Zihova Tadi na Qeto
 Minate,
 keke si korapa mae sapu ululu gua sa toqere
 Tabora hola ni sari na toqere,
 gugua sa toqere Kameli sapu tata la gua pa
 masa.
- 19 Va namai sari mia pinaleke pude ta raovo,
 gamu pu koa pa Izipi,
 ura sa vasileana nomana pa Memipisi si kote ta
 huara
 meke koa dono hikare meke ivulu.
- 20 Izipi si leleana guana bulumakao vaqurana,
 ba na dodoa si korapa mae pude garatia,
 mae gua pa kali gede pude rapatia si asa.
- 21 Sari tie varipera ta tabaradi te Izipi
 si noboko gua tugo na bulumakao.
 Arini ba kote taliri meke govete varigara,
 lopu kote turu meke aqa varipera,
 ura sa rane tinasuna si korapa mae pude raza i,
 sa totozo tadirini pude tava kilasa.
- 22 Sa mamalaini te Izipi si guana noki gotolo
 taloana
 totozo qeto nuquru sa kana;
 kote kamo mae si arini koa sa, paleki na dia
 maho,
 guana tie mae maho dia huda.”
- 23 Zama vura pule se Zihova, “Kote maho goren
 rini sari nana huda,

be vea moata gua sa hiqohiqo.
Na soku hola ni rini sari kupokupo,
pu lopu boka ta nae.

²⁴ Sari tinoni pa Izipi si kote tava kurekure,
meke tava vala koari na tinoni pa kali gede.”

²⁵ Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate: “Arau si nama pude va kamo ni vina kilasa sari Amoni sa tamasa pa Tibisi, koe Pero, koe Izipi, meke sari nana tamasa meke sari nana banara, meke arini pu kalavarae koe Pero.

²⁶ Kote valani Arau koa rini pu hiva va matedi, koe Nebukaneza sa banara pa Babiloni meke sari nana koimata. Mumudi si kote koa pule ia na tie sa popoa Izipi, gugua pa toroso pukerane,” zama vura gua se Zihova.

Kote Harupu Zihova sari Nana Tinoni

²⁷ “Kei Zekopi Qua nabulu, mu lopu matagutu;*
mu lopu nunala, Izireli.

Hinokara kote harupu vura nigo Arau koari na vasidi pa seu,

sari tutimu koari na vasidi ta raovo la rini.
E Zekopi si kote koa pule pa binule,
meke loke tie kote va matagutia.

²⁸ Ke mu lopu matagutu, Zekopi Qua nabulu;
ura Arau korapa koa turanigo,” zama vura
gua se Zihova.

“Na huara pani tugo Arau sari doduru butubutu,
sari vasidi pu hadu lani igo Arau,
ba lopu kote huara pani beto igo Arau si agoi.
Kaqu va kilasa igo tugo Arau, ba koari na vinilasa
tonotodi;

* **46:27** Zer 30:10-11

na lopu sapu, lopu kote tava kilasa hokara,
sapu gua.”

47

Sa Kinorokorotae pa Guguana Pilisitia

¹ Hiera sa zinama te Zihova sapu kamo mae koe Zeremaea sa poropita pa guguadi ari pa Pilisitia sipu lopu ele rapatia Pero si pa Qaza.*

² Hiera gua si zama nia e Zihova:
“Doño la, na kolo si korapa mae gua pa kali gede;
kote meke ta evañae na nage ninirana sia.
Kote ene betoa sa sa popoa meke sari doduru
tinitona vasina,
sari vasileana meke sarini pu koai.

Sari tie si kote kabo vura;
doduru pa popoa si kote uui,

³ koasa mamalaiñi nene hose haqaladi,
sa vevehedi rina totopili varipera
meke sa qalenana tadi na totopili.

Sari tiatamadia si lopu kote taliri pude tokani
sari dia koburu;
na kote malohoro sari limadia pa mi-
natagutu.

⁴ Ura sa rane si ele kamo
pude kote ta huara sari doduru pa Pilisitia
meke va mate pani saripu lopu ele mate
saripu kote hiva la tokani sari pa Taea meke
Saedoni.

E Zihova si va nama pude huara pani sari pa
Pilisitia,

* 47:1 Ais 14:29-31; Izk 25:15-17; Zol 3:4-8; Em 1:6-8; Zepa 2:4-7;
Zak 9:5-7

sari ka visavisa koa holadi koasa raratana pa nusa Kiriti.
 5 Qaza si kote neri va golu pa tinalotana;
 Asikeloni si kote lopu vevehe.
 Kei, gamu ka visavisa pu koa hola mia pa pezara,
 vea seunae gua si kote kulusu si gamu?
 6 ‘Kei, na vedara te Zihova,’ kabo gua si gamu,
 ‘Totoso sa si kote magogoso si goi?
 Pule la koasa mua vovoina;
 mamu noso.’
 7 Ba vegua meke kote magogoso sia
 toso e Zihova tu na garunia,
 toso Asa tu na tozi nia
 pude rapatia si pa Asikeloni meke arini pu
 koa pa raratana?”

48

Sa Kinorokorotae pa Guguana Moabi

1 Pa guguana Moabi:
 Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto
 Minate, sa Tamasa pa Izireli:.*
 “Mani ta levei sa vasileana Nebo, ura kote ta
 huara si asa.
 Kiriataimi si kote tava kurekure meke kote
 ta vagi pa vinaripera;
 sa vasina ta gobana si kote tava kurekure
 meke ta huara.
 2 Kote noso sa vinahesina Moabi;
 pa Hesiboni kote kuhana nia ri na tie pude
 huaria si asa meke zama:
 ‘Mae, mada va beto pania sa butubutu sana,’
 gua.

* **48:1** Ais 15:1 kamo hinia 16:14, 25:10-12; Izk 25:8-11; Em 2:1-3;
 Zepa 2:8-11

- Agoi tugo, tie duviduvilimu, si kote tava mokomoko;
 sa vedara kote hadu luli igo.
- ³ Mi va avoso la koari na kinabo tadi pa Horonaimi,
 kabo, na kamo i tinasuna.
- ⁴ Moabi si kote tava kilasa;
 sari nana koburu hitekedi si kote kabo vura.
- ⁵ Lulia rini sa sirana sage la pa Luhiti,
 kabokabodi meke ene la gua;
 pa sirana gore la pa Horonaimi
 si ta avoso sari na kinabo matagutu tana tinahuara.
- ⁶ Tuturei! Haqala taloa pude mi toa;
 la tome pa soloso qega.
- ⁷ Sina ranei goi sari mua tinavete meke tinagotago,
 ke agoi ba kote ta paleke taloa,
 meke sa beku Kemosi ba kote ta raovo vagi,
 turanae sari nana hiamae meke koimata.
- ⁸ Sa tie huhuara si kote kamo la pa doduru vasileana,
 lopu keke vasileana sapu lopu kote ta huara.
 Sa lolomo si kote ta novala
 meke sa pezara ululuna si kote ta huara,
 sina e Zihova si ele zama.
- ⁹ Kei be tago tatapuru se Moabi,
 pude mani tapuru taloa;*
 sari nana vasileana si kote ivulu,
 meke loke tie koa i.
- ¹⁰ Mani ta levei si asa pu lopu nalinali pa tinavete te Zihova!

* **48:9** Kaiqa iniliri si zama, “Veko nia soloti koasa pepeso pa Moabi, ura kote na remoremo mo si asa.”

Mani ta levei si asa pu tuqe pule nia sa vedara pa vinaripera!

Ta Huara sari Vasileana pa Moabi

- 11 Moabi si magogoso podalae tie vaqurana, guana vaeni sapu tava naqiti eko mo, loppu ta zoropo la koari na hopeke zagi, loppu ele tava raovo taloa si asa. Gua asa ke linilini lea eko mo si asa sa nana lomoso si loppu hobe.”
- 12 Ba zama vura guahe se Zihova, “Sari rane si korapa mae, toতোso kote garunu tie si Rau pude zozoropo vura pa zagi meke kote zoropo vura nia rini se Moabi pa zagi; kote va kokoba i rini sari nana zagi beto meke poraka pani rini sari zagi arini.
- 13 Meke kote kurekure nia Moabi sa beku Kemosi, gua sapu kurekure sa binaᅇara Izireli toতোso raᅇea rini sa beku pa Betolo.
- 14 Vegua meke kote boka zama guahe si gamu, ‘Gami sina varane, na tie niᅇira pa vinaripera, gua?’
- 15 Moabi si kote ta huara meke sari nana vasileana si kote ta vagi; sari nana tie vaqura ta ronudi si kote mate beto,” zama vura gua sa Baᅇara, e Zihova Tadi na Qeto Minate sa Pozana Sa.
- 16 “Sa tinahuara te Moabi si tata mo; sa tinasuna tanisa si kote tuturei kamo mae nana.
- 17 Mi kabo ia, gamu pu koa pa vari likohaena sa,

doduru pu tumae nia sa vinalavata tanisa;
 mi zama guahe, ‘Namu moku va kaleana sa kolu
 binanara,
 namu ilasa sa hodu leleana!’ mi gua.

18 Gore mae koasa mua vinalavata,
 mamu habotu gore pa pepeso popana.
 Kei, gamu pu koa mia pa Diboni,

ura Asa pu huaria si pa Moabi
 si kote kamo atu koa gamu
 meke kote daku goreni Sa sari mia vasileana
 ta gobadi.

19 Turu pa vale sirana mamu kopu,
 gamu pu koa pa Aroere.

Nanasia sa tie haqala meke sa barikaleqe gov-
 etena,
 nanasa guahe, ‘Nasa sia sapu korapa ta
 evana?’

20 Kote olana si arini, ‘Moabi si ele hoqa.’
 Mi kabo ia na variva kurekurena.

Mi tozi vura nia pa tagele Ovuku Anoni
 sapu ta huara palae sa popoa Moabi!

21 Na vinaripitui si ele kamo koasa pezara ulu-
 luna,
 koari na vasileana pa Holoni, Zaza, meke
 Mepata,

22 pa Diboni, Nebo, Beti Dibilataimi,

23 pa Kiriataimi, Beti Qamulu, meke Betime-
 oni,

24 pa Kerioti, meke Bozira,

kamo la koari doduru vasileana te Moabi seu
 na tata.

25 Sa niniranira te Moabi si ta ilasa;
 sa limana si moku,”

zama vura gua se Zihova.

- 26 “Va viviri ia,
sina va gogue la si asa koe Zihova.
Vekoa se Moabi mani eko koasa luana telena;
vekoa mani tava sisirei.
- 27 Vegua, lopu e Izireli tu sapu va sisire nia gamu?
Vegua, somana ta tuqe vagi sia koari tie
hikohiko,
ke hiruhiru batu si gamu meke hegere
pana poza ia gamu sa pozana?
- 28 Luara pani sari mia vasileana, mamu la koari
na kauru patu haqihagiri,
gamu pu koa pa Moabi.
Mi guana kukuva sapu tavete nana vori
pa batu huda.
- 29 Doduru tie si ele avoso nia sa vinahesi pule te
Moabi,
na noma hola sa vinahesi pule tanisa meke
sa vina titie,
sa vinahesi pule meke sapu dono va gore tie,
meke sa bulona sapu va sisireni sari tie.
- 30 Arau tumae nia Qua sa nana hahanana vinah-
esi pule,
meke sapu loketona va gorevura i sari nana
vinahesi pule.
- 31 Gua ke kaboi Rau sari pa Moabi,
kulusu ni Qua sari doduru pa Moabi,
kulusu ni Qua sari tie pa Kiri Hareseti.
- 32 Kabo igo Arau, gua sapu kabo sari na tie pa
Zazera,
kei, na vaeni pa Sibima.
Sari lelanamu si araha kamo latu pa Kolo
Matena;
kamo latu si arini koasa kolo pa Zazera.

Sa tie huhuara si ele huari
sari mua vuvua saganadi meke mua qurepi.

³³ Sa qinetuqetu si ele taloa
koari na inuma pa Moabi.

Arau ele va nosoa sa totolona sa vaeni koasa
munamunalana;
loke tie ene pulei pa kinukili qinetuqetu.

Na kukili tugo sari kaiqa,
ba lopu pa qinetuqetu.

³⁴ Na mamalaini kabo tadirini si sagesage nana
pa Hesiboni kamo pa Eleale meke Zahazi,
pa Zoara kamo la pa Horonaimi meke Eqalati
Selisia,
ura sa tototolo pa Nimirimi ba popa taloa
mo.

³⁵ Pa Moabi si kote va noso i Rau
sari vinariponi tadi kasa koari na vasidi
ululudi
meke sari vina uququ humaņa lea la koari
dia tamasa,”

zama vura gua se Zihova.

³⁶ “Ke sa buloqu si kaboa sa se Moabi guana
ivivu;
guana ivivu totošo taruqoqo sari tie pa Kiri
Hareseti.

Sari na tinagotago va gavori rini si taloa beto.

³⁷ Doduru batu si ta neri herodalo beto
meke sari gumi si ta koto palae;
sari lima si ta magu va bakora
meke va sage poko baika beto si arini.

³⁸⁻³⁹ Pa doduru batu vetu pa Moabi
meke koari na varivarigarana
si loketona ba na kabo mo,
ura ele porakia Rau se Moabi

guana zagi sapu loke tie hiva nia.
 Kei, na ilasa sa sia ta kasa! Ke avoso la sa kinabo!
 Na kurekure ke mudi mae bisa!
 Moabi si ta evanae na tinitona nonoivalana,
 na tinitona variva matagutu koarini pu koa
 vari likohae nia,”
 zama vura gua se Zihova.

Lopu Boka Govete se Moabi

⁴⁰ Hiera gua si zama nia e Zihova:

- “Dotu! Na atata* si tedoro gore sana,
 repahi sa tatapuruna panaulu koe Moabi.
⁴¹ Sa vasileana pa Kerioti si kote ta tuqe vagi
 sari vasileana ta gobadi ba kote gua tugo.
 Pa rane asa si sari bulodi rina varane te Moabi
 si kote gua sa bulona sa barikaleqe
 podopodona.
⁴² Moabi si kote ta huara koasa nana butubutu
 banara
 sina va gугue la si asa koe Zihova.
⁴³ Na hinoloqoru, na pou, meke sipata si aqani
 gamu,
 gamu na tinoni pa Moabi,”
 zama vura gua se Zihova.
⁴⁴ “Asa pu govete pa minatagutu
 si kote hoqa nuquru pa pou,
 asa pu haele vura pa pou
 si kote ta sipata vagi;
 ura kote va kamo la nia Rau pa Moabi
 sa vuaheni tana vina kilasa tanisa,”
 zama vura gua se Zihova.
⁴⁵ “Pa Hesiboni si aqoro
 sari tie govetedi si turu hoboro mo,

* **48:40** Sa atata sapu guni nia sa vesi hie si e Babiloni.

ura sa nika pa Hesiboni si araha,
 halala vura pa vari korapana Sihoni;
 sulu ia sa sa raena Moabi,
 meke sari herahera batudi ri na tie vahesi
 puleni.

⁴⁶ Mani ta levei si agoi, Moabi!
 Sari tie vahesina sa beku Kemosi si ta huara;
 sari tumu koreo si ta raovo
 meke sari tumu vineki si ta turaṅa taloa.

⁴⁷ Ba kote veko pulei Rau sari tinagotago te Moabi
 koari na rane pu korapa mae,”
 zama vura gua se Zihova.

Tani beto sa kinorokorotaena sa vinaripitui
 sapu tozia e Zihova koasa guguana Moabi.

49

Sa Kinorokorotae pa Guguana Amoni

¹ Pa guguana Amoni:

Hiera gua si zama nia e Zihova:

“Vea, loke tuna koreo se Izireli?

Loke koburu tu pude tagoi sari nana
 likakalae?

Na vegua, ke sa beku Moleki tu vagia sa popoa
 pa Qadi?

Vea ke gamu pu vahesia se Moleki si koa pa
 Qadi?”*

² Ba zama vura gua se Zihova, “Sari rane si
 korapa mae,

totoso kote ivua Rau sa buki va nama varipera
 pude raza ia sa vasileana Raba pa Amoni;
 meke kote ta evaṅae na kobi remoremo,

* **49:1** Izk 21:28-32, 25:1-7; Em 1:13-15; Zepa 2:8-11

- meke sari vasileana pa vari likohaena si kote ta sulu.
 Meke kote hadu vurani Izireli
 sarini pu hadu vura nia si asa,”
 zama vura gua se Zihova.
- ³ “Kabo, agoi Hesiboni, ura Ai si ta huara!
 Kabo vura, gamu pu koa pa Raba!
 Va sage poko baika, mamu koa talotana;
 mamu bebeno la tani, la tana, gua pa korapa
 vasileana ta gobadi,
 ura se Moleki si kote ta raovo taloa,
 turanae sari nana hiama meke sari koimata.
- ⁴ Na vegua ke va titieni goi sari mua lolomo toqere,
 va titie nia goi sapu vuvua hola sari linetelete?
 Agoi tuqu vineki sapu lopu ta ranemu,
 ranei goi sari mua tinagotago meke zama guahe,
 ‘Esei kote mae rapata au?’ gua.
- ⁵ Kote holoqoru ni gamu
 sari soku kana pu koa vari likohaeni gamu,
 sapu kote va gevuri Rau pa vari kali mia,”
 zama vura gua se Zihova tadi na Qeto Minate.
 “Doduru gamu si kote ta hadu taloa,
 meke loke tie kote vagi varigara ni sari tie govetedi.
- ⁶ Ba mumudi, si kote veko pulei Rau sari tinagotago te Amoni,”
 zama vura gua se Zihova.

Sa Kinorokorotae pa Guguana Edomu

⁷ Pa guguana Edomu^d:

Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate:

“Vegua, loketona sa ginilagilana lohina pa Temani?

Ele mate sari tie vari tokae pa binalabala, pa Edomu?

Ke ele murimuri palae sa ginilagilana?*

⁸ Taliri, mamu govete taloa, la tome koari na bae lohidi,

gamu pu koa pa Dedani,

ura kote va kamo nia tinasuna Rau sa tutina Isoa pa totošo sapu kote va kilasia Rau.

⁹ Be guana mae pakete qurepi sari tie koa goi, si kote visavisa qurepi si veko hola i rini.

Be mae sari tie hikohiko pana boni,

si lopu kote doduru tiniona si paleke taloani rini.

¹⁰ Ba Arau kote vagi pani betoi koe Isoa sari doduru;

sapu tomei sa ba kote hata vagi Rau,

asa ba kote lopu boka va paere pule nia.

Sari nana koburu, tasina, meke turašana si kote mate beto,

meke kote loke tie kote toa hola.

¹¹ Vekoi sari mua koburu eapadi; Arau kote kopu ni.

Sari mua naboko ba boka raŋe Au tugo rini.”

¹² Hiera gua si zama nia e Zihova: “Be guana arini pu lopu garodi pude napo koasa kapa vinakilasa, si napo tu koasa kapa, si vegua ke agoi sapu garomu pude napo si lopu kaqu napo tu? ¹³ Ura tokotokoro si Arau pa Pozaqu telequ,”

* **49:7** Ais 34:5-17, 63:1-6; Izk 25:12-14, 35:1-15; Em 1:11-12; Obd 1-14; Mal 1:2-5

zama vura gua se Zihova, “sapu sa vasileana Bozira si kote ta evaṇae na popoa ta huarana, meke guana keke tiṇitoṇa variva matagutuna, na vina sisireina, na pozapoza tana lineveleve, meke sari doduru nana vasileana si kote kaleadi eko mo ninae rane.”

¹⁴ Kamo mae si keke inavoso te Zihova koa rau:
Keke tie paleke inavoso si ta garunu la koari
na butubutu pude zama guahe,
“Varigara gamu kasa pude rapatia!
Gasa turu pude varipera!”

¹⁵ “Kamahire kote la Rau meke va hiteke gore igo
koari na butubutu
meke ta hakohakoe koari na tie.

¹⁶ Saripu variva matagutu sapu taveti goi
meke sa vina titie pa bulomu va kokoha igo
si agoi,
agoi pu koa koari na lolomo n̄izupudi koari na
patu,
pu koa i sari na vasidi ululudi pa toqere.
Vea be tavete va ululu vori si agoi gua tadi na
atata,
ba vasina kote atu daku gore guni nigo Rau
si agoi,”

zama vura gua se Zihova.

¹⁷ “Edomu si kote ta evaṇae keke tiṇitoṇa variva
matagutu;
doduru pu ene hola si kote magasa meke
kote va sisire
sina doṇo hikare hola sa vasina.”

¹⁸ Zama vura se Zihova, “Gua sapu ta huara sari
pa Sodomu meke Qomora,
meke sari na vasileana pa vari kalina,
si kote loke tie si koa vasina;

loke tie si kote veko kinoa vasina.*

19 Gua keke laione sapu vura mae pa hiqohiqo

Zodani

meke la koasa pezara duduli tana sipi,
si kote hadua Rau se Edomu pa nana pepeso pa
vasi totoso hite mo.

Esei si ta vizatana sapu kote tozi nia Arau
pude tavetia si hie?

Esei si gugua Arau meke esei kote boka raza Au?

Meke na sepati savana kote toke mae Au?

20 Gua ke avosia, sa si kote hiva balabala tavetia
e Zihova koe Edomu,

sa si va egoa Sa pude tavete la nia koarini pu
koa pa Temani:

Sari koburu hite si kote ta ririhi taloa guana sipi;
meke sari dia vetu si kote ta huara palae
hokara.

21 Pa mamalainina sa dia hinoqa si kote niu sa
popoa pepeso;

sa kabo tadirini si kote ta avoso kamo la pa
Kolo Zinara.

22 Dotu! Na atata si tedoro gore sana,

sari tatapuruna si repaha hola nia sa sa
popoa Bozira.

Pa rane asa si sari bulodi rina varane pa Edomu
si kote gua sa bulona sa barikaleqe
podopodona.

Sa Kinorokorotae pa Guguana Damasikasi

23 Pa guguana Damasikasi:

Sari vasileana pa Hamati meke Arapadi si
matagutu,

ura ele avoso nia rini sa inavoso kaleana.

* **49:18** Zen 19:24-25

Holoqoru si arini,

meke nunala guana qeo pa lamana.*

24 Sari pa Damasikasi si ele malohoro,

ele taliri sarini pude govete

na kamoï na minatagutu;

talotaña meke ta sigiti si arini

guana barikaleqe podopodona.

25 Na vegua ke sa vasileana lavata sapu ta

avosaena pa seu si lopu ta luara palae,

sa vasileana sapu qetu nia Rau?

26 Ura na kote hoqa mate pa sisiraña sari nana

tie vaqura;

meke sari doduru nana tie varipera si kote

tava noso pa rane asa,”

zama vura gua se Zihova.

27 “Kote va katu ni nika Rau sari gobana sa

Damasikasi;

meke kote ta sulu palae sari vasina ta gobadi

na niniradi te Beni Hadadi.”

Sa Kinorokorotae pa Guguana Kedara meke Hazo

28 Pa guguana sa popoa Kedara meke sari

butubutu bañara pa Hazo, sapu la rapati e

Nebukaneza sa bañara pa Babiloni:

Hiera gua si zama nia e Zihova:

“Gasa turu, mamu rapatia si pa Kedara

mamu huara pani sari tie pa kali gasa

rimata.

29 Sari dia ipi meke dia sipi si kote ta vagi taloa;

dia aqoroana si kote ta paleke taloa

turañae dia likakalae meke dia kameli tugo.

* 49:23 Ais 17:1-3; Em 1:3-5; Zak 9:1

Sari tie si kote kukili la guahe koarini,
 ‘Variva matagutu sari doduru vari kali
 popoa,’ gua.

³⁰ Tuturei govete taloa!
 La tome pa bae lohidi, gamu pu koa pa
 Hazo,”
 zama vura gua se Zihova.

“E Nebukaneza sa banara pa Babiloni si ele
 kuhanani gamu si gamu;
 ele tavete binalabala si asa pude mae huara
 gamu.

³¹ Gasa turu, mamu rapatia sa butubutu koa
 muliununa sana,
 sapu koa loke gobana,”
 zama vura gua se Zihova,
 “keke butubutu sapu loke sasadana babe na
 rorotoana;
 meke sari nana tinoni si kokoa eke dia.

³² Sari dia kameli si kote na vinagi pa vinaripera,
 meke sari rovana bulumakao si kote ta hia
 guana pinudiki likakalae mudi vinaripera.
 Arau kote talahuarae ni pa givusu sarini pu koa
 pa seu,
 meke kote va kamo ni tinasuna Rau pa
 doduru vari kalina,”
 zama vura gua se Zihova.

³³ “Hazo si kote na tometomeana tadi na siki
 pinomo,
 meke kote na popoa ta huarana ninae rane.
 Loke tie si kote koa vasina;
 loke tie si kote veko kinoa vasina.”

Sa Kinorokorotae pa Guguana Elami

34 Hiera sa zinama te Zihova sapu mae koe Zeremaea pa gugwana Elami, tatasana sapu koa banara pa Ziuda se Zedekaea:

35 Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate:

“Dono la, Arau kote moku ia sa bokala te Elami, vasina koa sa dia niniranira.

36 Kote va kamo la nia Rau koe Elami sari ka made givusu
mae guadi koari ka made iiona sa popoa pepeso;

kote va talahuarae ni Rau koari ka made givusu,
kote koa betoi ri na tie Elami govetedi sari doduru butubutu pa kasia popoa.

37 Arau kote va matagutu i sari pa Elami pa kenudia ri nana kana pu mae pude va matei.

Kote va kamo ni tinasuna noma hola Arau si arini,

koasa Qua tinanaziri nomana hola,”

zama vura gua se Zihova.

“Kote hadu lulini vedara Rau
osolae va mate betoi Rau si arini.

38 Kote vekoa Rau sa Qua habohabotwana banara pa Elami

meke kote va matei Rau sari dia banara meke koimata,”

zama vura gua se Zihova.

39 “Ba kote veko puleni Rau sari tinagotago te Elami

koari na rane pu korapa mae,”

zama vura gua se Zihova.

50

Sa Kinorokorotae pa Guguana Babiloni

¹ Hiera sa inavoso sapu zama nia e Zihova koe Zeremaea sa poropita pa guguana sa vasileana pa Babiloni meke sa popoa tadirini.*

² “Tozi vura nia meke zama vura nia koari na butubutu,
ovulu sage nia sa pitipiti, mamu tozi vura nia;
mu lopu tomea si keke ginugua, ba mu zama guahe,

‘Babiloni si kote ta vagi;
se tamasa Belo si kote tava kurekure,
se tamasa Maraduku si kote matagutu;
sari nana beku si kote kurekure
meke sari nana kineha si kote matagutu.’

³ Keke butubutu pa kali gede si kote rapatia si asa meke huara pania si asa.
Na loke tie si kote koa vasina;
sari tie na kurukuru name si kote govete taloa beto.”

Sa Pinule Tadi na Tie Izireli

⁴ Zama vura se Zihova, “Koari rane arini, pa totoaso asa,
sari na tinoni pa Izireli meke pa Ziuda
si kote kabokaboi meke hata ia se Zihova sa dia Tamasa.

⁵ Kote nanasa hata nia rini sa sirana la pa Zaione meke kote taliri meke ene la vasina.
Kote mae si arini meke va soto puleni koe Zihova pa keke vinariva egoi sapu koa hola sapu lopu kote boka ta mulinae.

* **50:1** Ais 13:1 kamo hinia 14:23, 47:1-15

- 6 Sari Qua tinoni si na sipi muliunudi;
na turana va seu i ri dia sepati
meke va talahuarae ni koari na togetoqere.
Ene muliunu si arini koari na toqere na toa
meke mulini nia rini sa dia magoma-
gogosoana soti.
- 7 Arini pu dogori si va matei mo rini;
sari dia kana si zama, ‘Gami si lopu sea,
sina arini si tavete va sea la koe Zihova, sa dia
magomagogosoana hinokara,
se Zihova, sapu ranea ri tiatamadia,’ gua.
- 8 Mi govete vura pa Babiloni;
mi luaria sa popoa tadi na tie Babiloni,
guana qoti kokoreo sapu ene kekenu meke
turana sa rovana.*
- 9 Ura na kote sovutu ia Rau meke turana la nia
pa Babiloni
si keke vinarigarae butubutu pa kali gede.
Arini kote mae rapatia sa vasileana pa Babiloni,
meke kote vagia rini si asa.
Sari dia tupi si kote guana varane bokabokana
sapu lopu hoke pule moka.
- 10 Sa popoa Babiloni si kote ta zalo;
sarini pu zaloa si kote vagi soku dia
likakalae,”
zama vura gua se Zihova.

Sa Hinoqa te Babiloni

- 11 “Sina qetu si gamu meke hegehegere kumana,
gamu pu zalo vagia sa Qua tinago,
sina horuhoru si gamu guana bulumakao
vaqurana

* 50:8 Rev 18:4

- meke vevehe guana hose,
 12 sa tinamu si kote kurekure hola;
 asa pu podo igo si kote doño gore eko mo.
 Kote guana hitekena mo si asa koari na bu-
 tubutu;
 kote ta evañae na soloso, na popoa popana,
 na qega.
- 13 Koa gua koasa tinañaziri te Zihova si kote loke
 tie koa ia si asa
 na kote ta huara va kaleana.
 Doduru pu ene hola pa Babiloni si kote matagutu
 meke va sisire nia
 sina ta huara meke doño hikare si asa.
- 14 Vagi sari mia tuturuana pa vari likohaena
 Babiloni,
 doduru gamu pu ñavea sa bokala.
 Gona la ia! Lopu veko holaiia keke tupi,
 ura ele tavete va sea la si asa koe Zihova.
- 15 Mi kukili pa doduru vari kalina koasa!
 Isana! Ele hoqa sari vetu hakehakei ululuna
 tanisa!
 Isa, va malumu pule nia si asa pude lopu
 varipera!
 Ta huara gore sari gobana sa.
- Koa gua sapu hiera sa vina tubehe te Zihova,
 si mi hobe mia koasa;
 tavete la nia koasa gua sapu tavete lani sa
 koari kaiqa.
- 16 Noso i koe Babiloni sari tie lelete,
 meke sari tie pakepakete si va taloa i.
 Koa gua koasa vedara tanisa kana
 si va pulei sari tie la koari dia butubutu soti,
 va pulei sari doduru tie la pa hopeke dia
 popoa.”

Pule sari Tie Izireli

17 Zama vura pule se Zihova, “Izireli si na sipi talahuaraedi sapu hadu pani rina laione.

Sa tie kekenu pude noṇovalia si sa baṇara pa Asiria;

sa tie mumudi pude muzari susurina si e Nebukaneza sa baṇara pa Babiloni.”

18 Gua ke, hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate:

“Kote va kilasia Rau sa baṇara pa Babiloni meke sa nana popoa gua sapu va kilasa guni nia Rau sa baṇara pa Asiria.

19 Ba kote turaṇa pule mae nia Rau se Izireli pa nana popoa meke kote henahena si asa pa toqere Kameli meke pa Basani;

kote deṇa pule si asa koari na toqere pa Iparemi meke Qileadi.”

20 Zama vura pule se Zihova, “Pa toso asa, kote hata ia rini sa sinea te Izireli, ba loketoṇa si kote ta dogoro, meke sa sinea te Ziuda, ba loketoṇa si kote ta dogoro, ura na kote taleoso ni Arau sari ka visavisa tie pu va toa hola i Rau.

21 Rapatia sa popoa pa Merataimi meke sarini pu koa pa Pekodi.

Hadu luli, va matei meke huara pani,” zama vura gua se Zihova.

“Taveti sari doduru gua pu garununi gamu Arau.

22 Sa vevehena sa vinaripera si ele kamo,

sa vevehena sa tinahuara nomana hola si podalae!

23 Moku meke ta huara inete sa hama
sapu seke va kaleani sari doduru butubutu
pa kasia popoa!

Kamahire Babiloni si koa ta huarana mo koari
na butubutu!

24 Agoi Babiloni, na sipata si va nama veko
ponigo Rau,
meke totošo lopu gilania goi si kote ta saputu
vagi mua mo;

dogorigo rini meke vagi igo sina va gugue la si
agoi koe Zihova.

25 Tukelia e Zihova sa lose veko nia tinuona
varipera Sa

meke vagi vura ni Sa koasa Nana tinanaziri,
ura koa dia Nana tinavete sa Baḡara se Zihova
Tadi na Qeto Minate koasa popoa pa Ba-
biloni.

26 Topue mae pa seu, mamu mae raza ia.

Tukeli sari nana vetu ginani;
mamu va kobi vekoi sari tinagotago guana
huiti.

Huara ilasa tonotia gana
meke lopu veko hola ia keke tie.

27 Va mate betoi sari na tie varipera,
va mate guni ni na tuna bulumakao;
turaḡa lani vasina kote va eono i gamu!

Mani ta levei gedi! Ura sa dia rane si ele kamo,
sa dia totošo pude tava kilasa.

28 Avoso la i sari tie govetedi pa Babiloni
korapa helahelae pa Zaione

korapa tozia sapu tubehe se Zihova nada
Tamasa,

hobena koasa Zelepade Tanisa sapu huaria rini.

29 Sari tie gona tupi si tioko lani pa Babiloni, doduru pu navea sa bokala.

Mi va turu ipi pa vari likohaena sa; lopus va malumia si keke tie pude govete.

Hobe mia koari nana tinavete; tavete lani gua sapu tavete atuni sa koa gamu.

Ura na ele va gugue la si asa koe Zihova, Asa sapu Hopena pa Izireli.*

30 Gua ke sari nana tie vaquradi si kote hoqani pa sisirana; meke sari nana tie varipera si kote mate koasa rane asa,”

zama vura gua se Zihova.

31 Zama vura pule sa Baṅara, e Zihova Tadi na geto minate: “Isa, Arau kamahire si kana igo, sapu agoi tie va titiemu,

ura sa mua rane si ele kamo, sa totošo pude tava kilasa si agoi.

32 Sa tie vahesi pule nia si kote tubarae nia meke hoqa

meke loke tie kote toka nia pude va turu pulea;

kote va katuni nika Rau sari nana vasileana sapu kote sului sari doduru pa vari likohaena sa.”

33 Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto Minate:

“Sari tie pa Izireli si ta noṅovala, meke sari tie pa Ziuda ba gua tugo.

* 50:29 Rev 18:6

Sari votiki butubutu pu zau vagidi si kopu eko ni
 mo rini si arini,
 meke korodia pude vata rupahi.

34 Gua ba sa dia Hinarupu si ninira;
 e Zihova Tadi na Qeto Minate sa Pozana Sa.

Na kote lavelave hinokara ni Sa
 meke turana puleni pude la magogoso pa dia
 popoa,
 ba sari tie Babiloni si lopu kote magogoso.”

35 Zama vura pule se Zihova, “Na vedara pude
 sekei sari tie Babiloni!

Na vedara pude sekei sarini pu koa pa Babiloni
 meke sari nana koimata meke tie tumatu-
 maedi!

36 Na vedara pude sekei sari nana poropita
 kokohadi!

Madi ta evanae na tie pekipekidi.

Na vedara pude sekei sari nana varane!

Madi koa holoqoru.

37 Na vedara pude sekei sari nana hose meke
 totopili varipera

meke sari tie varipera karovodi pu ta holudi,
 sapu kote matagutu guana barikaleqe.

Na vedara pude sekei sari nana tinagotago!

Kote ta zau vagi si arini.

38 Na sone si kote kamo!

Sari kolo si kote popa.

Ura na popoa tadi na beku,

beku sapu kote pupuhu meke matagutu.

39 Ke sari kurukuru pa qega meke siki pinomo si
 kote koa vasina,

meke vasina si kote veko kinoa sa duduru.

Na lopu kote koa pule ia na tie

- babe ta koa pule koari na sinage na sage.”*
- 40 Zama vura se Zihova, “Gua sapu ta huara sari pa Sodomu meke Qomora, meke sari na vasileana pa vari kalidia, si kote loke tie si koa vasina; loke tie si kote veko kinoa vasina.*
- 41 Dotu, na qeto minate si korapa mae gua pa kali gede; na butubutu nomana meke somana ni ri na banara, ta gevuru mae guadi koari na popoa pa seu.
- 42 Na paleke bokala na hopere si arini; na tie kaleadi meke loke dia tataru. Vevehe guana bogusu puzakadi si arini totoso koi rini pa dia hose; mae va namanama si arini pude varipera pude rapata igo si agoi, agoi na vasileana pa Babiloni.
- 43 Sa banara pa Babiloni si ele avosi sari vivineidi rini, meke isu hoboro mo sari limana sa. Kamo va hodaka ia na sigiti, sigiti gua sa barikaleqe podopodona.
- 44 Gua sa laione sapu vura mae pa hiqohiqo Zodani meke la koasa pezara duduli tana sipi, si kote hadua Rau se Babiloni pa nana pepeso pa vasi totoso hite mo. Esei si ta vizatana sapu kote tozi nia Arau pude tavetia si hie? Esei si gugua Arau meke esei kote boka raza Au? Meke na sepati savana kote toke mae Au?”

* 50:39 Rev 18:2 * 50:40 Zen 19:24-25

- 45 Gua ke, avosia sa si kote hiva balabala tavetia e Zihova koe Babiloni,
 sa si va egoa Sa pude tavete la nia koasa pepeso tadi na tie Babiloni:
 Sari koburu hite si kote ta ririhi taloa guana sipi;
 meke sari dia vetu si kote ta huara palae hokara.
- 46 Pa mamalañina sa hinoqa te Babiloni si kote madidiri sa popoa pepeso;
 sa kinabo tanisa si kote ta avoso kamo la koari na butubutu pa seu.

51

Ta Pitu Nono La se Babiloni

- 1 Hiera gua si zama nia e Zihova:
 “Dotu, kote va gevuria Rau sa maqomaqona keke tie huhuara
 pude huara ia si pa Babiloni meke sari tiena.
- 2 Na tie karovodi si kote garunu lani Rau pa Babiloni
 pude givusu pania si asa guana duduli popana;
 kote mae raza ia rini pa doduru vari kalina koasa nana rane tinasuna.
- 3 Sa tie gona tupi si mani lopu ñavea sa nana bokala,
 babe va malumia pude va sagei sari nana poko varipera.
 Lopu va toa hola ia si keke nana tie varipera;
 va eoño ia sa nana qeto minate.
- 4 Kote ta seke gore si arini pa Babiloni,
 bakora tata mate koari nana siraña.
- 5 Ura sari Izireli meke Ziuda si lopu ta kiludi

koasa dia Baṅara, e Zihova Tadi na Qeto
 Minate,
 be vea siṅi gua sari sinea pa dia popoa
 pa kenuna sa Hopena pa Izireli.
 6 Mi govete vura pa Babiloni!
 Haḡala taloa pude mi toa!
 Mi lopu somana tava kilasa koari nana sinea.
 Na totosu tubehe te Zihova si hie;
 kote poni la nia Sa gua sapu garona sa.
 7 Se Babiloni si na kapa qolo pa Limana e Zihova;
 sa kapa sapu va napo va viviri ni Sa sari
 doduruna sa popoa pepeso.
 Sari butubutu si napoa sa vaeni Tanisa;
 gua ke duviduvili beto si arini.*
 8 Babiloni si kote hoḡa va hodaka nia meke ta
 huara.
 Mi kabo ia gamu sia!
 Vagi nia meresena sa sigiti tanisa;
 hokara kote boka ta salaṅa nana.
 9 Sari tie karovodi si zama, ‘Na podekia gami
 pude salaṅia se Babiloni,
 ba lopu boka ta salaṅa si asa;
 ke mada veko pania, mada hopeke la pa nada
 popoa,
 sa viṅa kilasa tanisa si ululu kamo pa gale-
 glearane,
 sage holani sa sari na lei.’*
 10 Sari pa Izireli si zama, ‘E Zihova ele harupu
 gita meke va kilasi Sa sari nada kana;
 mae, mada la tozia pa Zaione

* 51:7 Rev 17:2-4, 18:3 * 51:9 Rev 18:5

sapu tavetia e Zihova sa nada Tamasa, ” gua
se Zihova.

11 “Va narui sari mia tupi,
saputu vagi sari mia lave!

Ele va gevuri e Zihova sari na banara pa Media,
sina sa Nana hiniva si pude huaria si pa
Babiloni.

Kote tubehe hobena se Zihova,
koarini pu mae huaria sa Nana Zelepade.

12 Va sage ia sa pitipiti pa kapagoba pa Babiloni!
Va ninira i sari tie kopu,
meke va turu i sari tie varipera,
mamu va nama pude rapata!”

E Zihova kote va gorevura ia sa Nana hiniva,
sa Nana vina turu pude va kilasi sari tie
Babiloni.

13 Agoi pu soku nigo na ovuku,
meke gavoro va soku tinagotago,
sa vina betona sa mua totošo si ele kamo,
sa mua totošo pude ta kumata palae.*

14 E Zihova Tadi na Qeto Minate si ele tokotokoro
pa Pozana telena:
“Kote va siñi nigo tie Arau, guana rovana
kupokupo,
meke kote irana nigo rini totošo tava kilasa
si goi.”

15 Sa popoa pepeso si tavetia Sa pa Nana
niranira;
va podakia Sa sa kasia popoa pa Nana
ginilagilana lohina
meke repahia Sa sa galeglearane pa Nana
binokaboka.

* 51:13 Rev 17:1

- 16 Pana zama Sa pa paka mañauru, sari kolo pa
galeglearane si kurumu;
va ale sagei Sa pa hukihukiri popoa pepeso
sari na lei.
Garuni Sa sari na kapi turañae na ruku
meke garunia Sa sa givusu guana maena pa
Nana lose va naqinaqiti givusu.
- 17 Doduru tie si pupuhu meke loketona tumae
nia;
doduru tie tavetavete pa qolo si kurekure ni
sari dia beku.
Sari nana kineha si na kokohadi;
na lopu boka sino si arini.
- 18 Na loke laedi si arini, na tiniona variva
hegeredi;
pana kamo sa dia totošo vinaripitui, doduru
arini si kote ta huara palae.
- 19 Ba sa Tamasa tadigita pa tutina e Zekopi si lopu
gugua arini,
ura Asa taveti sari doduru tiniona,
turañae tugo se Izireli, sa butubutu sapu tago ia
Sa,
e Zihova Tadi na Qeto Minate sa Pozana Sa.
- 20 “Agoi Babiloni sa Qua karamaho meke vedara,
sari Qua tiniona varipera,
tavetavete nigo Rau pude huari sari na butubutu,
tavetavete nigo Rau pude huari sari na
binañara,
- 21 tavetavete nigo Rau pude ilasi sari hose meke
sa tie koina,
tavetavete nigo Rau pude ilasi sari totopili
varipera meke tie kalaha,
- 22 tavetavete nigo Rau pude ilasi sari tie meke
barikaleqe,

tavetavete nigo Rau pude ilasi sari barogoso
 meke tie vaqura,
 tavetavete nigo Rau pude ilasi sari koreo
 vaqura meke vineki vaqura,
 23 tavetavete nigo Rau pude ilasi sari sepati meke
 sipi,
 tavetavete nigo Rau pude ilasi sari tie uma
 meke tie kopu bulumakao,
 tavetavete nigo Rau pude ilasi sari qavuna
 meke sari koimata.”

Sa Vina Kilasa te Babiloni

24 “Pa kenunia gamu na tie Izireli si kote
 tubehia Rau se Babiloni meke sari doduru pu koa
 pa Babiloni koari doduru sinea sapu taveti rini
 pa Zaione,” zama vura gua se Zihova.

25 “Arau kana igo si agoi, na toqere huhuaramu,
 agoi pu huaria sa doduruna sa kasia popoa,”
 zama vura gua se Zihova.

“Kote va sage atu nia Arau sa Limaqu koa goi,
 pude topili gore nigo pa tabahoara,
 meke va evanae nigo na toqere ta suluna.

26 Loke patu si kote ta vagi koa goi pude tavete
 vetu,
 loke patu pude sokirae nia sa vetu,
 ura agoi si kote koa ta huaramu ninæ rane
 ka rane,”

zama vura gua se Zihova.

27 “Va sagea sa pitipiti koasa popoa!
 Ivu ia sa buki koari na butubutu!
 Va namai sari na butubutu pude la rapatia si asa;
 tioko mae ni sari binaṅara hire:
 pa Ararati, Mini, meke pa Asikenazi.
 Vizatia si keke koimata pude turani,

va kamo maei sari hose sapu soku guana
kupokupo.

28 Va namai sari na butubutu pude la raza ia si
asa,

sari banara pa Media,

sari nana qavuna meke doduru nana koimata,
meke sari doduru dia popoa pu banara ni
rini.

29 Sa pepeso si niu meke ziziziri lamae,

ura sa Nana hiniva e Zihova koe Babiloni si
kote va gorevura ia Sa,

pude huara inete ia Sa sa popoa Babiloni
pude loke tie si kaqu koa vasina.

30 Sari na varane te Babiloni si ele noso varipera;
koa eko dia mo pa korapa popoa ta gobadi.

Ele loke dia niniranira si koa;

ele guana barikaleqe mo si arini kamahire.

Sari nana vetuvetu si ta sulu;

meke sari roto pa sasada si ta huara.

31 Paleke vari karovo nia mo rini sa inavoso,

keke tie paleke inavoso karovo la pa keke
pule, gua

pude tozi kamo la nia koasa banara pa Babiloni
sapu sa nana vasileana lavata si ele ta vagi.

32 Sari karokarovoana koari na ovuku si ta tuqe
vagi,

sari zemizemi si ta sulu

meke sari tie varipera si holoqoru.”

33 Hiera gua si zama nia e Zihova Tadi na Qeto
Minate, sa Tamasa pa Izireli:

“Sa vasileana Babiloni si guana vasina pude neti
vari paqaha kiko huiti koari na qaqalotodi;
sa totoso pude ta pakete vagi si asa si tata
kamo.”

34 Ele sekea sa banara pa Babiloni sa popoa
 Zerusalemameke zalo ia sa si asa,
 va nunala pania sa,
 va paho ia sa sa vasileana lavata guana zagi.
 Kekeṅoṅo gua na noki lavata sapu onolo toaia sa
 si asa,
 meke vagi sa gua sapu hivani sa
 meke gona pani sa sari doduru pule.

35 Madi zama guahe sari na tinoni pa Zaione,
 “Mani ta evaṅa koa ri pa Babiloni sari
 doduru kinaleadi gua pu tavete maeni rini
 koa gita!”

Madi zama guahe sari na tinoni pa Zerusalemame,
 “Mani ta tubehe nia Babiloni sari kinaleadi
 saripu tavete mae ni rini koa gita,” gua.

Kaḡu Toka nia Zihova se Izireli

36 Meke hiera gua si zama nia e Zihova koa ri
 na tinoni pa Zerusalemame,
 “Dotu, Arau kaḡu tuḡe vagia sa mia tinasuna
 meke kaḡu tavete la nia koa rina mia kana
 gua sapu tavete atu nia rini koa gamu.
 Kaḡu va popa ia Rau sa bukaha kolo tadi pa
 Babiloni
 meke va popai sari na nana ovuku.

37 Sa popoa sana si kaḡu ta evaṅae keke vinari-
 garae remoremo mo,
 vasina kaḡu koa sari na kurukuru ṅame
 pinomodi.
 Kaḡu ta evaṅae keke vasina variva hodaho-
 dakana si asa,
 meke loke tie si kaḡu koa vasina,
 meke arini pu dogoria si asa si kaḡu gagae-
 mana nia.

- 38 Sari doduru tie Babiloni si kurumu guana laione
meke kabo guana tuna laione.
- 39 Vegua, puhi si arini? Kaqu va namanama poni ni Rau si keke inevaṅa
meke va naponapoi meke va qetuqetui si arini.
Kaqu puta si arini meke lopu kaqu vaṅunu pule hokara.
- 40 Kaqu turaṅa vagi Rau si arini pude tava mate, guana lami, qoti, meke na sipi kokoreo,” Arau, Zihova, ele zama nia si hie.

Sa Tinasuna te Babiloni

- 41 Zama nia e Zihova sa gugua Babiloni, “Sa vasileana lavata sapu vahesia sa doduruna sa kasia popoa si ele ta tuqe vagi! Ve tolene gua variva matamatagutuna gua sa dinonona Babiloni koa rina butubutu pa kasia popoa!
- 42 Puzaka tamunia na bogusu si pa Babiloni meke nobi tamunia na tovovo ovaṅana. 43 Variva matamatagutu dinonodi sari na vasileana nomadi meke kekenono guana qega loke kolona, vasina pu loke tie koa ia babe ene la ia. 44 Kaqu va kilasia Rau se Belo, sa tamasa pa Babiloni, meke vata evaṅae nia koa sa pude lua vura ni sari na tiṅitoṅa pu onoli sa, meke lopu kaqu vahesi pulea ri na butubutu si asa.
- Ele hoqa sa gobana Babiloni. 45 Gamu na tinoni Izireli, mi govete taloa vasina! Mi tuturei govete taloa nia sa Qua tinaṅaziri. 46 Mi lopu malohoro babe matagutu sina koa gua koa sa inavoso sapu avosia gamu. Hopeke vuaheni si keke votiki inavoso si ta urahae na inavoso

vinaripera koa sa popoa meke keke banara si raza ia si keke votiki banara. ⁴⁷ Gua asa ke korapa mae sa totošo pana kaqu va kilasi Rau sari na beku pa Babiloni. Kaqu tava kurekure sa doduruna sa popoa, meke kaqu tava mate sari doduru nana tinoni. ⁴⁸ Sari doduru tie pa pepeso meke pa manauru si kote kukili qetuqetu pana hoqa se Babiloni. Ura sari na tinoni pu mae guadi pa kali gede si mae pude razaia na huaria si asa.* ⁴⁹ Babiloni evania sa minate tadi na tie pa doduruna sa kasia popoa, meke kamahire Babiloni si kaqu hoqa sina evania sa sa minate tadi soku tie Izireli. Arau, Zihova, ele zama nia si hie.”*

Sa Inavoso te Tamasa koari na Tie Izireli pa Babiloni

⁵⁰ Zama la se Zihova koa rina Nana tinoni Izireli pa Babiloni, “Ele govete nia gamu sa minate! Ego mi taloa kamahire! Lopu aqa! Koa va seu pa mia popoa si gamu, ba mi balabala Au si Arau, sa mia Tamasa, mamu balabala ia tugo si pa Zeruselema. ⁵¹ Zama si gamu, ‘Ele tava gore hokara si gami, meke tava kurekure; va nonoga ia gami sapu lopu ta tokae hokara si gami sina sari na tie karovodi si ele nuquru lai sari vasina hopena koa sa Zelepade,’ gua. ⁵² Ke gua asa, zama si Arau sapu korapa mae sa totošo pana kaqu va kilasi Rau sari na beku Babiloni, meke sari na tie bakoradi si kaqu hilala pa doduruna sa popoa. ⁵³ Be guana boka kamo sage la pa galegalearane se Babiloni meke tavetia si keke

* **51:48** Rev 18:20 * **51:49** Rev 18:24

goba n̄inirana vasina, ba kaqu garuni tugo Rau sari na tinoni pude huaria si asa. Arau, Zihova, ele zama nia si hie.”

Kaiqa Tinahuara Pule pa Babiloni

⁵⁴ Zama se Zihova,

“Mi va avosia sa mamalaini kinabo pa Babiloni, kulusu nia sa sa tina huara nomana koasa popoa.

⁵⁵ Arau huaria si pa Babiloni

meke va mokomoko si asa.

Sari na qeto minate varipera si nuquru zukuru nono la

guana puzaka tovovo meke rapata pa vinevehe kinukili.

⁵⁶ Mae si arini pude zaloa si pa Babiloni gua;

ta saputu vagi sari nana tie varipera,

meke ele ta moku sari nana bokala.

Arau si keke Tamasa sapu va kilasia sa kinaleana

meke kaqu va kilasia Rau si pa Babiloni gua sapu pada koari dia tinavete kaleadi.

⁵⁷ Kaqu va naponapoi Rau sari na dia palabatu

arileadi sari na dia tie tumatumaedi, sari na koimata, meke sari na tie varipera.

Kaqu puta si arini meke lopu kaqu vanunu pule hokara.

Arau sa Banara si ele zama, sapu Arau, se Zihova

Tadi na Qeto Minate si ele zama.”

⁵⁸ Hiera gua pule si zama nia e Zihova tadi na

Qeto Minate,

“Sa goba n̄inirana pa Babiloni si kaqu ta gona

gorei pa pepeso,

meke kaqu ta sulu sari na sasada ululudi tanisa.

Sa tinavete tadi na butubutu si namu loke laedi hokara,
 ta sulu palae sari dia tinavete niniradi,” gua si Asa.

Sa Inavoso te Zeremaea si Ta Garunu La pa Babiloni

⁵⁹ Sa tie sapu luli meke kopu nia sa inene tanisa banara Zedekaea si e Seraea, sa tuna koreo e Neraea meke na tuna sa tuna koreo e Maseia. Koa sa vina made vuaheni sipu koa banara pa Ziuda se Zedekaea, si la pa Babiloni se Seraea luli koa sa banara, meke vala i rau koa sa si kaiqa vina balau. ⁶⁰ Kuberia rau pa keke pepa ta viqusuna sa guguadi ri doduru tina huara saripu kaqu ta evana pa Babiloni, gua tugo sari doduru tiniona gua hire pa guguana Babiloni. ⁶¹ Tozi nia rau se Seraea, “Pana la kamo si goi pa Babiloni si mamu tiro va ululae lani koa rina tinoni sari doduru tiniona pu ta kubere pa korapana. ⁶² Mamu varavara guahe, ‘Zihova, ele zama nia Goi sapu kaqu huaria Goi sa vasina hie, gua sapu loke tie babe na kurukuru name, si kaqu koa vasina. Kote koa gua mo na qega ninae rane.’ ⁶³ Seraea, pana ele beto tiroa goi sa pepa hie koa rina tinoni, si mamu pusi nia patu, mamu gona lania pa korapa Ovuku Iuparetisi.* ⁶⁴ Mamu zama, ‘Gua hie si kaqu ta evana pa Babiloni. Kaqu lodu si asa meke lopu kaqu vura pule hokara, sina koa gua koa sa tinahuara sapu kaqu va mae ia e Zihova koa sa.’”

Sari na zinama te Zeremaea si hokoto tani.

* 51:63 Rev 18:21

52

Sa Hinoqa Tanisa Vasileana pa Zerusalem

¹ E Zedekaea si ka hiokona eke vuahenina toতোসা তব্ৰা বাৰাৰা সি অসা পা জিউদা, মেৰু কোৱা বাৰাৰা সি অসা পা জিউসালেমা কা মান্বেগে একে ব্ৰাহ্মণী। সা পোজানা সা তিনানা সি এ হামুতালি, না তুনা বাৰিকালেগে এ জিউসালেমা সা তি এ পা বাসিলোনা লিবি। ² টাবেটে বা কালোনা পা কেনুনা জিহোবা সি অসা, গুৱা তুগো মো সাপু টাবেটিয়া সা বাৰাৰা জেহোইাকিমি। ³ মেৰু বুগোৰো সিসিগিটী নি এ জিহোবা সাৰি না তিনোনি পা জিউসালেমা মেৰু জিউদা মেৰু হিটু পানি সা সি অৰিনি পা কেনুনা।

এগো সে জেডেকেয়া সি বা গুগুৱে লা কোসা বাৰাৰা পা বাবিলোনি।

⁴ কে কোসা বিনা সিয়া ব্ৰাহ্মণীনা সা বিনাৰাৰা তে জেডেকেয়া, পা বিনা মান্বেগে পুটা সিডাৰা, কোসা বিনা মান্বেগে পুটা ৰানে সি লা পা জিউসালেমা সে নেবুকানেজা সা বাৰাৰা পা বাবিলোনি, মেৰু সা ডোডুৰুনা সা গ্ৰেটো মিনাটে টানিসা, মেৰু কুৰি ৰিনি সাৰি না বাসিনা বাৰি বাৰিপেৰানা পা বাৰি লিকোহােনা সা গোবানা সা জিউসালেমা, পুডে ৰাজা ইয়া গুৱা.*

⁵ কে কোৱা বাৰি লিকোহাে নিয়া ৰিনি সা বাসিলোনা পা জিউসালেমা অসোলাে কামো সা বিনা মান্বেগে একে ব্ৰাহ্মণীনা সা বিনাৰাৰা তে জেডেকেয়া।

⁶ কামো পা বিনা সিয়া ৰানে কোসা বিনা মাডে সিডাৰা সি নামু লোপু লোনা সা সোণে পা কোৰাপা জিউসালেমা; সাৰি তি এ সি লোকে গিডি গিনানি হোকাৰা।

⁷ পা তোতোসা অসা সি হুৱাৰিয়া অৰি পা বাবিলোনি সি কেৰু কালি গোৰা পুডে নুগুৰু লা গুৱা পা কোৰাপানা সা বাসিলোনা লাবাটা, মেৰু গোটো ব্ৰাহ্মণী সাৰি ডোডুৰু তি বাৰিপেৰা তে জেডেকেয়া। পানা বোণি সি তা লুৱাৰে

* 52:4 Izk 24:2

si arini pa sasada sapu pa vari korapadi ri karua goba tata koasa inuma tanisa baņara sipu korapa koa vari likohae nia mo ri tie Babiloni sa vasileana nomana. Govete la gua si arini pa lolomo Zodani,* ⁸ ba hadu lulia sa qeto minate pa Babiloni se Zedekaea meke kamoā rini si asa koasa pezara tata pa Zeriko. Govete veko pania ri doduru tie varipera te Zedekaea si asa. ⁹ Ke tuqe vagia rini se Zedekaea meke turāna la nia koasa baņara pa Babiloni pa vasileana Ribila koasa popoa pa Hamati. Vasina si ta pitu si asa koasa baņara pa Babiloni. ¹⁰ Pa Ribila si va matei sa baņara pa Babiloni sari tuna koreo e Zedekaea sipu korapa doņo la mo se Zedekaea; va matei tugo sa sari doduru koimata pa Ziuda. ¹¹ Beto si va behu i sa sari matana e Zedekaea, pusi nia seni boronizi sa meke turāna la nia sa pa Babiloni, vasina si la koa si asa pa vetu varipusi osolae mate si asa.*

Ta Huara sa Zelepade

¹² Koasa vina manege puta rane pa vina lima sidara koa sa vina manege sia vuahenina sa binanara te Nebukaneza pa Babiloni, si mae pa Zerusalemā se Nebuzaradani sa koimata koari tie kopu tanisa baņara, meke na nabulu tanisa baņara pa Babiloni. ¹³ Meke sulua sa sa Zelepade te Zihova, sa vetu baņara, meke sari doduru vetu arilaedi si sulu gore betoni sa.* ¹⁴ Meke la ari doduru tie varipera pa Babiloni pu koa turānia sa koimata koari tie kopu tanisa baņara

* **52:7** Izk 33:21 * **52:11** Izk 12:13 * **52:13** 1 Baņ 9:8

meke huara goreni sari doduru goba pa vari kalina sa popoa Zerusalemā. ¹⁵ Meke raovo taloa ni e Nebuzaradani, sa koimata koari tie kopu tanisa banāra, sari kaiqa tie habahualadi, sarini pu koa hola pa Zerusalemā, turanae sari na tie bokabokadi pa tinavete pa lima, meke arini pu ele karovodi la koasa banāra pa Babiloni. ¹⁶ Ba veko hola i e Nebuzaradani sari tie malanaḏi pude kopu ni sari na inuma vaeni meke sari kaiqa inuma linetelete pule.

¹⁷ La ari kasa pa Babiloni meke huara va umumu i sari karua dedegere boronizi pa kenuna sa Zelepade, meke sari tuturuana koa i na totopili meke sa besini boronizi lavata pa Zelepade te Zihova meke paleke taloa beto lani rini pa Babiloni sari na boronizi.* ¹⁸ Paleke lani tugo rini pa Babiloni sari na raro, sevolo, puripuriana zuke, raro na besini pude tana sisiruana ehara, meke doduru likakalae boronizi sapu tavetavete ni rini pa tinavete vukivukihi pa Zelepade. ¹⁹ Meke paleke taloa ni tugo sa koimata koari na tie kopu tanisa banāra sari na besini, sari na vovoina saripu veko ni oto huda humaḏa lea, sari na besini boronizi pude tana sisiruana ehara, na tinitoḏa palepalekeana motete toana, na tuturuana zuke, na baolo pude zoropo vinariponi napo vaeni, doduru sapu ta tavete pa qolo meke siliva.

²⁰ Sa boronizi koari karua dedegere lavata, sa besini lavata, meke sari ka manege rua bulumakao boronizi vasina habotu sa besini lavata, meke sari tuturuana sapu koai na totopili saripu

* **52:17** 1 Baḏ 7:15-47

taveti e Solomone tanisa Zelepade te Zihova si lopu boka ta pada sari mamatadi. ²¹ Sari karua dedegere lavata si kekeṇṇodi, meke hopeke ri kara si ka vesu mita ululudi meke lima mita toloṇavulu puta sentimita bobolokuhaedi. Na qoqoro korapae bari ke sa moatadi si ka zuapa meke kukuru sentimita. ²² Sari hadehade boronizi sapu hake pa batudi ri karua dedegere si hopeke karua mita meke hiokona sentimita ululudi meke tava sarie vuvua pomeqaraneti boronizi doduru vari likohaedi sari karua beto. ²³ Pa vari kalidi si koadia si ka sia ṇavulu onomo vina sari pomeqaraneti; sa doduruna sa pomeqaraneti kali sage koari na vina sari si ka keke gogoto.

Sari Tie pu Ta Raovo La pa Babiloni

²⁴ Meke turana vagi tugo e Nebuzaradani, sa koimata koari na tie kopu tanisa banara, sari Seraea sa nati hiama kenukenue, Zepanaea sa nati hiama vina rua, meke sari ka neta tie kopu sasada. ²⁵ Koa rini pu koa hola pa Zeruselema si turana vagia sa sa palabatu koari na tie varipera, meke sari ka zuapa tie tofoli tanisa banara. Vagia tugo sa sa tie kubekubere sapu palabatu nia tugo sa kinubere vagidi sari tie varipera, meke ka onomo ṇavulu puta tie pule koasa vasileana nomana. ²⁶ Vagi betoi e Nebuzaradani si arini meke turana lani sa koasa banara pa Babiloni sapu koa nana pa Ribila, ²⁷ sapu koa pa korapana sa popoa Hamati. Meke seke va matei sa banara vasina si arini. Gua asa ke, ta turana taloa sari na tinoni pa Ziuda meke ta raovo la pa votiki popoa pa seu. ²⁸ Hire sari na ninaedi ri na

tinoni pu raovo taloani e Nebukaneza: pa vina zuapa vuahenina sa binaṅara te Nebukaneza, si ari ka ṅeta tina meke hiokona ṅeta tie Ziu; ²⁹ pa vina manege vesu vuahenina sa binaṅara te Nebukaneza, si ari ka vesu gogoto toloṅavulu rua tie pa Zerusalemā; ³⁰ meke pa vina hiokona ṅeta vuahenina sa nana binaṅara, si ka zuapa gogoto made ṅavulu lima tie Ziu si raovo taloa ni e Nebuzaradani sa koimata tadi tie kopu tanisa baṅara. Sa doduruna si ari ka made tina onomo gogoto tie si ta raovo taloa.

Ta Rupaha pa Vetu Varipusi se Zehoiakini

³¹ Pa vina toloṅavulu zuapa vuahenina sa tinaraovo te Zehoiakini sa baṅara pa Ziuda, koasa vuaheni sapu tava baṅara pa Babiloni se Ivolomerodaki pa vina hiokona lima rane pa vina manege rua sidara, si rupahia e Ivolomerodaki se Zehoiakini sa baṅara pa Ziuda, meke va vura ia sa pa vetu varipusi si asa. ³² Zama va leana la ia sa se Zehoiakini meke ponía sa si keke habohabotuana sapu koa ia vina lavata ululuna hola ni si tadi kaiṅa baṅara pule sapu somana koa turāni sa pa Babiloni. ³³ Ke va gore pani e Zehoiakini sari na poko tadi tie ta pusidi meke habotu henahena si asa pa tevolo tanisa baṅara pa doduruna sa nana tinoa. ³⁴ Nināe rane si ponía vasi poata sa baṅara pa Babiloni si asa pa doduruna sa nana tinoa osolae mate si asa.

ccxx

Buka Hope
The Holy Bible in the Roviana language of the
Solomon Islands
Buk Baibel long langguis Roviana long Solomon
Islands

copyright © 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Roviana

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 30 Nov 2021

2a5324ac-61e8-5e5b-b226-f3d15850d7c5